

Vloeiend van mbo naar hbo: Kiezen met kennis

Inzicht in factoren die een rol spelen bij het
verkennen van vervolgstappen door
afstuderende mbo-verpleegkundestudenten

Ter ondersteuning van gerichte begeleiding bij het maken van duurzame
keuzes richting een toekomstbestendige zorgsector

Jorien Vugteveen
Anne Kievitsbosch
Elanor Kamans

September 2025

Vloeiend van mbo naar hbo: Kiezen met kennis

Inzicht in factoren die een rol spelen bij het verkennen van vervolgstappen door
afstuderende mbo-verpleegkundestudenten

Jorien Vugteveen, Anne Kievitsbosch & Elanor Kamans¹

✉ j.vugteveen@pl.hanze.nl / Lectoraat.Talent@org.hanze.nl

In samenwerking met:

Anne-Geertje Hoekema & Petra Kamphuis²

Ester Varwijk & Marcel Poll³

Marloes van der Kley & Zerline Geertsma⁴

¹ Hanze, Centrum voor Talent & Leren, Lectoraat Talentontwikkeling in Hoger Onderwijs & Samenleving

² Hanze, Academie voor Verpleegkunde

³ Noorderpoort, Gezondheidszorg & Welzijn

⁴ Alfa-college, Zorg, Welzijn en Dienstverlening

Bij verwijzing naar dit rapport wordt verzocht onderstaande referentie te gebruiken:

Vugteveen, J., Kievitsbosch, A., & Kamans, E. (2025). *Vloeiend van mbo naar hbo: Kiezen met kennis. Inzicht in factoren die een rol spelen bij het verkennen van vervolgstappen door afstuderende mbo-verpleegkundestudenten*. Hanze.

Dit onderzoek is (mede) gefinancierd door het Nationaal Regieorgaan Onderwijsonderzoek (project: 40.5.24957.002)

CC BY-NC 4.0

September 2025, Groningen: Hanze

Voorwoord

Het afronden van een mbo-opleiding vormt een cruciaal moment in de loopbaan van studenten. Voor mbo-verpleegkundestudenten is dit moment extra betekenisvol, gezien de huidige uitdagingen in de zorgsector. Door de toenemende zorgvraag en het tekort aan goed opgeleide professionals is het belangrijk dat zij weloverwogen keuzes kunnen maken over hun vervolgstappen. Of dat nu betekent doorstromen naar het hbo, direct starten met werken in het zorgveld, of een andere weg kiezen: deze beslissingen zijn van groot belang voor zowel de studenten zelf als voor de toekomst van de zorg.

Dit rapport draagt bij aan een beter begrip van het keuzeproces van mbo-verpleegkundestudenten en biedt inzicht in de uiteenlopende factoren die bij deze belangrijke beslissing een rol spelen. Die inzichten kunnen onderwijsinstellingen en andere betrokkenen ondersteunen bij het bieden van gerichte en passende begeleiding, zodat studenten vervolgstappen kunnen verkennen die aansluiten bij hun persoonlijke situatie, talenten en ambities – en kunnen ‘kiezen met kennis’ om hun toekomst met vertrouwen vorm te geven.

Het tot stand komen van dit rapport was mogelijk dankzij de inzet en medewerking van diverse partijen: studenten die openhartig hun ervaringen deelden en onderwijsprofessionals die hun visie gaven en meedachten over de vertaling van de onderzoeksbevindingen naar de praktijk. Iedereen die op welke wijze dan ook heeft bijgedragen, willen wij hiervoor hartelijk bedanken.

Met de inzichten en aanbevelingen in dit rapport hopen wij bij te dragen aan duurzame keuzes van mbo-verpleegkundestudenten – keuzes die niet alleen hun loopbaan versterken, maar ook bijdragen aan een toekomstbestendige zorgsector. Wij nodigen u uit de bevindingen uit dit rapport te gebruiken als vertrekpunt voor verdere dialoog, samenwerking en innovatie in onderwijs en zorg.

Jorien Vugteveen, Anne Kievitsbosch & Elanor Kamans

Hanze – Centrum voor Talent en Leren – Lectoraat Talentontwikkeling in Hoger Onderwijs en Samenleving

Inhoud

Managementsamenvatting	2
1 Inleiding	4
2 De route naar inzicht: aanpak van het onderzoek	7
Inzichten uit de praktijk: delphimethode voor de inventarisatie van factoren	7
Studentperspectief in kaart: vragenlijstonderzoek naar herkenning en invloed van factoren	9
3 De factoren en hun invloed in beeld	13
Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen	14
Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen	16
Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen	18
Algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen	20
De rol van achtergrondkenmerken	24
4 Samenvatting en conclusie	26
Factoren in beeld	26
Studie-/loopbaankeuzes van verpleegkundestudenten: wat weegt mee?	27
Aanbevelingen	30
 Referenties	 34
 <i>Bijlage I – Leidraad focusgroepinterview</i>	 37
<i>Bijlage II – Stellingen</i>	41
<i>Bijlage III – Data in beeld</i>	42
<i>Bijlage IV – Multicollineariteitschecks</i>	50
<i>Bijlage V – Analyses factoren</i>	58
<i>Bijlage VI – Analyses achtergrondvariabelen</i>	60
<i>Bijlage VII – Infographic 1: Overzicht van resultaten</i>	63
<i>Bijlage VIII – Infographic 2: Aanknopingspunten voor begeleiding en voorlichting</i>	64

Managementsamenvatting

De zorgsector staat onder druk door toenemende personeelstekorten en stijgende vraag naar complexe zorg. Mbo- en hbo-verpleegkundigen vervullen in dit verband complementaire en onmisbare functies: mbo-verpleegkundigen leveren directe, praktische zorg en vormen de ruggengraat van veel zorgteams, terwijl hbo-verpleegkundigen naast patiëntenzorg ook bijdragen aan coördinatie, kwaliteitsverbetering, innovatie en complexe zorgprocessen. In het licht van deze ontwikkelingen is het in toenemende mate belangrijk verpleegkundigen duurzaam op te leiden én te behouden in het werkveld. Voor afstuderende mbo-verpleegkundestudenten is het dus van groot belang de voor hen best passende vervolgstap voor na diplomering te kiezen. Eén van de mogelijkheden is doorstroom naar het hbo, een route die niet alleen een inhoudelijk vervolgetraject biedt, maar tevens een emancipatoire functie vervult door studenten in staat te stellen zich verder te ontwikkelen en hun arbeidsmarktperspectief te verbreden.

Dit onderzoek maakt inzichtelijk welke overwegingen mbo-verpleegkundestudenten meenemen in hun besluit om na diplomering te gaan werken of door te stromen naar het hbo, met als doel onderwijsinstellingen te ondersteunen in hun begeleidende rol. Twee vragen staan centraal: *welke algemene en zorgspecifieke factoren, binnen en buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen, beïnvloeden deze keuze van laatstejaars mbo-v studenten?* en *hoe hangt de mate waarin factoren van invloed zijn op het keuzeproces samen met achtergrond- en persoonskenmerken van studenten?*

Om factoren te identificeren zijn vier focusgroepen gehouden, drie met studenten en één met onderwijsprofessionals. De resultaten zijn vertaald naar een vragenlijst die is afgenomen onder laatstejaars mbo-v en eerstejaars hbo-v studenten met een mbo-v diploma, om te achterhalen in hoeverre zij de factoren herkenden en als invloedrijk beschouwden.

Factoren die een rol spelen in het keuzeproces van mbo-v studenten

Er zijn vijftien factoren geïdentificeerd die het keuzeproces beïnvloeden, verdeeld in zorgspecifieke factoren, verbonden aan het beroep, en algemene factoren, zoals steun uit de sociale omgeving.

Zorgspecifieke factoren hebben vooral betrekking op de perceptie van verschillen tussen mbo-v en hbo-v functies, loopbaanverwachtingen en de invloed van zorginstellingen die studenten aanmoedigen direct na diplomering te gaan werken. De keuze voor een vervolgstap staat daarmee niet los van de inrichting en waardering van het verpleegkundig beroep en de opleidingsroutes binnen de zorgsector.

Algemene factoren zijn meer divers en omvatten onder meer financiële zorgen, zelfvertrouwen met betrekking tot doorstuderen en toetreden tot de arbeidsmarkt, steun van familie en verwachtingen over studeren in het hbo. Hoewel dit algemene factoren zijn, krijgen ze in de zorgsector mogelijk een ander gewicht dan in andere sectoren, vanwege de specifieke arbeidsmarktcontext.

Werking van factoren

Uit analyse van de vragenlijstdata blijkt dat **financiële overwegingen en carrièremogelijkheden** zwaar meewegen in de keuze om door te studeren. Studenten die verwachten dat een hbo-v diploma loont in salaris en loopbaanopties, kiezen vaker voor doorstroom. Voor studenten die een deeltijd hbo-v opleiding kiezen is financiële ondersteuning vanuit de werkgever vaak bepalend. Studenten die zich nog **onvoldoende bekwaam voelen** voor de arbeidsmarkt, kiezen eerder voor een voltijd hbo-v opleiding.

Sociale en culturele factoren, zoals stimulans vanuit ouders of culturele druk, blijken onder doorstromers richting te geven aan de keuze voor opleidingsvariant. Studenten die aangaven vanuit hun familie gestimuleerd te worden om verder te leren, kozen relatief vaak voor de voltijdvariant. Daarentegen bleken studenten die culturele druk ervoeren om een zo hoog mogelijk opleidingsniveau te bereiken, juist vaker te kiezen voor de deeltijdopleiding. De invloed van vrienden lijkt minder expliciet, maar zou op subtielere wijze kunnen meespelen in het keuzeproces.

Leeftijd en eerstegeneratiestatus hangen niet eenduidig samen met keuzeintentie, maar leeftijd speelt mogelijk via de levensfase waarin studenten zich bevinden wél een indirecte rol. Hoewel het verband met eerstegeneratiestatus niet overtuigend naar voren kwam, spoort het patroon van de bevindingen met eerder onderzoek dat wijst op onderliggende ongelijkheid, onder andere via financiële belemmeringen.

Conclusie en aanbevelingen

De studie-/loopbaankeuze van mbo-verpleegkundestudenten wordt bepaald door een complex samenspel van persoonlijke, sociale en sectorspecifieke factoren. De bevindingen benadrukken het belang van gerichte begeleiding en goede voorlichting, én van samenwerking tussen onderwijsinstellingen, werkgevers en beleidsmakers om structurele belemmeringen te verkleinen. Dit leidt tot de volgende aanbevelingen voor beleid, praktijk en vervolgonderzoek:

Verlaag financiële drempels voor doorstroom. Maak doorstroom naar het hbo toegankelijker door beleid te ontwikkelen dat financiële onzekerheden en leenaversie onder mbo-studenten vermindert.

Verhelder het onderscheid en de meerwaarde van mbo- en hbo-verpleegkundigen. Communiceer helder en samen met het werkveld over de rol van mbo- en hbo-verpleegkundigen, waarbij de meerwaarde van het hbo-diploma in taken, verantwoordelijkheden en loopbaanontwikkeling duidelijk wordt, zonder het mbo te onderwaarderen.

Verwerk oriëntatie op vervolgopties structureel in het curriculum. Bied studenten op een toegankelijke en realistische manier inzicht in verschillende routes na het mbo, waaronder het doorstroom naar het hbo.

Maak ruimte voor gesprek over sociale en culturele invloeden. Studenten maken hun keuzes niet in een vacuüm. Stimuleer open gesprekken over verwachtingen van thuis en culturele normen, zodat studenten hun eigen motivatie beter leren kennen.

Laat studenten ontdekken wat er allemaal mogelijk is. Bied zicht op de breedte van het zorgveld. Dit helpt studenten om zich niet op één pad vast te pinnen, maar weloverwogen te kiezen.

Ondersteuning bij verschillende routes. Niet elke student wil of kan direct doorstuderen; goede begeleiding ondersteunt latere doorstroom en duurzame ontwikkeling in het werkveld.

Help studenten hun keuzes in perspectief van bredere maatschappelijke context te plaatsen. Verbind individuele studiekeuzes met discussies over onder meer onderwijskansen, beroepsbeeldvorming en de structurele positie van het mbo binnen het zorgdomein.

Breng motiefprofielen van studenten in kaart. Verken of zich herkenbare patronen laten onderscheiden in het complexe samenspel van factoren dat het keuzeproces beïnvloeden, om gericht te begeleiden.

Bouw voort op bestaande kennis over achtergrondkenmerken. Vertaal (bestaande) kennis over gender, migratieachtergrond, leeftijd en eerstegeneratiestatus in relatie tot studie-/loopbaankeuzes, met nadruk op sociale omgeving en zelfbeeld, naar evidence-based handvatten voor begeleiding.

1 Inleiding

De toegankelijkheid en kwaliteit van zorg in Nederland staan onder druk (Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, 2020, 2022, 2023; Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd & Nederlandse Zorgautoriteit, 2022). Deze druk wordt veroorzaakt door een combinatie van factoren: een groeiende en vergrijzende bevolking met complexere zorgbehoeften enerzijds, en hardnekkige personeelstekorten anderzijds. De tekorten worden versterkt door een lage instroom in zorgopleidingen en een hoge uitstroom uit het werkveld, en zullen naar verwachting de komende tien jaar aanhouden, met een extra toename vanaf 2026 (Helder, 2023). Tegen deze achtergrond is het versterken en behouden van voldoende en goed opgeleide zorgprofessionals essentieel. Onderwijsinstellingen en het werkveld staan gezamenlijk voor de uitdaging om zorgmedewerkers niet alleen op te leiden, maar hen ook duurzaam te binden aan het vakgebied.

De veranderende zorgcontext, waarin de nadruk verschuift van ziekte en behandeling naar preventie, positieve gezondheid en zorg dichtbij huis, vraagt om goed opgeleide professionals met brede competenties (UN DESA, 2023; Health-Holland, 2020). Verpleegkundigen spelen hierin een sleutelrol, juist vanwege hun positie op het snijvlak van formele en informele zorg (Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde, 2015). De kennis, vaardigheden en ervaringen die verpleegkundigen tijdens hun opleiding en loopbaan opdoen, zijn van doorslaggevend belang voor de kwaliteit en duurzaamheid van zorgsystemen. Het optimaal benutten van dat *human capital* vereist dat verpleegkundigen de kans krijgen hun talenten volledig te ontwikkelen. Aan dat doel hebben organisaties van zorgberoepen en het bijbehorende onderwijs zich gecommitteerd (Health-Holland, 2022). Het mogelijk maken van een soepele doorstroom van mbo naar hbo is onderdeel van die opdracht.

De doorstroom van mbo naar hbo is al geruime tijd onderwerp van beleidsaandacht (o.a. Van den Broek et al., 2021), mede vanwege de hoge uitval in het hbo en het relatief lage studiesucces onder doorstromers. Tegelijkertijd is er sprake van een dalende trend in de doorstroom vanuit het mbo naar het hbo, en in het bijzonder vanuit het domein Zorg en Welzijn (Van den Broek et al., 2020; Cuppen & Van Gameren, 2023). Deze daling is ook zichtbaar bij de specifieke overgang van mbo-Verpleegkunde (mbo-v) naar hbo-Verpleegkunde (hbo-v). Ondanks het belang van deze transitie ontbreekt tot op heden empirische kennis over de factoren die een rol spelen in het keuzeproces van afstuderende mbo-v studenten.

Onder bredere studentgroepen, dus niet specifiek onder mbo-v studenten, is uitgebreid onderzoek gedaan naar studiekeuzeprocessen, al dan niet specifiek gericht op de overgang van mbo naar hbo. Deze processen blijken doorgaans te worden beïnvloed door een samenspel van persoonlijke, sociale en structurele factoren (Eccles & Wigfield, 2002; Daemen & Leoni, 2025; Deci & Ryan, 2000; Leoni, 2022; Manzo, 2013). Persoonlijke factoren hebben betrekking op motivatie, zelfvertrouwen, en verwachtingen over studiesucces. Zo ligt het bijvoorbeeld in de lijn der verwachting dat studenten met meer zelfvertrouwen vaker de overstap naar het hbo maken. Sociale factoren verwijzen naar de invloed van ouders, docenten, vrienden en rolmodellen. Studenten die veel vertrouwen en steun vanuit hun sociale netwerk ervaren, kiezen vaker voor doorstroom naar een opleiding op hbo-niveau (Inspectie van Onderwijs, 2021). Structurele factoren hebben betrekking op financiële mogelijkheden, onderwijsovergangen en arbeidsmarktperspectieven (Elffers et al., 2018; Van den Broek et al., 2020). Voor mbo-studenten vormen financiële overwegingen, zoals de verwachte kosten van een hbo-opleiding, vaak een belemmering om door te stromen (Inspectie van Onderwijs, 2021). De vraag is in hoeverre deze factoren en mogelijk andere factoren gelden voor mbo-v studenten.

Hoewel de oorzaken van de dalende doorstroom van mbo-v naar hbo-v vermoedelijk deels overeenkomen met die in andere sectoren, zijn er ook aanwijzingen dat het keuzeproces van mbo-v-

studenten beïnvloed wordt door zorgspecifieke omstandigheden. Zo zouden zorgspecifieke invloeden als de negatieve beeldvorming over werkdruk en ziekteverzuim in de zorg sinds de COVID-19-pandemie, of het gebrek aan onderscheid tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen in de praktijk, een rol kunnen spelen (Cuppen & Van Gameren, 2023). Daarnaast kunnen algemene belemmeringen zoals een gebrekkige beeldvorming over het hbo, lage docentverwachtingen, financiële drempels en beperkte steun vanuit de sociale omgeving – bijvoorbeeld bij eerstegeneratiestudenten – in de context van mbo-v een ander gewicht krijgen (Elffers et al., 2018; Van den Broek et al., 2020).

Verder is het bij het verkennen van het keuzeproces van mbo-v studenten behulpzaam om onderscheid te maken tussen factoren binnen en buiten de directe invloedssfeer van onderwijsinstellingen. Factoren binnen de invloedssfeer betreffen aspecten waarop onderwijsinstellingen actief, direct en relatief zelfstandig kunnen interveniëren, zoals de verwachtingen die docenten uitspreken richting studenten over bijvoorbeeld hoe goed een hbo-opleiding bij hen zou passen. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat hoge verwachtingen van docenten een positief effect hebben op het zelfvertrouwen en de prestaties van studenten, terwijl lage verwachtingen juist belemmerend kunnen werken (Rubie-Davies, 2014). Daartegenover staan factoren buiten de directe invloedssfeer, zoals sociaaleconomische omstandigheden, het leenstelsel of bredere maatschappelijke beeldvorming over beroepen en sectoren. Dergelijke factoren kunnen het keuzeproces van studenten wel degelijk beïnvloeden, maar vergen meestal erkenning van en samenwerking met andere partijen, zoals beleidsmakers, werkgevers of ouders, om effectief aangepakt te worden. Dit onderscheid is relevant omdat het onderwijsinstellingen helpt om te bepalen waar zij zelfstandig verandering kunnen realiseren en waar erkenning en zo nodig samenwerking met andere partijen of beleidsinterventies nodig zijn om barrières weg te nemen.

Het achterhalen van de factoren die het keuzeproces van mbo-v studenten beïnvloeden, is complex. Een belangrijke psychologische verklaring daarvoor biedt de cognitieve dissonantietheorie (Festinger, 1957; 1964), die stelt dat mensen streven naar consistentie tussen hun overtuigingen en gedragingen. Dit impliceert dat studenten geneigd kunnen zijn hun gemaakte keuzes – zoals het wel of niet doorstromen naar hbo-v – achteraf te rationaliseren. Zo kunnen studenten die besluiten om niet door te stromen, geneigd zijn om vooral redenen te benadrukken die hun keuze ondersteunen, en andere juist te minimaliseren of te vergeten (Vroom, 1966; Vroom & Deci, 1971). Om deze reden is het van belang studenten niet alleen direct te bevragen naar de invloed van specifieke factoren, maar hen ook te bevragen in hoeverre bepaalde factoren voor hen gelden, dan wel in hoeverre zij zich herkennen in diverse overwegingen die een rol kunnen spelen bij de keuze om al dan niet door te studeren.

Daarnaast is het waardevol om zowel laatstejaars mbo-v studenten als eerstejaars hbo-v studenten te betrekken in onderzoek naar factoren die mogelijk van invloed zijn. Laatstejaars mbo-v studenten kunnen hun actuele overwegingen delen terwijl studenten die inmiddels zijn doorgestroomd met enige afstand op hun keuzeproces kunnen reflecteren. Daarbij is het interessant om te verkennen of bepaalde factoren een andere rol spelen afhankelijk van de gekozen onderwijsvorm – voltijd of deeltijd – aangezien deze routes verschillen in onderwijskarakter en in de manier waarop studie, werk en privéleven gecombineerd kunnen worden. Deze verschillen kunnen invloed hebben op wat studenten belangrijk vinden bij hun keuze. De combinatie van beide perspectieven, en van impliciete en expliciete bevraging, vergroot de kans op een genuanceerd inzicht in de onderliggende factoren die het keuzeproces van mbo-v studenten beïnvloeden. Dat inzicht kan onderwijsinstellingen in staat stellen om de aansluiting op het werkveld, maar ook de aansluiting tussen mbo-v en hbo-v opleidingen te verbeteren.

Sinds 2012 zetten de mbo- en hbo-instellingen in Noord-Nederland, binnen het samenwerkingsverband *Succesvolle doorstroom mbo-hbo Noord-Nederland* en in samenwerking met

NetwerkZon (het samenwerkingsverband van verplegende en verzorgende mbo en hbo opleidingen in Groningen, Drenthe en Noord-Overijssel), zich actief in om de aansluiting tussen mbo en hbo te versoepelen. In het mbo gebeurt dit onder andere via keuzedelen die specifiek gericht zijn op het ondersteunen van mbo-studenten bij hun oriëntatie op een mogelijke vervolgopleiding in het hbo. In het hbo wordt dat gedaan door middel van activiteiten (zoals de inzet van peer coaches) gericht op studenten te helpen zich vanaf dag één thuis te voelen in het hoger onderwijs. Toch blijft de vraag bestaan of de huidige begeleiding in het mbo en hbo verpleegkundestudenten voldoende ondersteunt bij het kiezen van een vervolgstap na diplomering, die aansluit bij hun motivatie, capaciteiten en verwachtingen. Om onderwijsinstellingen in staat te stellen hun ondersteuning effectiever en gericht in te richten, is meer inzicht nodig in de factoren die het keuzeproces van mbo-verpleegkundestudenten beïnvloeden.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het genereren van empirische kennis over algemene en verpleegkunde-specifieke factoren die binnen of buiten de directe invloedssfeer van onderwijsinstellingen liggen, en die van invloed zijn op de keuze van mbo-v studenten om na diplomering in te stromen in het werkveld of door te stromen naar de hbo-v, evenals op de keuze van doorstromers voor een voltijd- dan wel deeltijd hbo-v opleiding. Daarnaast wordt onderzocht in hoeverre de mate waarin deze factoren van invloed zijn, samenhangt met achtergrond- en persoonskenmerken van studenten. Deze kennis biedt onderwijsprofessionals concrete handvatten om de begeleiding van studenten te versterken, de doorstroom naar hbo-v te versoepelen en studenten beter te ondersteunen bij het maken van een weloverwogen keuze voor een vervolgroute die past bij hun persoonlijke situatie en professionele ambities.

2 De route naar inzicht: aanpak van het onderzoek

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de aanpak van het onderzoek naar de factoren die mbo-verpleegkundestudenten beïnvloeden bij hun keuze na het behalen van hun diploma. Eerst wordt de methodologie voor het inventariseren van deze factoren beschreven, vervolgens de aanpak voor het onderzoeken van hun herkenning en ervaren invloed op het keuzeproces.

Inzichten uit de praktijk: delphimethode voor de inventarisatie van factoren

Om inzicht te krijgen in factoren die een rol spelen in het maken van een keuze door mbo-v studenten is de delphimethode toegepast. Dit houdt in dat professionals uit de onderwijspraktijk, laatstejaars mbo-v studenten en hbo-v studenten met een afgeronde mbo-v opleiding zijn gevraagd om in focusgroepverband factoren te identificeren op basis van hun kennis en ervaring. De opzet van de bijeenkomsten was voor alle drie de doelgroepen gelijk, maar de insteek werd aangepast aan het perspectief van de groep; zo keken de hbo-v studenten bijvoorbeeld terug op hun keuzeproces dat leidde tot doorstroom naar een hbo-v opleiding, terwijl doorstroom naar het hbo in gesprek met mbo-v studenten slechts als één van de mogelijke opties werd gepresenteerd.

Procedure

Het doel van de eerste ronde van het delphionderzoek was tweeledig. Enerzijds was deze bedoeld om een zo breed mogelijk scala aan factoren te verzamelen die volgens de respondenten een rol spelen in het keuzeproces van mbo-v studenten. De deelnemers schreven eerst individueel op welke reden of overweging volgens hen het meest bepalend is/was voor keuzes na diplomering. Vervolgens deelden zij hun antwoorden in de groep en reflecteerde de focusgroep er gezamenlijk op, waarbij we benadrukten dat iedere inbreng er mag zijn en dat het gesprek bedoeld was om ervaringen te verkennen, niet om elkaar te overtuigen. Daarop volgde een open gesprek met als doel om nog meer redenen te identificeren om door te stromen naar een hbo(-v) opleiding, te gaan werken of een andere route te kiezen die al dan niet voor hen zelf een rol zou kunnen spelen.

Anderzijds werd aan de deelnemers gevraagd, voor zover zij die factoren niet al zelf hadden genoemd, in hoeverre zij zichzelf of (mede)studenten herkenden in zeven factoren/thema's die naar voren kwamen uit eerder, niet-zorgspecifiek onderzoek naar redenen voor doorstroom *en* uit voorgesprekken met de praktijkpartners. Het betrof de volgende thema's: (1) sociale steun van ouders, familie en vrienden, (2) docentverwachtingen, (3) beeldvorming van studeren op het hbo, (4) financiële redenen, (5) lobby van het werkveld, (6) beeldvorming over het beroep en (7) onderscheid tussen mbo- en hbo-geschoolde verpleegkundigen. De thema's werden uitgevraagd aan de hand van open vragen, bijvoorbeeld "Wat zeggen je ouders, familie en vrienden over je plannen voor na het behalen van je diploma?" of "Welk beeld heb je van studeren op het hbo?", gevolgd door "Heeft dat invloed op jouw keuze?" en "Denk je dat het voor medestudenten een rol speelt in het maken van hun keuze?". Als voorbeeld is de interviewleidraad voor de focusgroep met hbo-v studenten opgenomen in bijlage I.

Door de twee benaderingen te combineren, werd enerzijds ruimte geboden voor het ontdekken van nieuwe, mogelijk contextspecifieke factoren, en anderzijds kon worden vastgesteld in hoeverre bestaande kennis toepasbaar is binnen de mbo-v context. Voorafgaand aan de uitvoering van het delphionderzoek is het onderzoeksvoorstel getoetst en goedgekeurd door de Hanze Ethische Adviescommissie, dossiernr. heac.T2024.030.

Analyse

De data van de groepsinterviews zijn verbatim getranscribeerd en vervolgens is, in lijn met de opzet van de interviews, op twee manieren naar de data gekeken: deductief en inductief. Het coderen werd uitgevoerd door de tweede auteur, die ook de focusgroepen heeft geleid. De transcripten werden deductief gecodeerd aan de hand van de zeven bovengenoemde thema's. Daarnaast is inductief gecodeerd met behulp van open coderen om te achterhalen of er ook andere factoren een rol spelen. Deze aanpak maakte het mogelijk om nieuwe, eventueel zorgspecifieke, factoren te identificeren die in eerdere literatuur niet of minder duidelijk werden beschreven. Voorbeelden hiervan zijn beeldvorming van hbo-v opleidingen of de invloed van praktijkervaringen tijdens stages of bijbaan.

Na deze initiële codeerronde vond een iteratieve bespreking plaats tussen de eerste en tweede auteur. Door de combinatie van een 'van binnenuit'-perspectief (tweede auteur), gebaseerd op het leiden van de focusgroepen en het coderen van de transcripten, en een meer 'buitenaf'-perspectief (eerste auteur), geworteld in expertise rondom het onderzoeksthema, ontstond een reflexieve dialoog die leidde tot gezamenlijke verfijning van inzichten. Dit uitte zich onder andere in het afstemmen van interpretaties, het samenvoegen van codes waar relevant, en het bereiken van overeenstemming over de hoofd- en eventuele subfactoren binnen elk thema. Zo werden bijvoorbeeld bij het thema 'werkveldlobby' codes over onder andere de aantrekkelijkheid van een 'werken-leren' traject betaald door de werkgever en de ervaren '*pull*' vanuit het werkveld onderverdeeld in twee subfactoren: baanaanbod (of studenten al tijdens hun studie een baan aangeboden krijgen) en bekostigingsaanbod (of de huidige of toekomstige werkgevers heeft aangeboden een hbo-v opleiding te bekostigen).

In de tweede ronde van het delphionderzoek zijn deze bevindingen teruggekoppeld aan de respondenten uit de eerste ronde. Aan hen werd gevraagd of de lijst met factoren, waarvan sommige waren opgesplitst in subfactoren, een goede en duidelijke samenvatting was van wat ze eerder hadden gezegd, en of de gebruikte taal begrijpelijk was. Deze terugkoppeling was bedoeld om te zorgen voor een juiste interpretatie van de gegevens en om te controleren of de presentatie van de factoren aansluit bij de beleving van de respondenten.

De hieruit voortgekomen lijst van factoren is vervolgens visueel gepresenteerd in de vorm van een kwadrant en ter validatie voorgelegd aan de praktijkpartners in het mbo en hbo. In dit kwadrant werd onderscheid gemaakt tussen twee dimensies. De eerste dimensie onderscheidde algemene factoren en zorgspecifieke factoren, afhankelijk van hun bredere toepasbaarheid of hun specifieke relevantie voor verpleegkunde. De tweede dimensie maakte onderscheid tussen factoren die binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen liggen (zoals percepties van rol en carrièrekansen en beeldvorming over studeren in het hbo) en factoren die buiten deze invloedssfeer vallen (zoals praktijkervaring en de levensfase waarin studenten zich bevinden). De uitkomsten, die worden gepresenteerd in Hoofdstuk 3, dienden als input voor de volgende stap die in paragraaf 'Studentenperspectief in kaart' (zie volgende pagina) uiteen wordt gezet.

Deelnemers

In de eerste ronde van het delphionderzoek is in focusgroepverband gesproken met een groep onderwijsprofessionals ($n = 6$) uit het mbo en hbo, twee groepen laatstejaars mbo-v studenten ($n = 12$; 6 per groep) en een groep hbo-v studenten met een afgeronde mbo-v opleiding ($n = 7$). Studenten zijn geworven door docent-onderzoekers die nauw betrokken zijn bij de verpleegkundeopleidingen van de drie deelnemende instellingen. Voorafgaand is de insteek van de sessies besproken met de docent-onderzoekers, waarna de inhoud en toon van een informatiemail over het onderzoek en de focusgroep

gezamenlijk zijn afgestemd op de studentdoelgroep. De mail werd vervolgens door de docent-onderzoekers onder de studenten verspreid. Daarnaast hebben de docent-onderzoekers namen en contactgegevens van onderwijsprofessionals verstrekt, die via e-mail benaderd zijn voor deelname. Geïnteresseerde studenten en onderwijsprofessionals werd verzocht zich aan te melden, waarna zij een informatiebrief met bijbehorend *informed consent*-formulier ontvingen. Eventuele vragen over het onderzoek konden rechtstreeks per e-mail aan de onderzoeker (eerste auteur) worden gericht. De meeste studenten waren 20 of 21 jaar oud (47%) en het merendeel was vrouw (74%). Ook bij de onderwijsprofessionals waren de meeste vrouw (67%) en deelnemers hadden uiteenlopende jaren ervaring in het onderwijs, van 1-5 jaar tot meer dan 20 jaar. Het merendeel van deze deelnemers ($n = 19$) nam ook deel aan de tweede ronde, waarin de resultaten uit de eerste ronde werden teruggekoppeld.

Studentperspectief in kaart: vragenlijstonderzoek naar herkenning en invloed van factoren

Om te achterhalen in hoeverre studenten de factoren uit het delphionderzoek herkennen en hoe invloedrijk zij die achten voor hun keuze na mbo-v diplomering, is een vragenlijstonderzoek uitgevoerd. De 25 (sub)factoren uit de focusgroepen zijn, op basis van toelichtingen van studenten en onderwijsprofessionals, vertaald naar 25 sets van een stelling en een vraag. De vertaling is uitgevoerd door onderwijsonderzoekers (de auteurs van dit rapport) die niet bij verpleegkundeopleidingen betrokken zijn, waardoor de formuleringen neutraal en los van aannames uit de opleidingspraktijk tot stand kwamen. De formuleringen zijn bottom-up geconstrueerd, aansluitend bij het taalgebruik en de beleving van de doelgroep. Ter borging van de inhoudsvaliditeit zijn de conceptstellingen voorgelegd aan docent-onderzoekers van mbo- en hbo-v-opleidingen, die feedback gaven op begrijpelijkheid.

De stellingen waren gericht op het toetsen van de herkenning van de factor door studenten in hun eigen situatie (met een vijfpuntsantwoordschaal van 'helemaal mee oneens' tot 'helemaal mee eens'), terwijl de vragen waren bedoeld om de ervaren invloed van de factor op hun keuzeproces te evalueren (met eveneens een vijfpuntsantwoordschaal: 'helemaal geen invloed' tot 'heel veel invloed'). Zo was, bij voorbeeld, 'Salaris' één van de geïdentificeerde factoren. De bijbehorende stelling luidde: 'Ik denk dat ik in de toekomst meer ga verdienen wanneer ik een hbo-v opleiding volg', en de direct daaropvolgende vraag 'Hoeveel invloed heeft dat op jouw keuze gehad?'.

De vragenlijst is aangeboden aan alle laatstejaars mbo-v studenten van twee mbo-instellingen in Noord-Nederland ($N \approx 100$), en aan eerstejaars voltijd en deeltijd hbo-v studenten van een hogeschool in dezelfde regio, die in het bezit zijn van een mbo-v diploma ($N \approx 100$). Voor de mbo-studenten zijn de stellingen in de tegenwoordige tijd geformuleerd en gericht op hun huidige overwegingen over wat ze na hun diploma willen doen. Bij de afname van de vragenlijst is één stelling per abuis tweemaal voorgelegd, in exact gelijke bewoording. Van de antwoorden op die twee versies is het gemiddelde berekend en gebruikt als representatieve score voor de betreffende subfactor.

Voor de eerstejaars hbo-v studenten waren de stellingen in verleden tijd geformuleerd. Zij reflecteerden hiermee op hun motieven en omstandigheden ten tijde van hun keuze voor doorstroom naar het hbo. Bij vijf stellingen in de hbo-versie is sprake van een gewijzigde strekking ten opzichte van hun tegenhangers in de mbo-versie: vier stellingen zijn positief geherformuleerd en één negatief. Een voorbeeld is 'Op dat moment zat ik goed genoeg in mijn vel om door te studeren' versus 'Op dit moment zit ik niet goed genoeg in mijn vel om door te studeren'. Bijlage II bevat een overzicht van de stellingen die aan studenten zijn voorgelegd.

Om te onderzoeken of de mate van herkenning in de eigen situatie en ervaren invloed van de geïdentificeerde factoren samenhangt met de keuzeintentie van studenten en/of de gevolgde hbo-v opleidingsvariant, zijn in beide versies van de vragenlijst aanvullende gegevens verzameld. In de mbo-versie werd studenten gevraagd naar hun keuzeintentie voor na diplomering, zoals doorstromen naar een hbo-v opleiding, direct gaan werken, of een andere route volgen. In de hbo-versie werd geïnformeerd naar de gevolgde opleidingsvariant, te weten voltijd of deeltijd. Beide versies verzamelden daarnaast informatie over demografische kenmerken, te weten leeftijd, geslacht, het opleidingsniveau van de ouders en het geboorteland van de student en diens ouders. Op basis van de informatie over het opleidingsniveau van de ouders identificeerden we studenten als eerstegeneratiestudent wanneer geen van de ouders een afgeronde hbo- of wo-opleiding heeft. De informatie over het geboorteland van studenten en hun ouders werd gebruikt om de herkomst van studenten naar methode van het Centraal Bureau voor de Statistiek te bepalen: studenten van Nederlandse herkomst (zelf geboren in Nederland, beide ouders ook in Nederland geboren), kinderen van migranten (zelf geboren in Nederland, met ten minste één ouder die in het buitenland is geboren), en migranten (zelf geboren in het buitenland, ongeacht het geboorteland van de ouders) (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2022). Deze achtergrondgegevens boden de mogelijkheid tot verkenning van verbanden tussen persoonskenmerken, keuzeintentie en de rol van de geïdentificeerde factoren in het keuzeproces van studenten. Voorafgaand aan de uitvoering van het vragenlijstonderzoek is het onderzoeksvoorstel getoetst en goedgekeurd door de Hanze Ethische Adviescommissie, dossiernr. heac.T2024.056.

Procedure en responsepercentages

Studenten werden tijdens een onderwijsbijeenkomst in hun eigen klas door een docent-onderzoeker uitgenodigd om deel te nemen. Het onderzoek werd geïntroduceerd: deelnemers werden geïnformeerd over het doel, het vrijwillige karakter, de geschatte invulduur van 15 minuten en de beloning (verloting van vijftien VVV-bonnen van €25). De vragenlijst was toegankelijk via een QR-code. Direct aan het begin van de vragenlijst werd expliciet om *informed consent* gevraagd en werden studenten verwezen naar een informatiebrief over onder meer de manier waarop we met hun gegevens omgaan, de mogelijkheid tot het stellen van vragen, het indienen van klachten en terugtrekking uit het onderzoek. Deelnemers werd gevraagd de vragen zelfstandig, zonder overleg met medestudenten, te beantwoorden.

In totaal reageerden 79 mbo-v studenten op de oproep, waarvan de gegevens van dertien studenten om uiteenlopende redenen niet bruikbaar waren: vier studenten gaven geen toestemming voor gebruik van hun data, twee beantwoordden geen enkele stelling en zeven vulden noch de demografische vragen noch (een deel van) de stellingen in. Daarmee waren de responses van 66 mbo-v studenten bruikbaar, overeenkomend met een respons van circa 65%. Van de uitgenodigde hbo-v groep reageerden 61 studenten, waarvan de gegevens van vijftien studenten niet bruikbaar bleken: acht studenten gaven geen toestemming, twee beantwoordden geen enkele stelling en vijf lieten zowel de demografische vragen als (een deel van) de stellingen onbeantwoord. Uiteindelijk waren de responses van 46 hbo-v studenten bruikbaar, wat neerkomt op een response van circa 45%.

Respondenten

De groep mbo-respondenten bestaat uit 66 laatstejaars mbo-v studenten. Van hen is 47% ($n = 31$) van plan om na diplomering te gaan werken, terwijl 27.3% ($n = 18$) overweegt door te stromen naar hbo-v. Daarnaast geeft 4,5% ($n = 3$) aan een andere hbo-opleiding te willen gaan volgen, heeft 12,1% ($n = 8$) nog geen keuze gemaakt en kiest 9,1% ($n = 6$) voor een andere route dan werken of doorstromen naar

het hbo. Het percentage (potentiële) doorstromers ligt daarmee lager dan het landelijke gemiddelde voor doorstroom vanuit mbo-opleidingen in zorg en welzijn (Chehber, Dillingh & Non, 2025).

De meerderheid van de respondenten identificeert zich als vrouw (92,4%; $n = 61$) en is van Nederlandse herkomst (86,4%; $n = 57$). Ruim de helft van de studenten (51,5%; $n = 34$) heeft ouders zonder afgeronde hbo- of wo-opleiding, en is dus eerstegeneratiestudent wanneer zij naar het hbo gaan. Opvallend is dat het aandeel eerstegeneratiestudenten onder studenten die aangeven na diplomering waarschijnlijk te gaan werken (61,3%) relatief hoger ligt dan onder studenten die aangeven waarschijnlijk door te stromen naar hbo-v (50%). De leeftijdsverdeling laat zien dat de ruime meerderheid van de respondenten (75,8%) tussen de 19 en 21 jaar oud is. Studenten die van plan zijn te gaan werken na diplomering, zijn gemiddeld ouder dan studenten die overwegen door te stromen naar hbo-v. Tabel 1 biedt een overzicht van de achtergrondinformatie van de respondenten.

Tabel 1 Achtergrondinformatie van mbo-studenten, uitgesplitst naar keuzeintentie, en hbo-studenten, uitgesplitst naar opleidingsvariant.

	Mbo-studenten			Hbo-studenten		
	Keuzeintentie			Opleidingsvariant		
	Totaal ($n = 66$) Freq. (%)	Werken ($n = 31$) Freq. (%)	Hbo-v ($n = 18$) Freq. (%)	Totaal ($n = 46$) Freq. (%)	Voltijd ($n = 32$) Freq. (%)	Deeltijd ($n = 14$) Freq. (%)
Geslacht						
Vrouw	61 (92.4)	30 (96.8)	17 (94.4)	41 (89.1)	28 (87.5)	13 (92.9)
Man	4 (6.1)	1 (3.2)	1 (5.6)	4 (8.7)	3 (9.4)	1 (7.1)
Non-binair	1 (1.5)			1 (2.2)	1 (3.1)	
Eerstegeneratiestudent						
Ja	34 (51.5)	19 (61.3)	9 (50.0)	19 (41.3)	9 (28.1)	10 (71.4)
Nee	30 (45.5%)	10 (32.3)	9 (50.0)	26 (56.5)	22 (68.8)	4 (28.6)
Onbekend	2 (3.0)			1 (2.2)	1 (3.1)	
Herkomst						
Nederlands	57 (86.4)	29 (93.5)	15 (83.3)	43 (93.5)	31 (96.9)	12 (85.7)
Kind van migranten	4 (6.1)	1 (3.2)	2 (11.1)	3 (6.5)	1 (3.1)	2 (14.3)
Migrant	3 (4.5)	1 (3.2)	1 (5.6)			
Onbekend	2 (3.0)					
Leeftijd						
19	19 (28.8)	6 (19.4)	8 (44.4)	2 (4.3)	1 (3.1)	1 (7.1)
20	20 (30.3)	7 (22.6)	6 (33.3)	9 (19.6)	9 (28.1)	
21	11 (16.7)	7 (22.6)	1 (5.6)	13 (28.3)	12 (37.5)	1 (7.1)
22	6 (9.1)	3 (9.7)	1 (5.6)	9 (19.6)	7 (21.9)	2 (14.3)
23	5 (7.6)	4 (12.9)	1 (5.6)	3 (6.5)	2 (6.3)	1 (7.1)
24	2 (3.0)	1 (3.2)	1 (5.6)	1 (2.2)	1 (3.1)	
25	3 (4.5)	3 (9.7)				
26						
≥ 27				9 (19.6)		9 (64.3)

De groep respondenten die reeds een hbo-v opleiding volgt, bestaat uit 46 eerstejaars studenten, waarvan 73,9% ($n = 34$) in het voorgaande collegejaar het mbo-v diploma heeft behaald en 26,1% ($n = 12$) eerder. Van de 46 studenten volgt 69,6% ($n = 32$) de hbo-v voltijdvariant en 30,4% ($n = 14$) de deeltijdvariant.

Van de respondenten identificeert 89,1% zich als vrouw en is iedereen in Nederland geboren. Een klein deel (6,5%) heeft ten minste één ouder die buiten Nederland is geboren. Ruim vier op de tien studenten (41,3%) is eerstegeneratiestudent. Het aandeel eerstegeneratiestudenten varieert tussen de

hbo-v opleidingsvarianten, waarbij een hoger percentage eerstegeneratiestudenten te vinden is in de voltijdvariant (71,4%) in vergelijking met de deeltijdvariant (28,1%). Ruim tweederde van de respondenten (67,4%) is tussen de 20 en 22 jaar oud, waarbij studenten die de hbo-v deeltijdvariant volgen gemiddeld genomen beduidend ouder zijn dan studenten die de voltijdvariant volgen. In tabel 1 wordt de leeftijdsverdeling van de respondenten gepresenteerd.

Analyse

Om de mate van herkenning en ervaren invloed van de geïdentificeerde factoren te analyseren, zijn beschrijvende statistieken (gemiddelden en standaarddeviaties) berekend voor zes respondentengroepen: de totale groep mbo-respondenten, twee mbo-subgroepen op basis van keuzeintentie (doorstroom naar hbo-v of werken), de totale groep hbo-respondenten en twee hbo-subgroepen op basis van gekozen opleidingsvariant (voltijd of deeltijd).

Inzicht in de samenhang tussen de mate van herkenning en de invloed van de verschillende factoren is verkregen door meervoudige logistische regressieanalyses uit te voeren. Voor de mbo-groep werd de keuzeintentie (werken of doorstromen naar hbo-v) als uitkomstmaat gehanteerd, en voor de hbo-groep de opleidingsvariant (voltijd of deeltijd). Voor ieder van de vier typen factoren – zoals geordend in het eerder gepresenteerde kwadrant: zorgspecifiek/algemeen × binnen/buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen – is afzonderlijk geanalyseerd in hoeverre de antwoorden op de stellingen en de antwoorden op de bijbehorende vragen samenhangen met de uitkomstmaat.

Om de kans op vertekening van de regressieresultaten als gevolg van multicollineariteit (te sterke samenhang tussen onafhankelijke variabelen) te minimaliseren, is onderzocht of problematische samenhang tussen onafhankelijke variabelen aanwezig was (zie bijlage IV). In Hoofdstuk 3 wordt aangegeven welke variabelen om die reden buiten de logistische regressieanalyses zijn gelaten.

Het onderzoeken van de samenhang tussen enerzijds de mate waarin studenten de geïdentificeerde factoren naar eigen zeggen herkennen en als bepalend ervaren, en anderzijds hun achtergrond- en persoonskenmerken, is gedaan door het uitvoeren van mediatieanalyses. Daarbij is gekeken in hoeverre de relatie tussen enerzijds leeftijd (tot en met 21 jaar versus 22 jaar en ouder) en het opleidingsniveau van ouders/verzorgers (geen van beide ouders hoger opgeleid versus ten minste één ouder hoger opgeleid), en anderzijds de keuzeintentie van mbo-v studenten, wordt verklaard door de mate waarin studenten deze factoren herkennen en als invloedrijk ervaren. Geslacht en herkomst zijn niet meegenomen als achtergrondvariabelen vanwege de eenzijdige samenstelling van de steekproef (overwegend vrouwelijk en autochtoon), wat de statistische betrouwbaarheid en generaliseerbaarheid van eventuele uitkomsten beperkt. Een direct effect werd als significant beschouwd als de bijbehorende p-waarde kleiner was dan 0.05. Een indirect effect werd als significant beschouwd wanneer het betrouwbaarheidsinterval geen nul bevatte. Mediatieanalyses zijn uitsluitend uitgevoerd voor de mbo-groep; in de hbo-groep bleken de groepen binnen de onafhankelijke variabelen te klein en scheef verdeeld om betrouwbare modellen te schatten. In plaats van de eerdere logistische regressies per kwadrant, zijn de mediatieanalyses per factor uitgevoerd om zo meer gedetailleerde en betrouwbare inzichten te verkrijgen binnen de beschikbare statistische power¹.

¹ Voor de analyses werd model 4 van de PROCESS macro (versie 4.3; Hayes, 2022) in SPSS (versie 28.0.1.1) gebruikt, met de optie voor logistische regressie vanwege de binaire uitkomst keuzeintentie. Voor het inschatten van het

3 De factoren en hun invloed in beeld

In dit hoofdstuk worden de in de focusgroepen geïdentificeerde factoren per kwadrant gepresenteerd: zorgspecifiek en algemeen, binnen en buiten de directe invloedssfeer van onderwijsinstellingen. Figuur 1 geeft de kwadranten weer. In de beschrijvingen die volgen na uitleg bij de figuur wordt voor mbo-studenten ingegaan op de herkenning en ervaren invloed van de factoren op hun keuzeintentie, en voor hbo-studenten op de herkenning en invloed van de factoren in relatie tot de gekozen opleidingsvariant.

Figuur 1 Overzicht van de kwadranten met de verschillende factoren

	Zorgspecifiek	Algemeen
Binnen de invloedssfeer	Percepties van rol en carrièrekansen Beeldvorming hbo-v Persoonlijke ontwikkeling	Beeldvorming hbo Docentverwachtingen Zelfinzicht Zelfeffectiviteit
Buiten de invloedssfeer	Werkveldlobby Praktijkervaring Salaris	Financieel Levensfase Cultureel Steun sociale omgeving Welzijn

Met *zorgspecifieke factoren* bedoelen we aspecten die direct verband houden met de opleiding en het beroep van verpleegkundige. Het gaat om hoe studenten het vak, de taken, doorgroeimogelijkheden en arbeidsmarktperspectieven binnen de verpleegkunde zien en ervaren. Denk hierbij aan het beeld dat studenten hebben van de verpleegkundeopleiding en het beroep op mbo- versus hbo-niveau. Ook invloeden vanuit het werkveld – zoals bijvoorbeeld wervingsstrategieën – en verwachtingen over salaris en loopbaanmogelijkheden binnen de zorgsector spelen een rol.

We maken onderscheid tussen zorgspecifieke factoren binnen en buiten de directe invloedssfeer van onderwijsinstellingen. Binnen de invloedssfeer vallen factoren waar onderwijs actief op kan sturen, zoals beeldvorming van de verpleegkundeopleiding. Buiten de invloedssfeer liggen factoren zoals salarisverwachtingen, die vooral door het werkveld worden bepaald. Het onderscheid – hoewel niet strikt zwart-wit – biedt het een handvat voor onderwijsinstellingen om in te schatten waar zij zelf invloed kunnen uitoefenen middels begeleiding en voorlichting, en waar samenwerking met externe partijen nodig is om verandering te bewerkstelligen.

Naast zorgspecifieke factoren kunnen *algemene factoren* een rol spelen in het keuzeproces van studenten. Deze betreffen bredere invloeden, zoals de beeldvorming van studeren in het hbo, het vertrouwen in eigen kunnen (zelfeffectiviteit), de levensfase waarin de student zich bevindt, en financiële

indirecte effect – het effect van leeftijd of opleidingsniveau van de ouders op keuzeintentie via mate van herkenning of invloed van factoren – is gebruikgemaakt van bootstrapping met 5.000 herhalingen en een 95%-betrouwbaarheidsinterval.

overwegingen. Terwijl sommige van deze factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen liggen, zoals beeldvorming van studeren in het hbo, liggen andere, zoals financiële aspecten en persoonlijke omstandigheden, buiten hun directe invloedssfeer.

Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Studenten en onderwijsprofessionals hebben drie zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen geïdentificeerd: 1) percepties van rol- en carrièrekansen; 2) beeldvorming van verpleegkunde op hbo-niveau; en 3) persoonlijke ontwikkeling van de student binnen het vakgebied. Tabellen 2 en 3 bieden een overzicht van de mate waarin mbo-v en hbo-v studenten deze factoren herkennen en ervaren als invloedrijk. Onder de tabellen volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen; een uitgebreidere visuele weergave is te vinden in bijlage III.

Tabel 2 Herkenning en invloed van zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen (mbo-v)

Factor	Subfactor	Mbo-v studenten		Uitgesplitst naar keuzeintentie			
		Herkenning	Invloed	Herkenning		Invloed	
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Werken <i>M (sd)</i>	Hbo-v <i>M (sd)</i>	Werken <i>M (sd)</i>	Hbo-v <i>M (sd)</i>
Percepties van rol- en carrièrekansen	Taken	3.15 (0.93)	2.76 (1.07)	2.90 (0.91)	3.39 (0.70)	2.55 (1.09)	3.11 (0.76)
	Vraag	2.83 (1.18)	2.50 (1.07)	2.55 (1.12)	3.17 (1.15)	2.26 (1.07) ^a	2.78 (0.81) ^a
	Carrière	3.59 (1.31)	2.91 (1.25)	3.13 (1.36)	4.33 (0.77)	2.42 (1.09)*	3.83 (0.71)*
Beeldvorming hbo-v	Opties	2.70 (1.11)	2.47 (1.03)	2.90 (1.11)	2.89 (1.08)	2.19 (1.05)	2.61 (0.85)
	Richting	2.42 (1.18)	2.50 (1.27)	2.16 (1.13)	2.89 (1.08)	2.23 (1.18)	3.06 (1.00)
Persoonlijke ontwikkeling	Uitdaging	2.88 (1.05)	2.88 (1.05)	2.74 (0.93)	3.50 (0.86)	2.32 (1.18)	3.06 (0.73)

Noot: mbo-v studenten: totaal $n = 66$; keuzeintentie: werken $n = 31$, hbo-v $n = 18$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); ^aRelatie met keuzeintentie niet onderzocht vanwege aanwijzingen voor multicollineariteit
*significant verschil tussen keuzeintentiegroepen ($p < 0.05$).

Tabel 3 Herkenning en invloed van zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen (hbo-v)

Factor	Subfactor	Hbo-v studenten		Uitgesplitst naar opleidingsvariant			
		Herkenning	Invloed	Herkenning		Invloed	
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Voltijd <i>M (sd)</i>	Deeltijd <i>M (sd)</i>	Voltijd <i>M (sd)</i>	Deeltijd <i>M (sd)</i>
Percepties van rol- en carrièrekansen	Taken	3.63 (1.14)	3.59 (0.83)	3.63 (1.16)	3.64 (1.15)	3.41 (0.88)	4.00 (0.56)
	Vraag	3.28 (1.05)	2.83 (1.08)	3.28 (1.09)	3.29 (0.99)	2.81 (1.03)	2.86 (1.23)
	Carrière	4.43 (0.69)	3.93 (0.90)	4.38 (0.75)	4.57 (0.51)	3.84 (0.95)	4.14 (0.77)
Beeldvorming hbo-v	Opties	2.80 (1.03)	2.48 (1.07)	2.97 (0.90)	2.43 (1.22)	2.69 (1.06)	2.00 (0.96)
	Richting	3.35 (1.14)	3.26 (1.20)	3.34 (1.13)	3.36 (1.22)	3.25 (1.32)	3.29 (0.91)
Persoonlijke ontwikkeling	Uitdaging	4.02 (0.61)	3.72 (0.78)	3.97 (0.65)	4.14 (0.54)	3.59 (0.84)	4.00 (0.56)

Noot: hbo-v studenten: totaal $n = 46$; opleidingsvariant: voltijd $n = 32$, deeltijd $n = 14$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding)

De factor *percepties van rol- en carrièrekansen* verwijst naar hoe mbo-v studenten hun toekomstige positie binnen de zorg zien, afhankelijk van hun opleidingskeuze. Deze factor omvat de verwachting dat een hbo-v opleiding hen in staat stelt meer of andere *taken* uit te voeren dan een mbo-v diploma. Studenten zien hbo-geschoolde verpleegkundigen vaak als meer bevoegd voor meer complexe taken. Daarnaast is er de perceptie dat er meer *vraag* is naar hbo-geschoolde verpleegkundigen, wat hun kansen op een baan zou vergroten in vergelijking met mbo-gediplomeerden. Tenslotte spelen

carrière mogelijkheden een belangrijke rol, waarbij studenten verwachten dat een hbo-v opleiding hen meer opties biedt voor verdere loopbaanontwikkeling, zoals doorstroom naar hogere functies, specialisaties of vervolgoopleidingen.

De resultaten van vragenlijstonderzoek laten zien dat laatstejaars mbo-v studenten gemiddeld neutrale tot licht positieve percepties van verhoogde rol- en carrièrekansen voor hbo-geschoolde verpleegkundigen rapporteren. Meer dan uitbreidingen of verschuiving van taken en verhoogde vraag naar verpleegkundigen met hbo-v diploma (subfactoren *taken* en *vraag*), menen studenten dat een hbo-v diploma samengaat met verhoogde carrière mogelijkheden (subfactor *carrière*). Wanneer expliciet gevraagd naar de invloed van ideeën over carrière mogelijkheden op hun keuzeintentie, blijkt een sterkere overtuiging van verhoogde carrièrekansen samen te hangen met een verhoogde kans op doorstroom naar hbo-v ($B = 2.39$, $df = 1$, $p < 0.01$). Verder is geen statistisch bewijs gevonden voor de samenhang tussen herkenning of invloed van percepties van rol- en carrièrekansen en de keuzeintentie van studenten. Een volledig overzicht van de logistische regressie uitkomsten voor deze en andere factoren is weergegeven in bijlage V.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt verder dat studenten die vanuit een mbo-v opleiding zijn doorgestroomd en nu in het eerste jaar van het hbo zitten, terugkijkend op hun keuzeprocess in het laatste jaar van de mbo-v opleiding gemiddeld positieve percepties rapporteren van verhoogde rol- en carrièrekansen voor hbo-geschoolde verpleegkundigen. Aanvullend rapporteren ze gemiddeld dat deze percepties in lichte tot matige mate van invloed zijn geweest op hun keuze voor na afronden van hun mbo-opleiding. In lijn met de bevindingen onder laatstejaars mbo-v studenten, lijken hbo-v studenten met name overtuigd van verhoogde carrière mogelijkheden door het behalen van een hbo-v diploma (subfactor *carrière*). Er is geen statistisch bewijs gevonden voor samenhang tussen de mate van herkenning of invloed en hbo-v opleidingsvariant die studenten kozen (zie ook bijlage V).

De factor *beeldvorming van verpleegkunde op hbo-niveau* verwijst naar hoe mbo-v studenten de hbo-vervolgoopleiding en de daaraan gekoppelde beroepsmogelijkheden waarnemen en begrijpen. Deze factor omvat enerzijds de mate waarin studenten zich tijdens hun mbo-v opleiding goed geïnformeerd voelen over hun *opties* voor na diplomering, zoals werken, doorstuderen of een alternatieve route volgen. Anderzijds gaat het om de indruk dat bepaalde *loopbaanrichtingen* binnen de zorg alleen toegankelijk zijn met een hbo-v diploma.

De resultaten van het vragenlijstonderzoek tonen aan dat, hoewel het niet de meerderheid betreft, een substantieel aandeel van de laatstejaars mbo-v studenten (41%) en eerstejaars hbo-v studenten (37%) zich onvoldoende geïnformeerd voelt/voelde over hun mogelijkheden na diplomering (subfactor *opties*). Met name studenten die inmiddels een deeltijd hbo-v opleiding volgen, geven aan zich destijds onvoldoende geïnformeerd te hebben gevoeld. Daarnaast geeft bijna de helft van de hbo-v studenten (45%) aan een richting op te willen die enkel met een hbo-v diploma mogelijk is (subfactor *richting*). Onder de laatstejaars mbo-v studenten is dit een veel kleinere groep (19%). Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat deze aspecten van beeldvorming van verpleegkunde op hbo-niveau statistisch samenhangt met de keuze die mbo-v studenten maken of de hbo-v opleidingsvariant die de eerstejaars hbo-v studenten hebben gekozen.

De factor *persoonlijke ontwikkeling* verwijst naar de mate waarin mbo-v studenten het idee hebben dat doorstroom naar een verpleegkundeopleiding op hbo-niveau hen helpt om zichzelf verder te ontwikkelen, zowel op professioneel als op persoonlijk vlak. Deze factor betreft de behoefte aan

intellectuele of inhoudelijke *uitdaging*: het verlangen om nieuwe kennis en vaardigheden op te doen, en de ambitie om zichzelf verder te ontplooiën binnen het vakgebied.

Volgens het vragenlijstonderzoek leeft onder laatstejaars mbo-v studenten die de intentie hebben om door te stromen naar hbo-v in relatief sterke mate het gevoel dat deze opleiding de door hen gewenste uitdaging biedt. Dit beeld lijkt beduidend minder sterk aanwezig onder mbo-studenten met andere keuze-intenties, terwijl het juist in nog veel sterkere mate leeft onder doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten. Er zijn echter geen aanwijzingen dat deze perceptie statistisch samenhangt met de keuze van mbo-v studenten voor na diplomering of de gekozen hbo-v opleidingsvariant van eerstejaars studenten.

Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Studenten en onderwijsprofessionals hebben drie zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen geïdentificeerd: 1) aspecten die te maken hebben met de lobby vanuit het werkveld; 2) opgedane praktijkervaring in stage of bijbaan, en 3) salarisverwachtingen. Tabellen 4 en 5 geven een overzicht van de mate waarin mbo-v en hbo-v studenten deze factoren herkennen en ervaren als invloedrijk. Onder de tabellen volgt een samenvatting van de belangrijkste bevindingen; een uitgebreidere visuele weergave is opgenomen in bijlage III.

Tabel 4 Herkenning en invloed van zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen (mbo-v)

Factor	Subfactor	Mbo-v studenten		Uitgesplitst naar keuzeintentie			
		Herkenning	Invloed	Herkenning		Invloed	
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Werken <i>M (sd)</i>	Hbo-v <i>M (sd)</i>	Werken <i>M (sd)</i>	Hbo-v <i>M (sd)</i>
Werkveldlobby	Baan	3.77 (1.21)	2.80 (1.08)	3.94 (1.18)	3.33 (1.37)	2.97 (1.22)	2.61 (0.85)
	Bekostigd	1.94 (1.21)	2.05 (1.31)	2.23 (1.18)	1.89 (1.32)	1.94 (1.21)	2.78 (1.56)
Praktijkervaring	Ervaring	2.59 (1.28)	2.59 (1.22)	2.90 (1.19)	1.89 (1.23)	2.65 (1.14)	2.33 (1.19)
Salaris- verwachting	Salaris	3.11 (1.18)	2.82 (1.19)	2.77 (1.12)*	3.89 (0.68)*	2.48 (1.00)*	3.28 (1.18)*

Noot: mbo-v studenten: totaal $n = 66$; keuzeintentie: werken $n = 31$, hbo-v $n = 18$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); *significant verschil tussen keuzeintentiegroepen ($p < 0.05$).

Tabel 5 Herkenning en invloed van zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen (hbo-v)

Factor	Subfactor	Hbo-v studenten		Uitgesplitst naar opleidingsvariant			
		Herkenning	Invloed	Herkenning		Invloed	
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Voltijd <i>M (sd)</i>	Deeltijd <i>M (sd)</i>	Voltijd <i>M (sd)</i>	Deeltijd <i>M (sd)</i>
Werkveldlobby	Baan	3.57 (1.15)	<i>M (sd)</i>	3.56 (1.22)	3.57 (1.02)	2.41 (1.10)	2.79 (1.25)
	Bekostigd	2.57 (1.67)	2.52 (1.15)	2.09 (1.47)*	3.64 (1.65)*	1.56 (0.84)*	3.21 (1.58)*
Praktijkervaring	Ervaring	3.52 (1.21)	2.07 (1.34)	3.56 (1.27)	3.43 (1.09)	3.28 (1.11)	3.29 (1.20)
Salaris- verwachting	Salaris	3.70 (0.99)	3.28 (1.13)	3.66 (1.07)	3.79 (0.80)	3.03 (1.03)	3.21 (0.80)

Noot: hbo-v studenten: totaal $n = 46$; opleidingsvariant: voltijd $n = 32$, deeltijd $n = 14$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); *significant verschil tussen opleidingsvarianten ($p < 0.05$).

De factor *werkveldlobby* verwijst naar de mate waarin het werkveld actief invloed uitoefent op de keuze van mbo-v studenten, met name de keuze om in te stromen op de arbeidsmarkt. Deze invloed manifesteert zich onder andere doordat studenten al tijdens hun mbo-opleiding een *baan* in de zorgsector aangeboden krijgen, soms zelfs specifiek in de rol van toekomstig hbo-verpleegkundige.

Daarnaast speelt financiering een rol: sommige werkgevers bieden aan om de hbo-v opleiding (deels) te *bekostigen*, wat voor studenten een belangrijke stimulans kan zijn om door te studeren. Deze vormen van actieve werving vanuit het werkveld maken het werken al dan niet in combinatie met doorstuderen aantrekkelijker. Zo positioneert het werkveld zichzelf als medebepalende actor in het keuzeproces van studenten na diplomering.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat een ruime meerderheid van zowel laatstejaars mbo-v studenten (70%), in het bijzonder degenen met de intentie om te gaan werken, als doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten (63%) tijdens hun mbo-studie een baan als verpleegkundige of anderszins in de zorg aangeboden kreeg (subfactor *baan*). Daarnaast kreeg een klein deel van de laatstejaars mbo-v studenten (13%) het aanbod dat een eventuele hbo-v vervolgopleiding (deels) zou worden bekostigd door een (toekomstige) werkgever (subfactor *bekostigd*), maar werd er geen overtuigend statistisch bewijs gevonden voor een verband tussen werkveldlobby-aspecten en hun keuzeintentie.

Voor de groep eerstejaars hbo-v studenten lag dit anders: onder hen is het aandeel dat een bekostigingsaanbod kreeg aanzienlijk groter (37%), met name onder studenten die kozen voor de deeltijdvariant van de opleiding ($B = 0.67$, $df = 1$, $p < 0.01$); binnen deze groep ontving meer dan de helft (64%) een dergelijk aanbod. Bovendien beschouwden zij dit aanbod als invloedrijker bij hun keuze na diplomering in het mbo ($B = 1.22$, $df = 1$, $p < 0.01$).

De factor *praktijkervaring* verwijst naar de rol die stage- en werkervaring speelt in het keuzeproces van mbo-v studenten na diplomering. Praktijkervaring geeft studenten een concreter beeld van het werken in de zorg en helpt hen hun talenten te verkennen en voorkeuren en ambities scherper te krijgen. Voor sommige studenten bevestigt deze *ervaring* dat zij klaar zijn voor of behoefte hebben aan een vervolgstap, zoals doorstromen naar een hbo-v opleiding. Voor anderen werkt het juist bevestigend in de keuze om niet verder te studeren, bijvoorbeeld doordat ze in de praktijk zien dat het verschil in takenpakketten tussen mbo- en hbo-geschoolde verpleegkundigen in sommige sectoren van de zorg minimaal is. De factor omvat daarmee zowel motiverende als remmende invloeden, afhankelijk van hoe studenten hun praktijkervaringen interpreteren in relatie tot hun eigen ontwikkeling en toekomstbeeld.

Een aanzienlijk deel van de laatstejaars mbo-v studenten (47%) – met name onder degenen met de intentie om door te stromen naar hbo-v (73%) – rapporteert in het vragenlijstonderzoek dat praktijkervaring, opgedaan via een bijbaan of stage, hen niet heeft ontmoedigd om een hbo-v opleiding te overwegen. Tegelijkertijd rapporteert een kleine groep mbo-v studenten (22%), waaronder ook enkele studenten met doorstroomintentie (6%), juist minder overtuigd te zijn geraakt van deze keuze als gevolg van hun praktijkervaring. Onder eerstejaars hbo-v studenten geeft de meerderheid (67%) aan dat praktijkervaring hun keuze voor hbo-v heeft versterkt, al rapporteert ook hier een groep (24%) een tegenovergestelde invloed. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat praktijkervaring statistisch samenhangt met de keuze die mbo-v studenten voor na diplomering maken of de hbo-v opleidingsvariant die de eerstejaars hbo-v studenten kozen.

De factor *salarisverwachting* verwijst naar de manier waarop mbo-v studenten hun toekomstige financiële situatie inschatten op basis van hun opleidingskeuze. Studenten verwachten dat het volgen van een hbo-v opleiding leidt tot een hoger *salaris* in vergelijking met het direct betreden van de arbeidsmarkt na het behalen van een mbo-v diploma.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt onder laatstejaars mbo-v studenten aanzienlijke verdeeldheid over de verwachting dat een afgeronde hbo-v opleiding zal leiden tot een hoger toekomstig salaris. Studenten met de intentie om door te stromen naar hbo-v delen deze verwachting vaker dan studenten

die van plan zijn om direct te gaan werken ($B = 1.90$, $df = 1$, $p < 0.01$). Bovendien geeft de groep mbo-v studenten met de intentie om door te stromen naar hbo-v aan dat de verwachte salarisverbetering vaker een invloedrijke rol speelde bij hun keuze na diplomering in het mbo ($B = 1.03$, $df = 1$, $p = 0.02$).

Eerstejaars hbo-v studenten rapporteert eveneens in sterke mate dat zij voorafgaand aan hun overstap naar het hbo de verwachting hadden in de toekomst meer te zullen verdienen met een hbo-v diploma. Daarnaast gaven zij aan dat deze salarisverwachting in aanzienlijke mate heeft meegespeeld in hun keuze voor na mbo-diplomering. Er is geen statistische evidentie gevonden voor een verband tussen salarisverwachtingen en de gekozen opleidingsvariant.

Algemene factoren binnen de invloedsfeer van onderwijsinstellingen

Studenten en onderwijsprofessionals wijzen vier algemene factoren aan waar onderwijsinstellingen direct invloed op uit kunnen oefenen: 1) het beeld dat studenten krijgen van studeren op hbo-niveau, 2) de verwachtingen en aanmoediging van docenten/begeleiders, 3) het beeld dat studenten hebben van onder meer hun ambities, capaciteiten en grenzen (zelfinzicht) en 4) het vertrouwen in eigen kunnen (zelfeffectiviteit). Tabellen 6 en 7 geven een overzicht van de mate waarin mbo-v en hbo-v studenten deze factoren herkennen en ervaren als invloedrijk. Onder de tabellen worden de belangrijkste bevindingen samengevat; een uitgebreidere visuele weergave is te vinden in bijlage III.

Tabel 6 Herkenning en invloed van algemene factoren binnen de invloedsfeer van onderwijsinstellingen (mbo-v)

Factor	Subfactor	Mbo-v studenten		Uitgesplitst naar keuzeintentie			
		Herkenning	Invloed	Herkenning	Invloed	Herkenning	Invloed
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Werken	Hbo-v	Werken	Hbo-v
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>
Beeldvorming hbo	Studeren	2.98 (1.09)	2.74 (1.06)	2.97 (1.14)	3.06(1.06)	2.74 (1.23)	2.83 (0.79)
Docent-verwachtingen	Docent	2.53 (0.96)	1.98 (1.00)	2.45 (0.89)	2.89 (0.90)	1.90 (0.87)	2.22 (1.11)
Zelfinzicht	Niveau	2.45 (1.08)	2.23 (1.05)	2.61 (1.20) ^a	2.50 (0.99) ^a	2.39 (1.17)	2.39 (0.98)
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	2.88 (1.10)	2.59 (1.12)	2.60 (0.98)*	3.36 (1.01)*	2.11 (0.96)*	3.19 (0.82)*
	Vertrouwen	3.64 (1.02)	2.89 (1.04)	3.42 (1.15)	3.89 (0.76)	2.68 (1.11)	3.33 (0.77)

Noot: mbo-v studenten: totaal $n = 66$; keuzeintentie: werken $n = 31$, hbo-v $n = 18$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); ^aRelatie met keuzeintentie niet onderzocht vanwege aanwijzingen voor multicollineariteit

*significant verschil tussen keuzeintentiegroepen ($p < 0.05$).

Tabel 7 Herkenning en invloed van algemene factoren binnen de invloedsfeer van onderwijsinstellingen (hbo-v)

Factor	Subfactor	Hbo-v studenten		Uitgesplitst naar opleidingsvariant			
		Herkenning	Invloed	Herkenning	Invloed	Herkenning	Invloed
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	Voltijd	Deeltijd	Voltijd	Deeltijd
		<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>	<i>M (sd)</i>
Beeldvorming hbo	Studeren	3.00 (0.84)	2.78 (1.01)	3.19 (0.78)	2.57 (0.85)	2.97 (1.00)	2.36 (0.93)
Docent-verwachtingen	Docent	2.93 (1.16)	2.37 (1.02)	3.00 (1.16)	2.79 (1.19)	2.47 (1.02)	2.14 (1.03)
Zelfinzicht	Niveau	3.15 (0.94)	3.26 (0.65)	3.19 (0.90) ^a	3.07 (1.07) ^a	3.28 (0.58)	3.21 (0.80)
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	3.54 (1.41)	3.50 (1.50)	4.09 (1.06)*	2.29 (1.33)*	4.12 (1.07)*	2.07 (1.39)*
	Vertrouwen	3.96 (0.63)	3.61 (0.75)	3.91 (0.69)	4.07 (0.48)	3.56 (0.72)	3.71 (0.83)

Noot: hbo-v studenten: totaal $n = 46$; opleidingsvariant: voltijd $n = 32$, deeltijd $n = 14$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); ^aRelatie met opleidingsvariant niet onderzocht vanwege aanwijzingen voor multicollineariteit

*significant verschil tussen opleidingsvarianten ($p < 0.05$).

De factor *beeldvorming van studeren in het hbo* omvat de verwachtingen die mbo-v studenten hebben over wat het *studeren* aan een hbo-instelling inhoudt, bijvoorbeeld op basis van voorlichtingsbijeenkomsten of gesprekken met docenten, familie en vrienden. Studenten formuleren verwachtingen over verschillende aspecten van het hbo, zoals de mate van zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid, de geboden structuur en begeleiding door de opleiding en docenten, het niveau van de lesstof en het tempo waarin die behandeld wordt, de nadruk op theoretisch en analytisch denken, en de manier van toetsing.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat zowel laatstejaars mbo-v studenten als doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten neutraal rapporteren over hoe goed zij op de hoogte zijn (of waren) van wat er in het hbo van studenten wordt verwacht. Beide groepen geven daarnaast aan dat dit slechts in beperkte mate invloed heeft (of had) op hun keuze voor na diplomering. Er zijn geen aanwijzingen dat de mate waarin studenten zich geïnformeerd voelen over studeren in het hbo, of de invloed die zij daaraan toekennen, statistisch samenhangt met de keuze van mbo-v studenten om te gaan werken of door te stromen, noch met de opleidingsvariant (voltijd of deeltijd) die hbo-v studenten hebben gekozen.

De factor *docentverwachtingen* betreft de indruk die mbo-v studenten hebben van de verwachtingen van docenten/begeleiders met betrekking tot hun capaciteiten en potentieel. Dit omvat de perceptie van wat docenten denken dat voor de studenten de beste vervolgkeuze is voor na het behalen van hun mbo-diploma. De indruk die studenten hebben van de verwachtingen van docenten wordt beïnvloed door interacties met hen, zoals gesprekken over loopbaanmogelijkheden, maar ook door de aanmoediging, begeleiding en ondersteuning die docenten bieden in lessen en de kennis, vaardigheden en attitudes die zij van studenten verwachten. Deze verwachtingen kunnen zowel expliciet uitgesproken als impliciet overgedragen worden, waarbij docenten bewust of onbewust signalen afgeven over hun verwachtingen op het gebied van onder meer academische prestaties, zelfstandigheid en theoretische vaardigheden van studenten.

Laatstejaars mbo-v studenten rapporteerden in de vragenlijst gemiddeld licht negatieve percepties van de mate waarin hun docent, coach of stagebegeleider hen stimuleert om door te studeren. Doorgestroomde hbo-v studenten geven met terugwerkende kracht aan daar een iets neutralere indruk van te hebben gehad tijdens hun mbo-v opleiding. Beide groepen – laatstejaars mbo-v studenten – geven daarnaast aan dat deze perceptie slechts in beperkte mate invloed heeft (of had) op hun keuze, en er is geen overtuigend bewijs gevonden dat deze factor statistisch samenhangt met de keuze die studenten uiteindelijk maken (of maakten) voor na diplomering.

De factor *zelfinzicht* verwijst naar het bewustzijn van mbo-v studenten van hun eigen *niveau*, waarbij studenten hun academische capaciteiten en vaardigheden inschatten in relatie tot de keuze voor hun vervolgopleiding of carrièrepad na diplomering. Dit zelfbeeld ontstaat uit hun beoordeling van persoonlijke vaardigheden, zoals prestaties, zelfstandigheid en de bereidheid om nieuwe uitdagingen aan te gaan. Studenten reflecteren op hun sterke en zwakke punten, alsook op hun persoonlijke voorkeuren en ambities, en gebruiken deze informatie om te bepalen of zij een hbo-opleiding haalbaar achten of liever direct de arbeidsmarkt betreden.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat slechts een klein deel van de laatstejaars mbo-v studenten (15%) zichzelf niet in staat acht om een hbo-opleiding succesvol af te ronden. Gemiddeld genomen geven mbo-v studenten aan dat hun perceptie van hun eigen niveau slechts in beperkte mate van

invloed is op hun keuze voor na diplomering. Er zijn geen overtuigende aanwijzingen gevonden voor een statistische samenhang tussen deze zelfinschatting en hun keuzeintentie voor na diplomering.

Opvallend is dat ruim één op de vijf doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten (22%) niet denkt dat zij over voldoende niveau beschikken om de opleiding succesvol af te ronden, al geven eerstejaars ook aan dat deze perceptie slechts in beperkte mate hun keuze voor na diplomering heeft beïnvloed. Er zijn geen duidelijke aanwijzingen dat het zelfinzicht van studenten statistisch samenhangt met de hbo-opleidingsvariant (voltijd of deeltijd) die zij uiteindelijk gekozen hebben.

De factor *zelfeffectiviteit* verwijst naar het vertrouwen dat mbo-v studenten hebben in hun eigen capaciteiten om doelen te bereiken, zoals het succesvol afronden van een hbo-opleiding of het succesvol bereiken en vervullen van de gewenste positie op de arbeidsmarkt. Dit vertrouwen omvat aspecten zoals het geloof in hun academische vaardigheden, probleemoplossend vermogen, doorzettingsvermogen, zelfregulatie en interpersoonlijke vaardigheden (studievaardigheden), waar docenten/begeleiders invloed op uit kunnen oefenen middels adequate begeleiding en feedback.

De resultaten van het vragenlijstonderzoek laten zien dat de mate waarin laatstejaars mbo-v studenten onzeker zijn over of zij over voldoende kennis en ervaring beschikken om direct na diplomering te gaan werken, evenals de mate waarin dat volgens hen van invloed is op hun keuze voor na diplomering (subfactor *onzekerheid*), sterk varieert naar gelang hun keuzeintentie (respectievelijk $B = 1.08$, $df = 1$, $p = 0.01$ en $B = 1.21$, $df = 1$, $p < 0.01$). Studenten die van plan zijn om direct te gaan werken rapporteren gemiddeld genomen minder onzekerheid over hun kennis en ervaring dan studenten met de intentie om door te stromen naar hbo-v. Ook hechten zij minder belang aan dit aspect in hun keuzeprocess. Daarnaast geeft de meerderheid van de mbo-v studenten (59%) aan vertrouwen te hebben in hun vermogen om een hbo-vervolgopleiding succesvol af te ronden (subfactor *vertrouwen*), en wordt deze perceptie gemiddeld genomen slechts in beperkte mate als bepalend ervaren voor hun keuze voor na diplomering. Er zijn geen overtuigende statistische aanwijzingen gevonden voor samenhang tussen deze subfactor en de keuzeintentie van studenten.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat ook onder eerstejaars hbo-v studenten de mate verschilt waarin zij dachten over voldoende kennis en ervaring te beschikken om al te gaan werken en de mate waarin dit volgens hen van invloed was op hun keuze voor na diplomering (subfactor *onzekerheid*), afhankelijk van de opleidingsvariant die zij volgen (respectievelijk $B = -1.11$, $df = 1$, $p < 0.01$ en $B = -1.27$, $df = 1$, $p < 0.01$). Studenten in de deeltijdvariant rapporteren minder onzekerheid en een beperktere invloed op hun keuze dan studenten in de voltijdvariantie van de hbo-opleiding. Daarnaast vertrouwt een zeer aanzienlijke meerderheid (78%) van de hbo-v studenten erop succesvol een hbo-opleiding af te kunnen ronden (subfactor *vertrouwen*), en speelde dat volgens hen een aanzienlijke rol in hun keuzeprocess voor na mbo-diplomering. Er werd geen overtuigend bewijs gevonden dat deze subfactor statistisch samenhangt met de opleidingsvariantie die studenten kozen.

Algemene factoren buiten de invloedsfeer van onderwijsinstellingen

Studenten en onderwijsprofessionals hebben vijf algemene factoren buiten de invloedsfeer van onderwijsinstellingen geïdentificeerd: 1) financiële overwegingen; 2) de persoonlijke situatie van studenten (levensfase), 3) culturele verwachtingen, 4) steun uit de sociale omgeving van studenten en 5) hun welzijn. Tabellen 8 en 9 geven een overzicht van de mate waarin mbo-v en hbo-v studenten deze factoren herkennen en ervaren als invloedrijk. Onder de tabellen worden de belangrijkste bevindingen samengevat; een uitgebreidere visuele weergave is te vinden in bijlage III.

Tabel 8 Herkenning en invloed van algemene factoren buiten de invloedsfeer van onderwijsinstellingen (mbo-v)

Factor	Subfactor	Mbo-v studenten		Uitgesplitst naar keuzeintentie			
		Herkenning		Invloed		Herkenning	
		M (sd)	M (sd)	Werken	Hbo-v	Werken	Hbo-v
				M (sd)	M (sd)	M (sd)	M (sd)
Financieel	Lenen	3.97 (1.19)	2.76 (1.25)	3.74 (1.44)	4.17 (0.62)	2.58 (1.31)	2.83 (1.25)
	Stress	2.82 (1.26)	2.48 (1.23)	2.74 (1.26)	2.89 (1.28)	2.32 (1.12)	2.56 (1.29)
Levensfase	Match	2.80 (1.35)	2.52 (1.29)	3.16 (1.29)*	2.22 (0.94)*	2.58 (1.34)	2.28 (1.13)
	Jong	2.38 (1.38)	2.36 (1.21)	1.94 (1.09)*	3.28 (1.32)*	1.97 (1.11)*	3.17 (1.15)*
	Studentleven	2.08 (1.17)	1.83 (1.06)	1.81 (1.05)	2.28 (1.13)	1.55 (0.81)	1.94 (1.11)
	Werkzin	3.50 (1.30)	3.29 (1.33)	4.00 (1.18)	2.94 (1.39)	3.52 (1.34)	3.50 (0.86)
Cultureel	Cultuur	1.56 (0.91)	1.58 (0.86)	1.45 (0.77)	1.83 (1.10)	1.42 (0.67)	1.67 (0.91)
Steun sociale omgeving	Thuis	3.38 (1.27)	2.42 (1.22)	2.94 (1.32)	3.78 (0.88)	1.97 (1.20)	3.00 (0.77)
	Vrienden	3.80 (1.19)	2.06 (1.05)	3.65 (1.25)	3.89 (1.02)	1.81 (0.79)	2.72 (1.17)
Welzijn	Balans	2.30 (1.10)	2.06 (1.02)	2.42 (1.03)	2.11 (1.02)	2.16 (0.93)	2.06 (1.16)

Noot: mbo-v studenten: totaal $n = 66$; keuzeintentie: werken $n = 31$, hbo-v $n = 18$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); *significant verschil tussen keuzeintentiegroepen ($p < 0.05$).

Tabel 9 Herkenning en invloed van algemene factoren buiten de invloedsfeer van onderwijsinstellingen (hbo-v)

Factor	Subfactor	Hbo-v studenten		Uitgesplitst naar opleidingsvariant			
		Herkenning		Invloed		Herkenning	
		M (sd)	M (sd)	Voltijd	Deeltijd	Voltijd	Deeltijd
				M (sd)	M (sd)	M (sd)	M (sd)
Financieel	Lenen	3.48 (1.30)	2.26 (1.24)	3.50 (1.16)	3.43 (1.60)	2.09 (0.96)	2.64 (1.69)
	Stress	2.26 (1.20)	2.07 (1.04)	2.38 (1.19)*	2.00 (1.24)*	2.13 (1.01)	1.93 (1.14)
Levensfase	Match	3.91 (0.92)	3.41 (0.98)	4.09 (0.82)	3.50 (1.02)	3.66 (0.87)	2.86 (1.03)
	Jong	3.20 (1.52)	2.93 (1.34)	3.84 (1.14) ^a	1.71 (1.20) ^a	3.47 (1.02) ^a	1.71 (1.20) ^a
	Studentleven	2.74 (1.34)	2.43 (1.26)	3.22 (1.16)*	1.64 (1.08)*	2.81 (1.15)*	1.57 (1.09)*
	Werkzin	3.35 (1.60)	3.07 (1.50)	4.13 (1.07) ^a	1.57 (1.09) ^a	3.78 (1.07) ^a	1.43 (0.94) ^a
Cultureel	Cultuur	1.78 (1.03)	1.57 (0.78)	1.75 (0.95)*	1.86 (1.23)*	1.59 (0.76)	1.50 (0.86)
Steun sociale omgeving	Thuis	3.65 (0.95)	2.80 (1.20)	3.81 (0.90)*	3.29 (0.99)*	3.00 (1.11)	2.36 (1.34)
	Vrienden	3.22 (1.46)	2.20 (1.05)	3.59 (1.32)	2.36 (1.45)	2.38 (0.98)	1.79 (1.12)
Welzijn	Balans	4.13 (0.50)	3.48 (0.84)	4.19 (0.47)	4.00 (0.56)	3.50 (0.84)	3.43 (0.85)

Noot: hbo-v studenten: totaal $n = 46$; opleidingsvariant: voltijd $n = 32$, deeltijd $n = 14$; M = mean (gemiddelde); sd = standaarddeviatie (spreiding); *significant verschil tussen keuzeintentiegroepen ($p < 0.05$).

De factor *financiële overwegingen* betreft de afwegingen die mbo-v studenten maken in relatie tot de kosten van een eventuele vervolgopleiding. Dit omvat zowel de overwegingen rondom het verkrijgen van financiële middelen, zoals het *lenen* van geld via (studie)leningen of het aanvragen van beurzen voor vervolgstudie, als de bredere vraag of ze financieel in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien tijdens een vervolgstudie. Daarnaast speelt ook de mogelijke *stress* mee die gepaard gaat met het lenen van geld en de bijbehorende terugbetalingsverplichtingen.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat laatstejaars mbo-v studenten het onprettig vinden om een studielening aan te gaan (subfactor *lenen*), al wordt deze afkeer gemiddeld genomen slechts in beperkte mate als bepalend ervaren voor hun keuze na diplomering. Daarnaast rapporteren zij gematigde zorgen over de kosten van een vervolgopleiding (subfactor *stress*), die eveneens gemiddeld genomen slechts een beperkte invloed hebben op hun keuzeprocess. Er zijn geen aanwijzingen gevonden dat deze

financiële overwegingen statistisch samenhangen met de keuzeintentie van studenten om te gaan werken of door te stromen naar het hbo.

Ook eerstejaars hbo-v studenten geven aan dat zij het tijdens hun mbo-opleiding een onprettig idee vonden om een studielening aan te gaan (subfactor *lenen*), al heeft deze afkeer gemiddeld genomen slechts beperkte invloed gehad op hun keuze na diplomering. De zorgen over de kosten van een hbo-opleiding (subfactor *stress*) zijn relatief beperkt, maar verschillen wel naar gelang de opleidingsvariant die studenten hebben gekozen: studenten in de deeltijdvariant rapporteren significant minder zorgen dan studenten in de voltijdvariant ($B = -1.46$, $df = 1$, $p = 0.04$). Er zijn geen duidelijke aanwijzingen dat de groepen ook van elkaar verschillen wat betreft de mate waarin deze zorgen naar eigen zeggen een rol hebben gespeeld in hun keuzeproces voor na mbo-diplomering.

De factor *levensfase* verwijst naar de persoonlijke situatie waarin mbo-v studenten zich bevinden en hoe deze samenhangt met hun overwegingen voor een vervolg na diplomering. Studenten en onderwijsprofessionals signaleren dat verschillende aspecten van iemands levensfase de keuze kunnen beïnvloeden, zoals de *match* tussen het volgen van een hbo-vervolgopleiding en iemands huidige leven, het gevoel nog te *jong* te zijn om de arbeidsmarkt te betreden, de wens om eerst het *studentenleven* te ervaren, of juist het idee eraan toe te zijn om te gaan werken (*werkzin*).

Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat de mate waarin laatstejaars mbo-v studenten een mismatch ervaren tussen hun persoonlijke situatie en het volgen van een vervolgopleiding (subfactor *match*) over het algemeen beperkt is, maar varieert naar gelang hun keuzeintentie ($B = -1.45$, $df = 1$, $p = 0.02$). Ongeveer een kwart van de studenten die van plan is om te gaan werken herkent zich in deze ervaren mismatch, tegenover slechts enkele studenten met de intentie om door te stromen naar het hbo. Gemiddeld genomen speelt deze perceptie volgens studenten zelf een beperkte rol in hun keuzeproces. Er zijn ook geen overtuigende aanwijzingen dat dit statistisch verschilt tussen beide groepen.

De mate waarin studenten zichzelf te jong vinden om direct na diplomering de arbeidsmarkt te betreden (subfactor *jong*) verschilt eveneens naar keuzeintentie, evenals de invloed die zij aan deze overweging toekennen (respectievelijk $B = 1.73$, $df = 1$, $p = 0.01$ en $B = 1.03$, $df = 1$, $p = 0.03$). Een beperkt aantal studenten dat wil gaan werken (25%) herkent zich in deze opvatting, en studenten met die intentie geven aan dat deze factor slechts een beperkte rol speelt in hun besluitvorming. Daarentegen geeft iets meer dan de helft van de studenten met de intentie om door te stromen naar hbo-v (54%) aan zichzelf nog te jong te vinden om te gaan werken. Ook beschouwen zij dit vaker als een relevante factor in hun keuzeproces.

Een beperkt aantal laatstejaars mbo-v studenten (14%) geeft aan eerst het studentenleven te willen ervaren alvorens het werkveld te betreden (subfactor *studentleven*). Zij rapporteren dat deze wens weinig invloed had op hun keuze. Daarnaast geeft iets meer dan de helft van de studenten (56%) aan het gevoel te hebben eraan toe te zijn om te gaan werken (subfactor *werkzin*) en beschouwen studenten deze overweging gemiddeld genomen als sterk van invloed op hun besluitvorming. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor een statistisch verband tussen keuzeintentie en de mate waarin studenten zich in deze subfactoren herkennen of de invloed die zij eraan toekennen.

De mate waarin eerstejaars hbo-v studenten ten tijde van hun mbo-diplomering een match ervoeren tussen hun persoonlijke situatie en het volgen van een vervolgopleiding (subfactor *match*) was over het algemeen substantieel. Volgens studenten had dit een aanzienlijke invloed op hun keuze na diplomering. Daarnaast gaf ruim de helft van de studenten aan zichzelf te jong te vinden om direct het werkveld te betreden (subfactor *jong*), wat zij gemiddeld genomen als redelijk invloedrijk beschouwden

in hun keuzeproces. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor een statistisch verband tussen de mate van herkenning of invloed van deze subfactoren en de door hen gekozen opleidingsvariant.

De mate waarin studenten graag het studentenleven te willen ervaren alvorens ze de arbeidsmarkt betreden (subfactor *studentleven*) verschilt naar gelang de gekozen hbo-v opleidingsvariant, evenals de invloed die zij aan deze overweging toekennen (respectievelijk $B = -1.88$, $df = 1$, $p = 0.01$ en $B = -1.54$, $df = 1$, $p = 0.01$). Slechts een klein aantal studenten in de deeltijdvariant herkent zich in deze wens en studenten kennen er weinig invloed aan toe. Onder studenten in de voltijdvariant herkent bijna de helft zich erin, en zij beschouwen deze factor als enigszins van invloed op hun keuzeproces.

De meerderheid van de eerstejaars hbo-v studenten (65%) geeft aan er ten tijde van hun mbo-diplomering nog niet aan toe te zijn geweest om direct de arbeidsmarkt te betreden (subfactor *werkzin*), en beschouwt dit als een redelijk invloedrijke factor in hun keuzeproces. Er zijn echter geen statistische aanwijzingen voor een verband tussen de mate van herkenning of de invloed van deze subfactor en de gekozen opleidingsvariant.

De factor *culturele verwachtingen* verwijst naar de normen, waarden en opvattingen binnen de culturele of maatschappelijke omgeving van mbo-v studenten die van invloed kunnen zijn op hun keuze om te gaan werken of door te studeren na het behalen van hun diploma. Deze verwachtingen kunnen expliciet geuit worden door ouders, familie of de bredere gemeenschap, maar ook impliciet aanwezig zijn in de vorm van sociale druk of rolpatronen die bepalen wat 'passend' is bij iemands achtergrond of positie in het gezin.

De resultaten van het vragenlijstonderzoek laten zien dat laatstejaars mbo-v studenten zich over het algemeen nauwelijks herkennen in de opvatting dat binnen hun culturele omgeving nadruk wordt gelegd op het belang van doorstuderen. Ook de invloed die dergelijke verwachtingen volgens hen hebben op hun keuze na diplomering wordt gemiddeld genomen als verwaarloosbaar beschouwd. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor een statistisch verband tussen deze perceptie en de keuzeintentie van studenten.

Onder eerstejaars hbo-v studenten is de herkenning van culturele verwachtingen rondom doorstuderen eveneens beperkt, al herkennen studenten in de deeltijdopleiding zich er sterker in dan studenten in de voltijdvariant ($B = 2.25$, $df = 1$, $p < 0.01$). Er zijn geen statistische aanwijzingen dat de groepen van elkaar verschillen in de nagenoeg verwaarloosbare mate waarin culturele verwachtingen volgens studenten invloed hebben gehad op hun keuze voor na diplomering.

De factor *steun uit de sociale omgeving* verwijst naar de mate waarin mbo-v studenten zich gesteund voelen door vanuit *thuis* en *vrienden* bij hun keuze om na diplomering te gaan werken of door te studeren. Deze steun kan emotioneel of praktisch van aard zijn en beïnvloedt het vertrouwen dat studenten hebben in hun eigen keuzeproces. Ouders en familie kunnen bijvoorbeeld motiveren, meedenken of hulp bieden bij financiële en organisatorische zaken, terwijl vrienden een rol spelen doordat zij zelf een opleiding in het hoger onderwijs volgen of overwegen.

Uit de vragenlijstgegevens blijkt dat laatstejaars mbo-v studenten zich gemiddeld genomen gestimuleerd te voelen door hun familie om door te studeren (subfactor *thuis*), al rapporteren zij dat deze stimulans slechts in beperkte mate van invloed is op hun keuze na diplomering. Ook herkennen zij zich in relatief sterke mate in de uitspraak dat zij vrienden hebben die een opleiding in het hoger onderwijs volgen (subfactor *vrienden*), maar geven aan dat deze sociale context nauwelijks invloed heeft op hun keuzeproces. Er zijn geen aanwijzingen voor een statistisch verband tussen deze aspecten van

steun vanuit de sociale omgeving of de invloed die dat volgens studenten had en de keuze die zij voor na diplomering maken.

Ook eerstejaars hbo-v studenten geven gemiddeld genomen aan dat zij zich tijdens hun keuzeproces gesteund voelden door hun familie om door te studeren (subfactor *thuis*). De mate van herkenning hiervan verschilt echter naar gelang de gekozen opleidingsvariant ($B = -1.86$, $df = 1$, $p = 0.04$): onder studenten in de voltijdopleiding rapporteert een ruime meerderheid steun vanuit de thuissituatie, terwijl dit bij studenten in de deeltijdvariant door een minderheid wordt ervaren. De beperkte invloed die deze steun volgens studenten had op hun keuze na diplomering, blijkt niet samen te hangen met de door hen gekozen opleidingsvariant. Daarnaast herkennen studenten zich in relatief sterke mate in de uitspraak dat zij destijds vrienden hadden die een opleiding in het hoger onderwijs volgden (subfactor *vrienden*), al wordt ook deze sociale context gemiddeld genomen als weinig bepalend ervaren in het keuzeproces. Er zijn geen aanwijzingen voor een statistisch verband tussen deze aspecten van sociale steun en de gekozen opleidingsvariant.

De factor *welzijn*, tot slot, verwijst naar de mate waarin mbo-v studenten zich mentaal en emotioneel goed voelen in de periode waarin zij een keuze moeten maken voor na diplomering. Een belangrijk aspect hierin is het ervaren van *balans* tussen school/werk, privéleven en persoonlijke draagkracht. Wanneer studenten voldoende balans ervaren, voelen zij zich vaak veerkrachtiger en zijn zij eerder bereid om te investeren in een vervolgopleiding. Bij een verstoorde balans – bijvoorbeeld door stress, vermoeidheid of persoonlijke omstandigheden – kan de keuze om te gaan werken aantrekkelijker lijken, omdat dit meer structuur of financiële zekerheid biedt.

De resultaten van het vragenlijstonderzoek laten zien dat een klein deel van de laatstejaars mbo-v studenten (14%) aangaf zich te herkennen in het idee dat zij zich mentaal of emotioneel onvoldoende goed voelden om door te studeren, al gaven mbo-v studenten gemiddeld genomen aan dat dit aspect nauwelijks een rol heeft gespeeld in hun keuze na diplomering. Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor statistische samenhang tussen welzijn en de keuzeintentie.

Onder eerstejaars hbo-v studenten geeft een overduidelijke meerderheid (94%) aan dat zij zich ten tijde van hun mbo-diplomering voldoende goed in hun vel voelden om te kunnen doorstromen naar het hbo. Zij rapporteren dat deze ervaring in relatief sterke mate van invloed was op hun keuzeproces. Er zijn geen aanwijzingen voor een verband tussen het ervaren welzijn en de opleidingsvariant die zij hebben gekozen.

De rol van achtergrondkenmerken

Tot slot is onderzocht of de achtergrondkenmerken leeftijd en het opleidingsniveau van de ouders/verzorgers (als proxy voor eerstegeneratiestatus) samenhangen met de keuzeintentie van mbo-v studenten. Er is geen statistisch bewijs gevonden voor rechtstreekse samenhang tussen de achtergrondkenmerken van studenten en hun keuzeintentie. Om een completer beeld te krijgen van hoe persoonlijke omstandigheden de keuzes van studenten beïnvloeden, is aanvullend onderzocht hoe achtergrondkenmerken samenhangen met de door studenten en onderwijsprofessionals geïdentificeerde factoren, en in hoeverre de achtergrondkenmerken via deze factoren indirect invloed uitoefenen op de keuzeintentie. Een overzicht van alle getoetste verbanden is opgenomen in Bijlage VI.

De resultaten van de analyses van de vragenlijstgegevens wijzen op samenhang tussen leeftijd en beeldvorming van studeren in het hbo en de steun die zij van hun familie ontvangen: in vergelijking met jongere studenten geven oudere mbo-v studenten vaker aan dat ze weten wat er in het hbo van hen verwacht wordt (subfactor *studeren*: $B = 0.80$, $SE = 0.33$, $p = 0.02$) en ervaren zij minder steun van familie

om door te studeren (subfactor *thuis*: $B = -1.04$, $SE = 0.36$, $p = <0.01$). Er zijn geen aanwijzingen dat deze factoren indirect samenhangen met de keuzeintentie van studenten.

Er zijn wel enkele aanwijzingen voor indirecte invloed van leeftijd op de keuzeintentie van studenten via aspecten die te maken hebben met de levensfase waarin studenten zich bevinden. Allereerst vinden oudere studenten hun leeftijd minder belangrijk bij het maken van hun keuze voor na diplomering (direct effect leeftijd op subfactor *jong*: $B = -0.87$, $SE = 0.38$, $p = 0.03$), wat samengaat met verhoogde intentie om direct te gaan werken (indirect effect leeftijd op keuzeintentie, via subfactor *jong*: $B = -0.75$, $SE = 0.66$, 95%-betrouwbaarheidsinterval $[-2.00, -0.14]$). Ook herkennen oudere studenten zich meer in het gevoel 'eraan toe te zijn om te gaan werken' keuzeprocess (subfactor *werkzin*: $B = 1.04$, $SE = 0.40$, $p = 0.01$), wat eveneens samenhangt met verhoogde intentie om direct te gaan werken ($B = -0.60$, $SE = 0.53$, 95%-betrouwbaarheidsinterval $[-1.87, -0.06]$). Bovendien beschouwen oudere studenten die factor als belangrijker in hun keuzeprocess ($B = 0.79$, $SE = 0.36$, $p = 0.03$).

Wat betreft opleidingsniveau van ouders werden er aanwijzingen gevonden voor rechtstreekse samenhang met percepties van rol- en carrièrekansen en financiële zaken: in vergelijking met hun peers, zijn studenten met ouders zonder afgeronde hbo- of wo-opleiding – oftewel eerstegeneratiestudenten – er in mindere mate van overtuigd dat zij met een hbo-v diploma meer of andere taken kunnen verrichten dan met een mbo-v diploma (subfactor *taken*: $B = -0.78$, $SE = 0.23$, $p = <0.01$) en zij maken zich meer zorgen over de kosten van een vervolgopleiding (subfactor *stress*: $B = 0.76$, $SE = 0.37$, $p = <0.04$). Er zijn geen aanwijzingen gevonden voor indirecte verbanden tussen het opleidingsniveau van ouders en de keuzeintentie van studenten, via factoren.

Hoewel de aanwijzingen met betrekking tot de rol van achtergrondkenmerken van studenten – inclusief het ontbreken van bewijs voor meer en sterkere verbanden – interessant zijn, moeten ze met voorzichtigheid worden bekeken. Gezien het beperkte aantal statistisch significante verbanden in relatie tot het aantal getoetste verbanden, ligt het voor de hand dat (een deel van) deze bevindingen op toeval berust(en).

4 Samenvatting en conclusie

In dit onderzoek hebben we onderzocht welke factoren mbo-verpleegkundestudenten meenemen in hun keuze voor na diplomering, met als doel de begeleiding en voorlichting aan deze studenten waar nodig en mogelijk te verbeteren. We combineerden kwalitatieve en kwantitatieve onderzoeksmethoden. In een Delphistudie zijn via focusgroepen met studenten en onderwijsprofessionals 15 factoren, met in totaal 25 onderliggende subfactoren, geïdentificeerd die mogelijk van invloed zijn op dit keuzeproces. Deze factoren zijn vervolgens voorgelegd aan laatstejaars mbo- en doorgestroomde eerstejaars hbo-verpleegkunde studenten in een vragenlijstonderzoek, waarin is gevraagd in hoeverre zij de factoren herkenden en hoeveel invloed zij deze toekenden in hun afwegingen. Vervolgens is onderzocht in hoeverre de verschillende factoren samenhangen met de keuzeintentie van mbo-studenten (werken of doorstroom naar hbo-v) en, in het geval van doorstroom, met de gekozen hbo-v opleidingsvariant (voltijd of deeltijd). Ook is verkend welke rol de achtergrondkenmerken leeftijd en eerstegeneratiestatus hierin spelen.

Factoren in beeld

In de focusgroepen identificeerden studenten en onderwijsprofessionals een breed scala aan factoren die een rol spelen in het keuzeproces van mbo-verpleegkundestudenten. De factoren zijn weergegeven in figuur 2. Ze zijn te onderscheiden in zes zorgspecifieke invloeden, die voortkomen uit de unieke context van het verpleegkundig beroep, en negen algemene factoren, die losstaan van deze specifieke context.

Figuur 2 Overzicht van zorgspecifieke en algemene factoren

Zorgspecifiek	Algemeen
Percepties van rol en carrièrekansen <i>Percepties van verschil in taken, arbeidsmarktvrage en carrièrekansen (specialisatie, vervolgopleiding) tussen een mbo-v en hbo-v diploma</i>	Beeldvorming hbo <i>Inzicht in wat studeren aan een hbo-instelling inhoudt en wat daarbij verwacht wordt</i>
Beeldvorming hbo-v <i>De mate waarin studenten zich geïnformeerd voelen over de verschillende vervolgopties na mbo-v diploma (waaronder doorstroom naar het hbo), of de noodzaak van hbo-v voor toegang tot specialisaties/sectoren</i>	Docentverwachtingen <i>Ervaren stimulans van docent, coach of stagebegeleider om hbo te gaan doen</i>
Persoonlijke ontwikkeling <i>De mate waarin een hbo-v opleiding voorziet in persoonlijke ontwikkeling en uitdaging voor studenten</i>	Zelfinzicht <i>Eigen inschatting van vermogen om succesvol te zijn in het hbo.</i>
Werkveldlobby <i>Het ervaren van een werkveldlobby door aanbod van een baan dan wel het aanbod van werkgever om (gedeeltelijk) in opleidingskosten te voorzien</i>	Zelfeffectiviteit <i>Het vertrouwen van studenten in eigen kunnen om in de praktijk te werken of een hbo-opleiding te voltooien.</i>
Praktijkervaring <i>Opgedane ervaring tijdens stageperiodes of bijbanen die vaardigheden en beroepsbeelden versterken.</i>	Financieel <i>Overwegingen van studenten rondom het aangaan van een studielening en de betaalbaarheid van een vervolgopleiding</i>
Salaris <i>Het idee dat door het volgen van een hbo-v opleiding in de toekomst meer salaris verkregen kan worden</i>	Levensfase <i>De mate waarin een hbo-opleiding aansluit bij de persoonlijke situatie van de student.</i>
	Cultureel <i>De mate waarin een vervolgstudie past binnen de verwachtingen vanuit de culturele achtergrond van de student</i>
	Steun sociale omgeving <i>Ervaren van stimulans van familie en peers voor doorstuderen in het hoger onderwijs</i>
	Welzijn <i>De mate waarin een vervolgstudie in balans is met de algemene (mentale) gezondheid van studenten.</i>

Zorgspecifieke factoren betreffen met name de perceptie van mbo-v en hbo-v functies en de sterke aantrekkingskracht van het werkveld op mbo-gediplomeerden. Dit omvat ideeën over loopbaanmogelijkheden en rolverdeling binnen de zorg, evenals de beeldvorming onder studenten over het (geringe) verschil tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen. Daarnaast speelt de invloed van zorginstellingen, die studenten actief aanmoedigen om direct na diplomering te gaan werken, een rol. Samen illustreren deze factoren dat de keuze om wel of niet te kiezen voor een hbo-v opleiding nauw verbonden is met de manier waarop het verpleegkundig beroep en de opleidingsroutes binnen de zorgsector zijn georganiseerd, gewaardeerd en gecommuniceerd.

Algemene factoren omvatten zowel persoonlijke, sociale als financiële aspecten. Algemene factoren omvatten onder meer de algemene beeldvorming van studeren aan het hbo, verwachtingen met betrekking tot de haalbaarheid van een hbo-opleiding van studenten zelf en stimulans of herkenning vanuit hun directe omgeving (docenten, familie, vrienden), financiële overwegingen, persoonlijke omstandigheden en levensfase. Hoewel we deze factoren als algemeen bestempelen, krijgen ze binnen de zorgsector – door bijvoorbeeld specifieke arbeidsmarkt en werkomstandigheden – mogelijk een ander gewicht. Een vergelijking met studenten buiten het zorgdomein viel buiten de scope van dit onderzoek, maar de bevindingen bevestigen dat het zinvol is om bij voorlichting, begeleiding en beleidsontwikkeling oog te houden voor zowel algemene als zorgspecifieke overwegingen.

Studie-/loopbaankeuzes van verpleegkundestudenten: wat weegt mee?

Doormiddel van vragenlijstonderzoek brachten we in kaart welke factoren studenten meewegen bij hun keuze over wat ze na het behalen van hun mbo-v diploma gaan doen, door te kijken naar hoe herkenbaar zij deze factoren vinden en hoeveel invloed ze eraan toekennen. Deze gegevens koppelden we aan de keuzeintentie van mbo-v studenten (werken of doorstromen naar hbo-verpleegkunde) en aan de gekozen opleidingsvariant (voltijd of deeltijd) van doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten.

Financiële redenen spelen een belangrijke rol in de overwegingen van mbo-v gediplomeerde studenten om al dan niet door te studeren. Mbo-studenten met de intentie om door te stromen naar het hbo herkennen zich vaker dan studenten die willen gaan werken in de verwachting dat een hbo-v diploma zal leiden tot een hoger toekomstig salaris. Bovendien beschouwen zij zowel dit verwachte hogere inkomen als de toegenomen carrièremogelijkheden die met een hbo-diploma gepaard gaan, vaker als invloedrijk voor hun keuze. Onder de doorgestroomde hbo-studenten zien we dat degenen van wie de werkgever (een deel van) de kosten voor de opleiding op zich neemt, vaker kozen voor een deeltijdopleiding. Studenten in de voltijdvariant daarentegen gaven vaker aan zich zorgen te maken over de bekostiging van hun vervolgstudie.

Deze bevindingen sluiten in grote lijnen aan bij sectoroverstijgend onderzoek naar doorstroom van mbo naar hbo (Van den Broek et al., 2020), waaruit blijkt dat financiële motieven meewegen bij wel of niet doorstromen. Het huidige onderzoek laat echter ook zien dat de werking van financiële factoren bij verpleegkundestudenten sterker verbonden lijkt aan het specifieke verpleegkundewerkveld. Studenten relateren hun overwegingen nadrukkelijk aan sectorspecifieke kenmerken zoals salarisperspectieven en arbeidsvoorwaarden. Deze bevinding impliceert dat kenmerken van het werkveld doorwerken in individuele studie- en loopbaankeuzes van studenten. Mogelijk zijn deze financiële afwegingen in sterke mate een reflectie van het systeem, eerder dan van de individuele student. Dit benadrukt het belang van gerichte voorlichting en begeleiding met aandacht voor de waardering en positionering van mbo- en

hbo-verpleegkundigen binnen de zorg. Tegelijkertijd vraagt dit om nauwe samenwerking met werkgevers, opleidingen en beleidsmakers om randvoorwaarden te creëren die studenten helpen een goed geïnformeerde en passende keuze te maken – en zo uitval uit zowel vervolgoopleidingen als het werkveld te voorkomen. Tot slot benadrukken de bevindingen het belang van reflectie op functiedifferentiatie binnen de zorgsector, waarbij waardering van het hbo-v diploma mogelijk aandacht behoeft.

Gediplomeerde mbo studenten kiezen voor een hbo-v opleiding omdat zij zich nog niet bekwaam genoeg voelen. Zowel mbo- als hbo-studenten geven aan dat het gevoel nog niet genoeg kennis of ervaring te hebben om al te gaan werken, voor hen herkenbaar was en invloed had op hun keuze: mbo-studenten met deze overweging kiezen vaker voor doorstroom dan werken en hbo-studenten kozen vaker voor een voltijd- dan een deeltijdopleiding. In dit onderzoek kwam zelfvertrouwen aan bod met betrekking tot zowel doorstuderen als toetreding tot de arbeidsmarkt. Waar eerdere studies zelfeffectiviteit vooral koppelen aan de overgang naar het hbo (bijv. Inspectie van het Onderwijs, 2021), benadrukken onze bevindingen dat ook het gevoel (on)voorbereid te zijn op de arbeidsmarktkeuze van invloed is. Dit sluit aan bij het advies van expertisepunt LOB waarin zelfeffectiviteit wordt genoemd als bepalende factor bij de stap van mbo naar de arbeidsmarkt door studenten met een migratieachtergrond (Kennisplatform Integratie & Samenleving, 2021). Deze bevindingen wijzen op het belang van begeleiding en voorlichting aan latstejaars mbo-studenten waarin aandacht is voor zelfeffectiviteit in relatie tot doorstuderen én toetreding tot de arbeidsmarkt.

De levensfase van mbo studenten bepaalt of mbo-gediplomeerde studenten wel of niet doorstudeerden. Mbo-studenten die aangaven dat een vervolgopleiding op dit moment niet goed bij hun levensfase paste, kozen vaker voor werken, terwijl degenen die zichzelf te jong vonden om al te gaan werken, vaker voor doorstuderen kozen. Onder hbo-studenten kozen studenten met de wens om het studentenleven te ervaren vaker voor de voltijdvariant.

Studenten die door ouders gestimuleerd worden studeren vaker door. Sociale en culturele factoren speelden een rol bij de keuze om wel of niet door te studeren. Studenten die aangaven dat hun familie hen stimuleerde om door te studeren, kozen vaker voor een voltijdopleiding, terwijl studenten die culturele druk voelden om een zo hoog mogelijke opleiding te volgen, juist vaker voor de deeltijdvariant kozen. Met betrekking tot de rol van familie komen onze resultaten overeen met sectoroverstijgend onderzoek (Inspectie van het Onderwijs, 2021), maar wat betreft de rol van vrienden vonden wij iets andere resultaten. Waar de Inspectie signaleert dat het oordeel van vrienden over studeren in het hbo (negatief/positief) van invloed is, gaven studenten en onderwijsprofessionals in onze context aan dat vooral het hebben van vrienden die studeren in het hbo (of van plan zijn dat te gaan doen) van belang is. Bovendien vonden wij op dit punt geen aantoonbaar verband met keuzeintentie. De bevindingen suggereren dat de rol van vrienden in studie- en loopbaankeuzes mogelijk sectorspecifiek is. Het kan echter ook zijn dat deze rol in ons onderzoek niet volledig is gevangen, of dat de invloed impliciet of indirecter is, bijvoorbeeld via sociale normen, waardoor deze niet altijd direct zichtbaar is in de concrete keuzeintentie van studenten. Ondanks dat het huidige onderzoek niet volledig inzicht geeft in de precieze werking van de invloed van vrienden, verdient het aanbeveling om in voorlichting aandacht te besteden aan sociale invloeden en studenten te ondersteunen hierin bewust en kritisch te reflecteren.

Achtergrond kenmerken leeftijd en eerstegeneratiestatus lijken vooral indirect van invloed op de keuze om wel of niet door te studeren. In dit onderzoek is verkend in hoeverre achtergrondkenmerken zoals leeftijd en het opleidingsniveau van ouders – als indicatie voor eerstegeneratiestatus – samenhangen met de keuzeintentie van mbo-v studenten. Hoewel er geen directe samenhang lijkt te zijn, wijzen de bevindingen erop dat met name leeftijd mogelijk wel een indirecte rol speelt in het keuzeproces, vooral via aspecten die samenhangen met de levensfase waarin studenten zich bevinden. Vervolgonderzoek kan helpen om deze bevindingen verder te onderbouwen en de achterliggende processen beter te doorgronden, zodat de vertaalslag naar effectieve begeleiding en voorlichting beter kan worden afgestemd.

Daarnaast was ruim 50 procent van de laatstejaars mbo-v studenten (potentieel) eerstegeneratiestudent. Uit sectoroverstijgend onderzoek blijkt dat eerstegeneratiestudenten aantoonbaar minder vaak doorstromen van mbo naar hbo dan studenten met ten minste één hoogopgeleide ouder (Van den Broek et al., 2023; Muja et al., 2025). Hoewel er in het huidige onderzoek geen bewijs werd gevonden voor een verband tussen eerstegeneratiestatus en keuzeintentie, wijzen enkele bevindingen indirect toch op mogelijke belemmeringen voor doorstroom. In vergelijking met hun peers, zien we dat (potentiële) eerste generatie studenten minder hoge verwachting van het hbo-v diploma hebben als het gaat om het functieprofiel van de hbo-v verpleegkundige. Ook hebben ze meer financiële zorgen dan hun peers. Juist deze financiële overwegingen worden in eerder onderzoek vaak in verband gebracht met eerstegeneratiestatus (bijv. Elffers et al., 2018) en met lagere doorstroom van mbo naar hbo (Van den Broek, 2020). De beperkte bevindingen in het huidige onderzoek rondom eerstegeneratiestatus betekenen in onze opinie dan ook niet dat er geen verband met keuzeintentie is, maar kan mede het gevolg zijn van de beperkte steekproefomvang.

Kanttekeningen bij het onderzoek

Rapporteren over beweegredenen voor keuzes is complex. Uit het vragenlijstonderzoek blijkt dat studenten gemiddeld vrij neutrale scores gaven aan zowel de herkenbaarheid als de invloed van factoren, met aanzienlijke verschillen tussen studenten onderling. Dit bevestigt het beeld dat er geen eenduidige, allesbepalende (combinatie van) reden(en) is voor de keuze om al dan niet door te stromen: het gaat om een complex en sterk individueel proces. Juist die variatie maakt het interessant om te onderzoeken of zich binnen de populatie herkenbare patronen of typen studenten laten onderscheiden op basis van de motieven die zij aanvoeren in hun afwegingen. Een dergelijke verkenning vraagt om een andere statistische benadering. Clusteranalyse zou bijvoorbeeld een geschikte analysetechniek kunnen zijn: hiermee kunnen subgroepen van studenten worden geïdentificeerd die vergelijkbare motieven combineren, ook als die motieven afzonderlijk weinig verklaringskracht hebben. Dit kan waardevolle aanknopingspunten bieden voor meer gerichte voorlichting, begeleiding of beleidsinterventies. De omvang van de dataset in dit onderzoek liet dergelijke analyses echter niet toe.

Ook moet worden onderkend dat factoren een rol kunnen spelen in het keuzeproces van studenten, zonder direct samen te hangen met de gemaakte keuze. Het keuzeproces omvat namelijk uiteenlopende gedachten, gevoelens en overwegingen, die niet altijd leiden tot een duidelijke of rationele beslissing. Tegelijkertijd moeten zelfrapportages met enige terughoudendheid worden geïnterpreteerd. Niet alleen achteraf, maar ook op het moment zelf is het voor studenten lastig precies te benoemen welke combinatie van overwegingen doorslaggevend is (geweest). Vanuit psychologisch perspectief is dat goed te verklaren: beslissingen worden vaak niet puur rationeel genomen, maar ontstaan in interactie tussen intuïtie, emoties en overtuigingen – en worden pas later met redeneringen

omkleed (Kahneman, 2011). Daarnaast kunnen zaken als cognitieve dissonantie en sociale wenselijkheid ertoe leiden dat gemaakte keuzes achteraf worden gerationaliseerd of aangepast aan wat sociaal acceptabel wordt geacht (Tavris & Aronson, 2020). De bevindingen uit het huidige onderzoek bieden daarom geen sluitende verklaringen, maar wel waardevolle aanknopingspunten voor gerichte ondersteuning en verdere dialoog met studenten.

Rol van gender en migratieachtergrond niet onderzocht. Het is in dit onderzoek niet gelukt om de rol van gender en migratieachtergrond te verkennen. Ondanks een geschat responspercentage van circa 65% in het mbo (en circa 45% in het hbo) namen relatief weinig mannelijke studenten en studenten met een migratieachtergrond deel aan dit onderzoek. Dit was enigszins te verwachten, gezien de samenstelling van de populatie verpleegkundestudenten in Noord-Nederland. Dit laat onverlet dat dergelijke factoren relevant kunnen zijn. Zo liet eerder, sectoroverstijgend onderzoek zien dat de dalende doorstroom van mbo naar hbo onder mannelijke studenten vaker samenhang met financiële motieven dan bij vrouwelijke studenten (Van den broek, 2020). Verdere verdieping in vervolgonderzoek is daarom wenselijk, om ook de invloed van geslacht en migratieachtergrond in de verpleegkundige context beter te begrijpen en te kunnen vertalen naar concrete handvatten voor begeleiding.

De gevonden factoren moeten worden gezien binnen bredere maatschappelijke en onderwijskundige ontwikkelingen. Discussies over de positie van mbo'ers in het hoger onderwijs, verwachtingen rondom doorstroom en het groeiende belang van flexibilisering in opleidingen spelen hierbij een rol. Hoewel dit onderzoek zich richt op de directe overwegingen van studenten, weerspiegelen hun keuzes en de onderliggende overwegingen mogelijk impliciet deze bredere spanningsvelden. Dit benadrukt dat studie-/loopbaankeuzes niet los gezien kunnen worden van hun bredere sociale en beleidsmatige context, en dat het waardevol is hierin de ondersteuning van mbo-verpleegkundestudenten aandacht aan te besteden.

Aanbevelingen

Op basis van dit onderzoek zijn aanbevelingen opgesteld voor beleid en onderwijspraktijk. Deze zijn gebaseerd op de resultaten van het vragenlijstonderzoek en de gevoerde focusgroepgesprekken. Daarnaast zijn ze mede gevormd door inzichten uit een kennissessie begin juni, waarin zorgprofessionals en docenten uit mbo- en hbo-zorgopleidingen in gesprek gingen over de uitkomsten van het onderzoek.

Aanbevelingen voor beleid

Een eerste aanbeveling richt zich op financiële overwegingen, die volgens de resultaten een belangrijke rol spelen in de beslissing om door te studeren of een ander pad te kiezen. Het *wegnemen van structurele financiële drempels*, zoals hoge studiekosten, kan de doorstroom van mbo-v studenten naar het hbo bevorderen. Een tweede aanbeveling is het *versterken en verduidelijken van de positionering van zowel het mbo-v als het hbo-v diploma* binnen het werkveld, zodat het onderscheid tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen helderder en herkenbaarder wordt.

Aanbevelingen voor de onderwijspraktijk

Voor de onderwijspraktijk is een eerste aanbeveling om, in zoverre dat nog niet gebeurt, binnen het mbo-v curriculum ruimte te creëren voor **structurele vroege, toegankelijke en realistische oriëntatie op de**

verschillende vervolgopties. Eerder onderzoek naar de doorstroom van mbo naar hbo laat zien dat het integreren van voorlichting in het reguliere onderwijs – en niet alleen in aparte voorbereidende activiteiten – bijdraagt aan beter onderbouwde keuzes na diplomering. Daarbij kan het in contact brengen van studenten met rolmodellen en ervaringsdeskundigen, zoals alumni met een vergelijkbare achtergrond en opleidingsroute, helpen om ervaringen uit te wisselen en sociale of culturele drempels bespreekbaar te maken (Muja et al., 2025).

Een tweede aanbeveling is om in oriëntatie- en voorlichtingsactiviteiten expliciet **aandacht te besteden aan de arbeidsvoorwaarden en het functieprofiel binnen de verpleegkundige beroepspraktijk, en het onderscheid tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen.** Studenten blijken niet altijd goed geïnformeerd over bijvoorbeeld het feit dat salarisverschillen niet automatisch samenhangen met opleidingsniveau, maar afhankelijk zijn van de uit te oefenen functie. Toch zien we dat dergelijke percepties bepalend zijn voor wie wel of niet doorstudeert. Het is daarom van belang dat onderwijsinstellingen studenten een realistisch beeld bieden van de mogelijke loopbaanroutes, waaronder functies als regieverpleegkundige maar ook bijvoorbeeld kwaliteitsverpleegkundige (meer een 'kantoor'-functie).

Uit de kennissessie met zorgprofessionals en mbo- en hbo-docenten kwam aansluitend naar voren dat studenten zich niet altijd realiseren dat zij na het behalen van een mbo-v diploma niet direct kunnen instromen in elke gewenste functie, zoals die van IC-verpleegkundige. Voor dergelijke functies is doorgaans eerst werkervaring of aanvullende interne scholing vereist. Het is daarom van belang dat studenten niet alleen inzicht krijgen in de beschikbare loopbaanmogelijkheden, maar ook in het traject dat nodig is om die te bereiken.

Enigszins in het verlengde daarvan is de derde aanbeveling voor de onderwijspraktijk om **sterk in te zetten op brede verkenning** van de verschillende vervolgstappen na diplomering. Het gaat daarbij niet alleen om doorstroom naar het hbo, maar juist ook om inzicht in de vele mogelijkheden binnen het werkveld. Door studenten al tijdens de opleiding te informeren over de grote diversiteit aan zorgsectoren en organisaties – zoals ouderenzorg (verpleging, verzorging en thuiszorg), ziekenhuiszorg, gehandicaptenzorg, de GGZ en GGD – kunnen zij zich breed oriënteren op hun toekomst. Doorgestroomde eerstejaars hbo-v studenten geven aan dat zo'n brede en realistische oriëntatie in het mbo-v curriculum hen heeft geholpen om bewuster te kiezen voor een vervolgopleiding, maar dat hun oriëntatiemogelijkheden sterk afhankelijk lijkt van het netwerk van individuele docenten. Door brede oriëntatie structureel te verankeren in het curriculum, krijgen alle studenten gelijke kansen om zich te oriënteren op het diverse palet aan loopbaanmogelijkheden in de zorg. Dit komt niet alleen de studenten ten goede, maar ook de zorgsector, omdat het leidt tot beter geïnformeerde loopbaankeuzes en een betere afstemming tussen opleidingsachtergrond en arbeidsmarktbehoeften, wat de duurzaamheid en kwaliteit van de zorgprofessionals versterkt.

Een vierde aanbeveling betreft de begeleiding door docenten in de mbo-v opleiding. De onderwijs- en zorgprofessionals die deelnamen aan de kennissessie de **noodzaak voor verdere ontwikkeling, scholing en praktische handvatten om individueel maatwerk te kunnen bieden**, zodat docenten (en stagebegeleiders) de individuele student beter 'zien' en kunnen ondersteunen in het sterk individuele keuzeproces. Ook benadrukten zij het belang van positief verwachtingsmanagement door docenten, waarbij studenten met hbo-potentie gericht worden gestimuleerd, met aandacht voor factoren zoals regio, sociaaleconomische achtergrond en eerstegeneratiestatus. Uiteraard is het ook voor studenten die niet doorstromen van belang **keuzes te plaatsen in bredere maatschappelijke discussies over onderwijskansen, beroepsbeeldvorming en de waardering van het mbo in het zorgdomein.**

De vijfde aanbeveling is om de **samenwerking binnen het onderwijs (mbo en hbo) én tussen onderwijs en werkveld verder te versterken**, zodat drempels voor studenten worden verlaagd. Studenten geven aan dat een vroege, vrijblijvende kennismaking met de hbo-v, bijvoorbeeld via een onderwijsprogramma van enkele weken, waardevol is. Ook vroegtijdige snuffelstages – bijvoorbeeld in het ziekenhuis en in functieprofielen die niet direct aansluiten – en het uitnodigen van alumni op school kunnen bijdragen. Alumni fungeren vaak als rolmodel en hebben volgens docenten meer invloed dan zichzelf (Muja et al., 2025). Het werkveld kan bijdragen aan duidelijke voorlichting, bijvoorbeeld door betrokkenheid bij voorlichtingsactiviteiten, en door studenten tijdens stages gericht te helpen een realistisch beeld te krijgen van de eisen die horen bij mbo- en hbo-functies. Een sterke wisselwerking binnen het onderwijs en tussen onderwijs en praktijk is niet alleen cruciaal voor een betere doorstroom en bewuste loopbaankeuzes, maar vormt ook een strategische investering in de toekomstbestendigheid van de zorgsector.

Slotconclusie

De keuze van mbo-v studenten voor wat zij na diplomering gaan doen, is een complex en individueel proces waarin uiteenlopende factoren samenkomen. Studenten en onderwijsprofessionals identificeerden een breed scala aan factoren, waarvan een aantal onderscheidend bleek voor de keuze om door te stromen naar het hbo of direct te gaan werken. Het gaat dan om algemene factoren gerelateerd aan levensfase, zelfeffectiviteit en financiële haalbaarheid, en zorgspecifieke factoren gerelateerd aan beeldvorming over het beroep en de 'pull' vanuit het werkveld om direct na diplomering het werkveld te betreden. Tegelijkertijd blijft onduidelijk in hoeverre de zorgcontext daadwerkelijk uniek is ten opzichte van andere sectoren, en op welke aspecten die veronderstelde uniciteit precies berust. Verdere kennis hierover is wenselijk om de voorlichting en begeleiding van studenten verder aan te scherpen, bij voorkeur in nauwe samenwerking met het werkveld.

Een deel van de geïdentificeerde invloeden betreft aspecten waarop onderwijsinstellingen direct en zelfstandig kunnen inspelen, zoals de beeldvorming over het beroep en zelfeffectiviteit van studenten. Een ander deel van die invloeden vraagt erkenning van én samenwerking met andere partijen, zoals werkgevers en ouders, om studenten passende begeleiding te bieden die recht doet aan hun persoonlijke situatie én aan de realiteit van de context waarin zij hun keuzes maken. Dit is voor alle betrokken partijen beter: het kan voorkomen dat korte termijnbehoeften van zorginstellingen onbedoeld zwaarder wegen dan het lange termijnperspectief van de student en kan bovendien bijdragen aan vermindering van vroegtijdige uitstroom uit het werkveld.

De bevindingen van dit onderzoek werpen ook licht op de emancipatoire functie van het hbo: gelijke kansen voor alle studenten om zich verder te ontwikkelen, ongeacht achtergrond of omstandigheden. Er is slechts beperkt bewijs gevonden dat de invloed van factoren samenhangt met achtergrondkenmerken van studenten. Wel zijn invloeden geïdentificeerd die weinig te maken hebben met motivatie of capaciteiten, zoals zorgen over financiën of een beperkt vertrouwen in de eigen slaagkansen op het hbo. Dit is zorgelijk, maar kan ook richting geven aan beleid en begeleiding en voorlichting die gericht is op het wegnemen van dergelijke belemmeringen en het beter mogelijk maken van vloeiende doorstroom van mbo-v naar hbo-v voor studenten die dat willen en kunnen.

Dit onderzoek vormt een empirische verdieping ten opzichte van eerder onderzoek doordat het expliciet zowel algemene als sectorspecifieke factoren in het keuzeproces van mbo-v studenten in kaart brengt. Waar eerdere studies zich vaak richtten op bredere mbo- of hbo-populaties of op een beperkte

set determinanten, biedt ons onderzoek een breder perspectief op factoren dat rekening houdt met de specifieke dynamiek van de zorgsector. Bovendien combineert het onderzoek inzichten van zowel laatstejaars mbo-v studenten als eerstejaars hbo-v studenten, waardoor zowel actuele overwegingen van studenten vlak voor hun diplomering als de ervaringen van studenten die al zijn doorgestroomd worden meegenomen.

Bij dit rapport horen twee infographics. De eerste infographic biedt een bondig overzicht van de belangrijkste resultaten van dit onderzoek, zie bijlage VII. De tweede infographic bevat, in samenwerking met docenten en andere belanghebbenden, geformuleerde handvatten voor het gebruik van deze bevindingen in de praktijk, zie bijlage VIII. Voorbeelden van handvatten zijn: inzetten op vroegtijdige en brede voorlichting – niet enkel gericht op doorstroom - en het verbeteren van de beeldvorming door de praktijk vroegtijdig de mbo-v opleiding in te halen door meeloopsessies of korte snuffelstages of het inzetten van alumni.

Dit onderzoek heeft inzichten opgeleverd in de factoren die een rol spelen bij het keuzeproces van studenten, waarbij expliciet recht is gedaan aan de specifieke dynamiek van de zorgcontext. Tegelijkertijd blijft onduidelijk in hoeverre deze context daadwerkelijk uniek is ten opzichte van andere sectoren, en op welke aspecten die veronderstelde uniciteit precies berust. Verdere kennis hierover is wenselijk om de voorlichting en begeleiding van studenten verder aan te scherpen, bij voorkeur in nauwe samenwerking met het werkveld. Deze inzichten kunnen bijdragen aan nog betere begeleiding en voorlichting aan studenten, zodat zij – of hun uiteindelijke keuze nu valt op werken, doorstroom naar de hbo-v of iets anders – kiezen met kennis en op de voor hen best passende plek terechtkomen. Op die manier bevordert passende voorlichting niet alleen duurzame keuzes, maar ook een veerkrachtige en toekomstbestendige zorgpraktijk.

Referenties

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2022). *CBS introduceert nieuwe indeling bevolking naar herkomst*. Geraadpleegd op 14 januari 2024 van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2022/07/cbs-introduceert-nieuwe-indeling-bevolking-naar-herkomst>.
- Chehber, N., Dillingh, R., Non, M. (2025). *Doorstuderen na een mbo-diploma (rapport Centraal Planbureau)*. Geraadpleegd op 11 juni 2025, via <https://www.cpb.nl/doorstuderen-na-een-mbo-diploma>
- Cuppen, H., & van Gameren, E. (2023). Weer minder verpleegkundestudenten: 'Deze daling is groter dan goed is voor het werkveld'. *Profielen: Onafhankelijk Nieuws Van De Hogeschool Rotterdam* <https://profielen.hr.nl/2023/hbo-verpleegkunde-krimpt-opnieuw-flink-ook-op-de-hogeschool-rotterdam/>
- Daemen, J. P., & Leoni, S. (2025). Simulating Tertiary Educational Decision Dynamics: An Agent-Based Model for the Netherlands. *arXiv preprint arXiv:2505.01142*.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), 227-268.
- Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual review of psychology*, 53(1), 109-132.
- Elffers, L., van Diepen, M., Veraa, F., & Vervoort, M. (2018). Toegankelijkheid van het hbo: van complex vraagstuk naar handreiking voor de praktijk.
- Kennisplatform Integratie & Samenleving. (2021). *10 Werkzame mechanismen bij de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt*. Opgevraagd via https://www.expertisepuntlob.nl/bestanden/bestanden/Arbeidsmarktinfo/20210910_factsheet_werkzame_mechanismen_overgang_onderwijs_-_arbeidsmarkt.pdf
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Stanford University Press.
- Festinger, L. (1964). *Conflict, decision, and dissonance*. Stanford University Press.
- Hayes, A.F. (2022). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (3rd ed.). New York (USA): Guilford Press.
- Health-Holland. (2020). *Gezondheid & Zorg Kennis- en innovatieagenda 2020-2023: Vitaal functionerende burgers in een gezonde economie*.
- Health-Holland. (2022). *Gezondheid & Zorg Transitieagenda Human Capital*.

- Helder, C. (2023). *Nieuw arbeidsmarktprognose zorg en welzijn [kamerbrief]*. Geraadpleegd van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-c7873aa5c5b60fd2ae921e5082ac79f14033e5c6/pdf>
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2020). *Stroomversnelling voor krappe arbeidsmarkt - uitgebreide rapportage*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2022). *Arbeidsmarkt gehandicaptenzorg: De uitdagingen zijn groot, maar er zijn ook mogelijkheden*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd. (2023). *Goede kraamzorg onder uitdagende omstandigheden*. Den Haag: Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
- Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd, & Nederlandse Zorgautoriteit. (2022). In Minister prof. dr. E.J. Kuipers, Minister C. Helder(Eds.), *Brief van IGI en NZa over personeelstekorten in zorg en jeugdhulp*
- Inspectie van het Onderwijs. (2021). *Wel of niet naar de hogeschool? Achterliggende mechanismen van onbedoelde zelfselectie in het keuzeproces van mbo-4 studenten*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow [Ons feilbare denken]*. Penguin Books.
- Manzo, G. (2013). Educational choices and social interactions: A formal model and a computational test. In *Class and stratification analysis* (Vol. 30, pp. 47-100). Emerald Group Publishing Limited.
- Muja, A., Van den Broek, A., Luyten, E., Van Mensvoort, C., Kievitsbosch, A.F., Kamans, E., & Vugteveen, J. (2025). *De transitie van mbo naar hbo: wat werkt en wat versterkt?*. Nijmegen/Groningen: ResearchNed / Hanzehogeschool.
- Landelijk Overleg Opleidingen Verpleegkunde. (2015). *Bachelor of Nursing 2020: een toekomstbestendig opleidingsprofiel 4.0*. Bohn Stafleu van Loghum.
- Leoni, S. (2022). An agent-based model for tertiary educational choices in Italy. *Research in Higher Education*, 63(5), 797-824.
- Mulder, J., Cuppen, J., & Aalders, P. (2016). *MBO-studenten die uitvallen op het HBO: wie zijn ze en waar vallen zij uit: Analyse van studentenstromen over periode 2005-2015*. 's Hertogenbosch: Expertisecentrum Beroepsonderwijs. <https://ecbo.nl/onderzoekpublicatie/mbo-studenten-die-uitvallen-op-het-hbo-wie-zijn-ze-en-waar-vallen-zij-uit/>
- Rubie-Davies, C. (2014). *Becoming a high expectation teacher: Raising the bar*. Routledge.
- Tavris, C., & Aronson, E. (2020). *Mistakes were made (but not by me): Why we justify foolish beliefs, bad decisions, and hurtful acts (3rd ed.) [Wij zijn niet zo! Waarom goede mensen zich toch slecht gedragen]*. Mariner Books.

- UN DESA. (2023). *The Sustainable Development Goals Report 2023: Special Edition - July 2023*. New York, USA: UN DESA. <https://unstats.un.org/sdgs/report/2023/>
- Van den Broek, A., Cuppen, J., Ramakers, C., Termorshuizen, T., & Vroegh, T. (2020). *Dalende doorstroom mbo-hbo: Waarom stroomt een steeds kleiner aandeel van de mbo-studenten door naar het hbo*. Nijmegen: ResearchNed. <http://www.researchned.nl/wp-content/uploads/2020/10/Dalende-doorstroom-mbo-hbo.pdf>
- Van den Broek, A., Termorshuizen, T., cuppen, J., & Warps, J. (2021). *Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2020-2021. Onderzoek in opdracht van het Ministerie van OCW*. Nijmegen: ResearchNed. <https://open.overheid.nl/repository/ronl-0a1e3f39-a479-4d9b-a694-fa3fc18e61bc/1/pdf/monitor-beleidsmaatregelen-hoger-onderwijs-2020-2021.pdf>
- Van den Broek, A., Termorshuizen, T., & Cuppen, J. (2023). *Monitor beleidsmaatregelen hoger onderwijs 2021-2022; Onderzoek in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, directie HO&S*. Nijmegen: ResearchNed. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/06/23/monitor-beleidsmaatregelen-hoger-onderwijs-2022-2023>
- Van den Broek, A., Wartenbergh, F., Bendig-Jacobs, J., Braam, C. & Nooij, J. (2016). *Monitor Beleidsmaatregelen 2015*. Nijmegen: ResearchNed.
- Vroom, V. H. (1966). Organizational choice: A study of pre-and postdecision processes. *Organizational Behavior and Human Performance*, 1(2), 212-225.
- Vroom, V. H., & Deci, E. L. (1971). The stability of post-decision dissonance: A follow-up study of the job attitudes of business school graduates. *Organizational Behavior and Human Performance*, 6(1), 36-49.

Bijlage I – Leidraad focusgroepinterview

Deze bijlage bevat de leidraad die is gebruikt tijdens de focusgroepbijeenkomst met eerstejaars hbo-v studenten die zijn doorgestroomd na het afronden van een mbo-v opleiding. Bij de focusgroepen met mbo-v studenten en onderwijsprofessionals is een vergelijkbare opzet gehanteerd, waarbij doorstroom als één van de mogelijke opties na diplomering werd gepresenteerd. Gezien de sterke overeenkomsten in opzet en vragen, is ervoor gekozen om hier slechts deze leidraad als voorbeeld op te nemen.

Focusgroepbijeenkomst hbo-v studenten

Doel: *identificeren van factoren die voor eerstejaars hbo-v studenten van invloed zijn geweest op het keuzeproces om door te stromen van mbo-v naar hbo-v.*

Tijd in minuten	Onderwerp	Doel
10	Introductie	Voorstellen, doel onderzoek uitleggen, procedure uitleggen, zorgen dat iedereen zich op hun gemak voelt, start opname.
25	Deel 1	Studenten reflecteren individueel op een voor hen belangrijke reden en wisselen deze vervolgens in een groepsgesprek uit.
20	Deel 2	Studenten reflecteren in groepsverband op thema's uit bestaande literatuur om na te gaan of studenten binnen die thema's aanvullend op deel 1 redenen identificeren.
5	Afronding	Afsluiten focusgroep, uitdelen VVV-bonnen

Introductie (10 min)

Stap 1 – Voorstellen onderzoeker

- Korte introductie van de onderzoeker.

Stap 2 – Doel en aanleiding focusgroep uitleggen

- Doel: met elkaar in gesprek gaan over wat belangrijk was of een rol speelde bij de keuze om door te stromen naar de hbo-v opleiding.
- Inzicht krijgen in beweegredenen en doorslaggevende factoren in het keuzetraject.
- Geen goede of foute antwoorden; het gesprek is bedoeld om verschillende inzichten te begrijpen.
- Door te praten kunnen we de onderwijspraktijk verbeteren (bijvoorbeeld begeleiding bij het keuzeproces) en de doorstroom naar hbo of werkveld versoepelen.

Stap 3 – Studenten laten voorstellen (kort)

- Naam, leeftijd, hoe de hbo-v opleiding bevalt, en wanneer ze wisten dat ze wilden doorstromen.

Stap 4 – Procedure uitleggen

- Duur van de bijeenkomst.
- Opname en toestemming.
- Onderzoeker bewaakt de tijd en stuurt bij waar nodig: van onderwerp of spreker wisselen om iedereen en alle onderwerpen aan bod te laten komen.

[Opname starten]

Deel 1 – ervaringen in kaart brengen (25 min)

Stap 1 – Individueel nadenken (max. 5 min)

- Laat studenten terugkijken op het keuzeprocess en opschrijven wat volgens hen de belangrijkste reden(en) was/waren om door te stromen naar de hbo-v opleiding.
- Eén reden per post-it; meerdere redenen = meerdere post-its.

Stap 2 – Delen en bespreken (ca. 20 min)

- Studenten lichten hun post-its toe en gaan hierover met elkaar in gesprek.
- Doel: verhelderend gesprek en herkenning/verschillen inzichtelijk maken.

Prompts:

- Wil je ons meenemen in je ervaring? Kun je een concreet voorbeeld geven?
- Waarom is deze reden belangrijk voor jou?
- Herkennen anderen dit?
- Zijn er nog andere redenen die voor jou een rol speelden?
- Welke redenen zien jullie bij anderen?
- Wat zijn redenen om wel aan het werk te gaan in plaats van hbo-v te volgen?

Stap 3 – Doorslaggevende factor (ca. 3-5 min)

- Vraag studenten welk moment of welke overweging voor hen de doorslag gaf om door te studeren.
- Vraag om een concreet voorbeeld.

Stap 4 – Meerwaarde hbo-v (ca. 2-3 min)

- Vraag studenten waar volgens hen de meerwaarde van hbo-v zit ten opzichte van mbo-v.

Deel 2 – factoren uit eerder onderzoek (20 min)

Ter voorbereiding hebben wij factoren uit eerder onderzoek vertaald naar thema's (om te voorkomen dat wij sturen op factoren die door studenten / onderzoekprofessionals niet als zodanig worden herkend). Thema's uit de literatuur die in deel 1 van de focusgroepbijeenkomst voldoende uitgebreid ter sprake zijn gekomen, worden in deel 2 achterwege gelaten.

Per thema stelden we een open vraag en vroegen we studenten, voor zover dat niet vanzelf gebeurde, hun ervaringen te koppelen aan hun keuzeproces. Hiervoor werden gesprekskaarten gebruikt met de thema's en kernvragen, die de gespreksleider als leidraad hanteerde om het gesprek gestructureerd te houden en ervoor te zorgen dat alle thema's aan bod kwamen.

Sociale steun ouders, familie, vrienden

- Hoe reageerden ouders, familie en vrienden toen je vertelde door te willen stromen naar de hbo-v opleiding? – vragen naar concrete voorbeelden/uitspraken.
- Heeft dat invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat steun van ouders, familie, vrienden voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Docentverwachtingen

- Hoe hebben je docenten op het mbo gereageerd op je plannen om na je diploma door te studeren aan de hbo-v? – vragen naar concrete voorbeelden/uitspraken.
- Heeft dat invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat de reacties van docenten voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Beeldvorming van studeren op het hbo

- Klopt het beeld dat je van het hbo had toen je nog op het mbo zat met wat je nu ervaart? Wat kwam wel of juist niet uit? – vragen naar concrete voorbeelden.
- Had het beeld dat je had invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat het beeld van studeren in het hbo voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Financiële redenen

- Welke financiële redenen zijn er volgens jou om wel of juist niet door te stromen? – vragen naar concrete voorbeelden.
- Had dit invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat financiële voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Lobby werkveld

- Hoe kijk jij aan tegen de lobby van het werkveld (werkgevers die proberen studenten z.s.m. het werkveld in te krijgen om personeelstekorten te verkleinen) en de keuze om wel of niet door te stromen?
- Had dit invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat dit voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Beeldvorming over het beroep

- Hoe kijk jij aan tegen de beeldvorming over het beroep verpleegkundige (bijvoorbeeld publieke perceptie, verwachtingen vanuit opleiding of stage) en de invloed daarvan op jouw keuze om wel of niet door te stromen naar het hbo?
- Had dit invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat dit voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Onderscheid tussen mbo en hbo geschoolde verpleegkundigen

- Hoe kijk jij naar het onderscheid tussen mbo en hbo geschoolde verpleegkundigen? – vragen naar concrete voorbeelden.
- Had dit invloed gehad op jouw keuze? (en op welke manier?)
- Denk je dat dit voor andere studenten een rol heeft gespeeld in het maken van een keuze om wel of niet door te stromen?

Afronding (5 min)

- Ruimte geven voor laatste opmerkingen, vragen, aanvullingen
- Afsluiten en bedanken
- Opname stop zetten
- Beloning uitdelen

Bijlage II – Stellingen

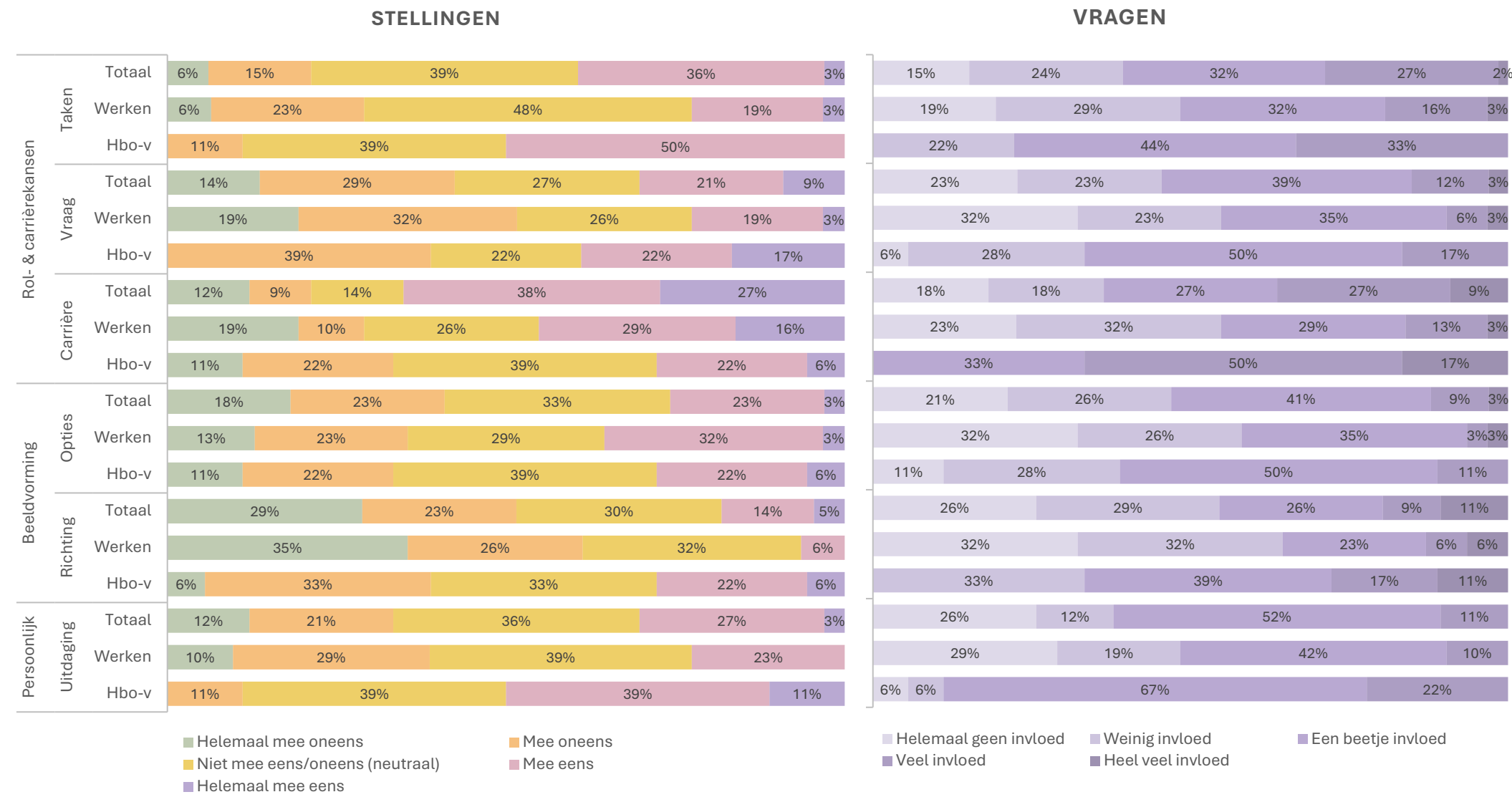
De onderstaande tabel toont de stellingen zoals voorgelegd aan studenten; in de hbo-versie zijn deze in de verleden tijd geformuleerd.

	Zorgspecifiek			Algemeen		
	Factor	Naam	Stelling	Factor	Naam	Stelling
Binnen de invloedsfeer	Percepties van rol- en carrièrekansen	Taken	Ik denk dat je door het volgen van een hbo-v opleiding meer of andere taken kunt verrichten dan wanneer je alleen een mbo-v diploma hebt	Beeldvorming hbo	Studeren	Ik weet wat er in het studeren aan het hbo van mij verwacht wordt
		Vraag	Ik heb het idee dat er meer vraag is naar hbo geschoolde verpleegkundigen	Docent-verwachtingen	Docent	Mijn docent, coach of stagebegeleider stimuleert mij om hbo te gaan doen
		Carrière	Ik denk dat ik door het volgen van de hbo-v opleiding in de toekomst meer carrièremogelijkheden heb. Bijvoorbeeld als het gaat om type functie, vervolgopleiding of specialisatie	Zelfinzicht	Niveau	Ik weet dat een hbo-opleiding te moeilijk voor mij zal zijn*
	Beeldvorming hbo-v	Opties	Ik ben op de mbo-v opleiding goed geïnformeerd over de verschillende opties na het behalen van mijn mbo-v diploma (doorstuderen, werken, iets anders)	Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	Ik heb het gevoel dat ik nog niet genoeg ervaring of kennis heb opgedaan om al te gaan werken
		Richting	Ik wil een richting op die alleen mogelijk is met een hbo-v opleiding		Vertrouwen	Ik denk dat ik een hbo-opleiding succesvol kan afronden
Buiten de invloedsfeer	Persoonlijke ontwikkeling	Uitdaging	Ik denk dat een hbo-v opleiding mij de uitdaging biedt waar ik behoefte aan heb.			
	Werkveldlobby	Baan	Ik heb een baan als verpleegkundige/in de zorg aangeboden gekregen	Financieel	Lenen	Ik vind het niet fijn om een studielening aan te gaan
		Bekostigd	Mijn werkgever heeft aangeboden de hbo-v opleiding te betalen		Stress	Ik maak me zorgen over de kosten van een vervolgopleiding
	Praktijkervaring	Praktijkervaring	Door de praktijkervaring die ik heb opgedaan (in stage of bijbaan) weet ik dat ik niet wil doorstromen naar een hbo-v opleiding*	Levensfase	Match	Op dit moment in mijn leven past het volgen van een hbo-opleiding NIET goed*
	Salaris	Salaris	Ik denk dat ik in de toekomst meer ga verdienen wanneer ik een hbo-v opleiding volg		Jong Studentleven Werkzin	Ik vind mijzelf te jong om al te gaan werken Ik wil graag het studentenleven ervaren Ik ben eraan toe om te gaan werken**
				Cultureel	Cultuur	Vanuit mijn cultuur is het belangrijk dat je een zo hoog mogelijke opleiding volgt
				Steun familie	Thuis	Mijn familie stimuleert mij om door te studeren
				Steun peers	Vrienden	Ik heb vrienden die studeren (aan het hbo of universiteit)
				Welzijn	Balans	Op dit moment zit ik NIET goed genoeg in mijn vel om door te studeren*

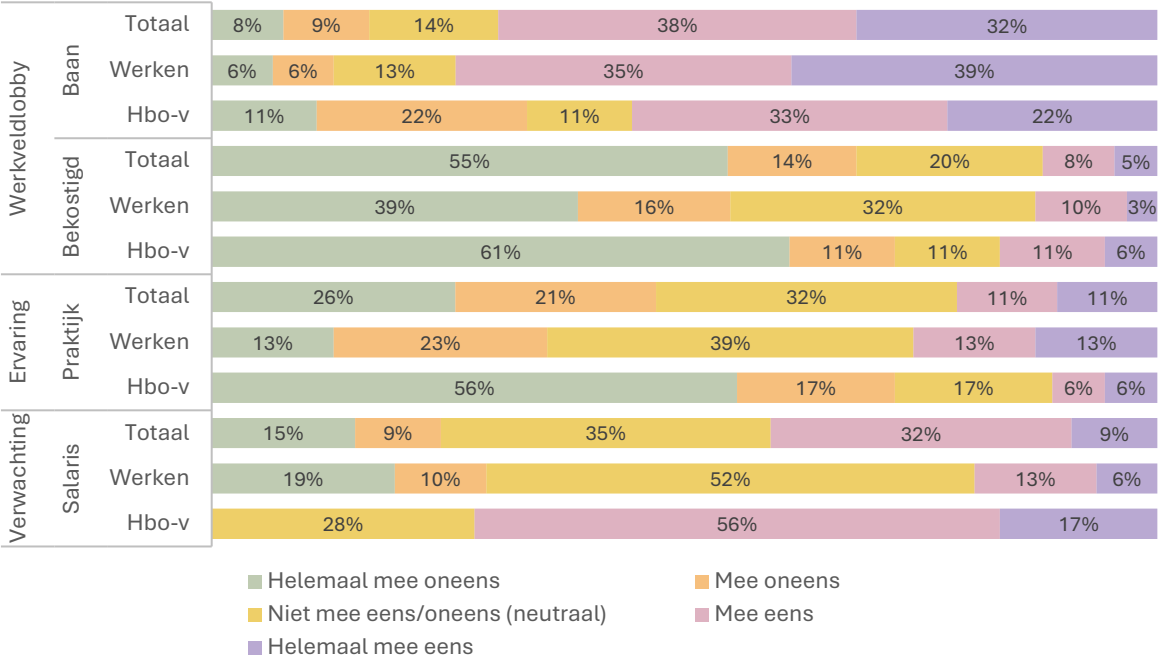
Noten: *stellingen die in de hbo-versie van de vragenlijst positief geformuleerd zijn; **stelling die in de hbo-versie van de vragenlijst negatief geformuleerd is

Bijlage III – Data in beeld

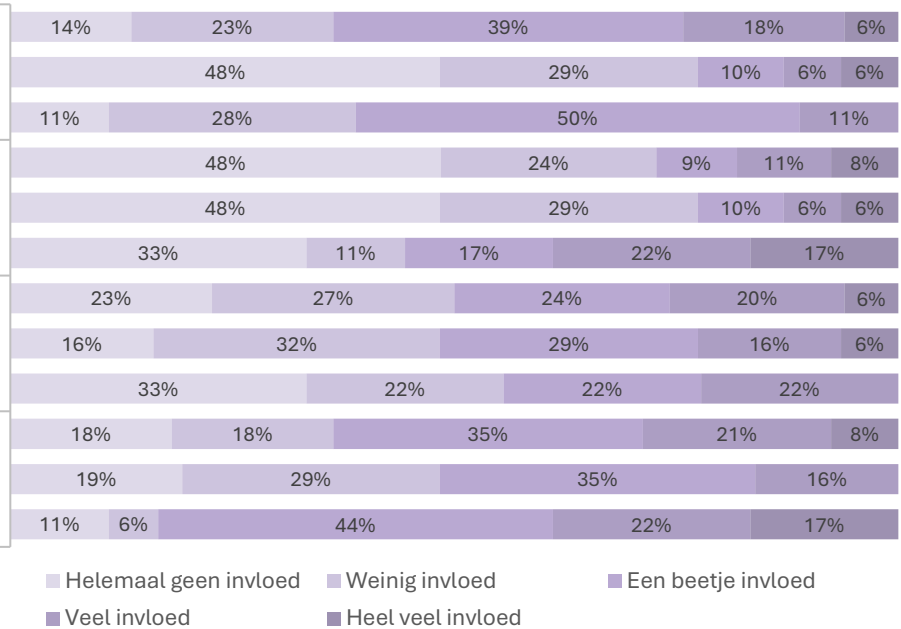
Mbo-data – Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

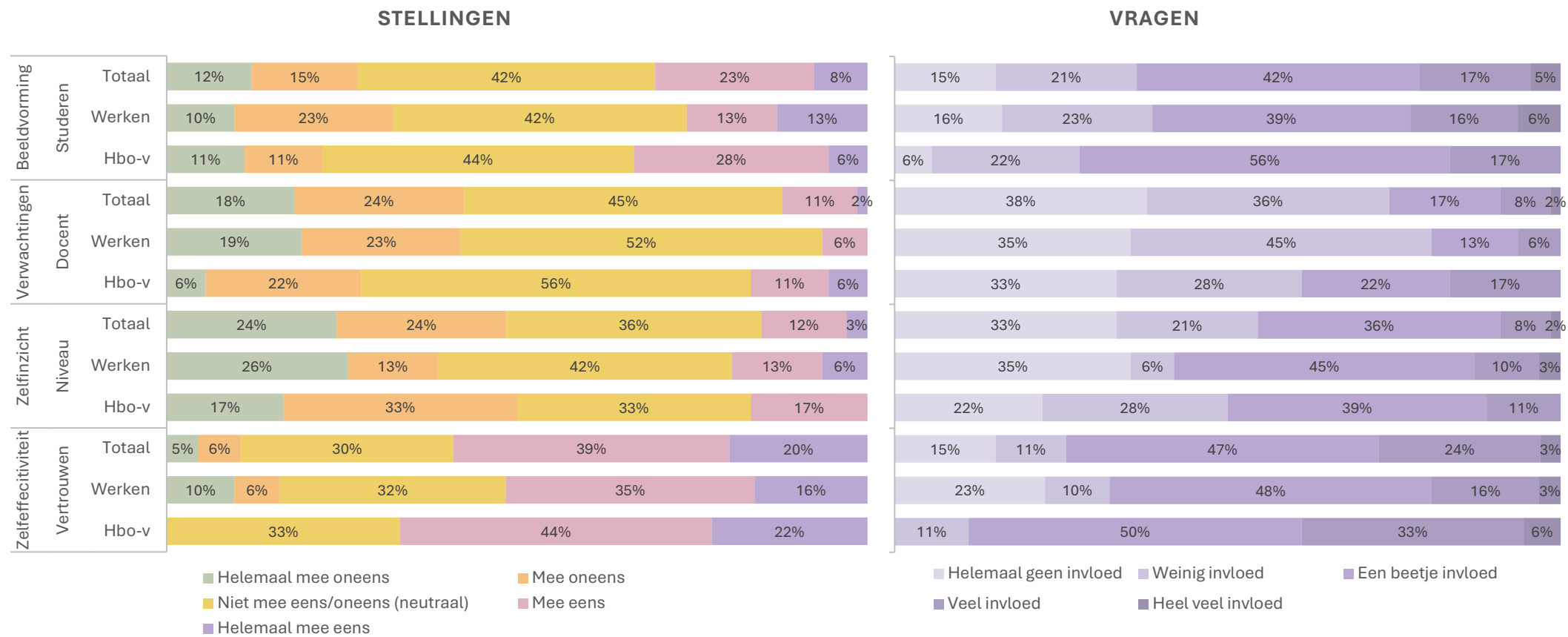
STELLINGEN

VRAGEN

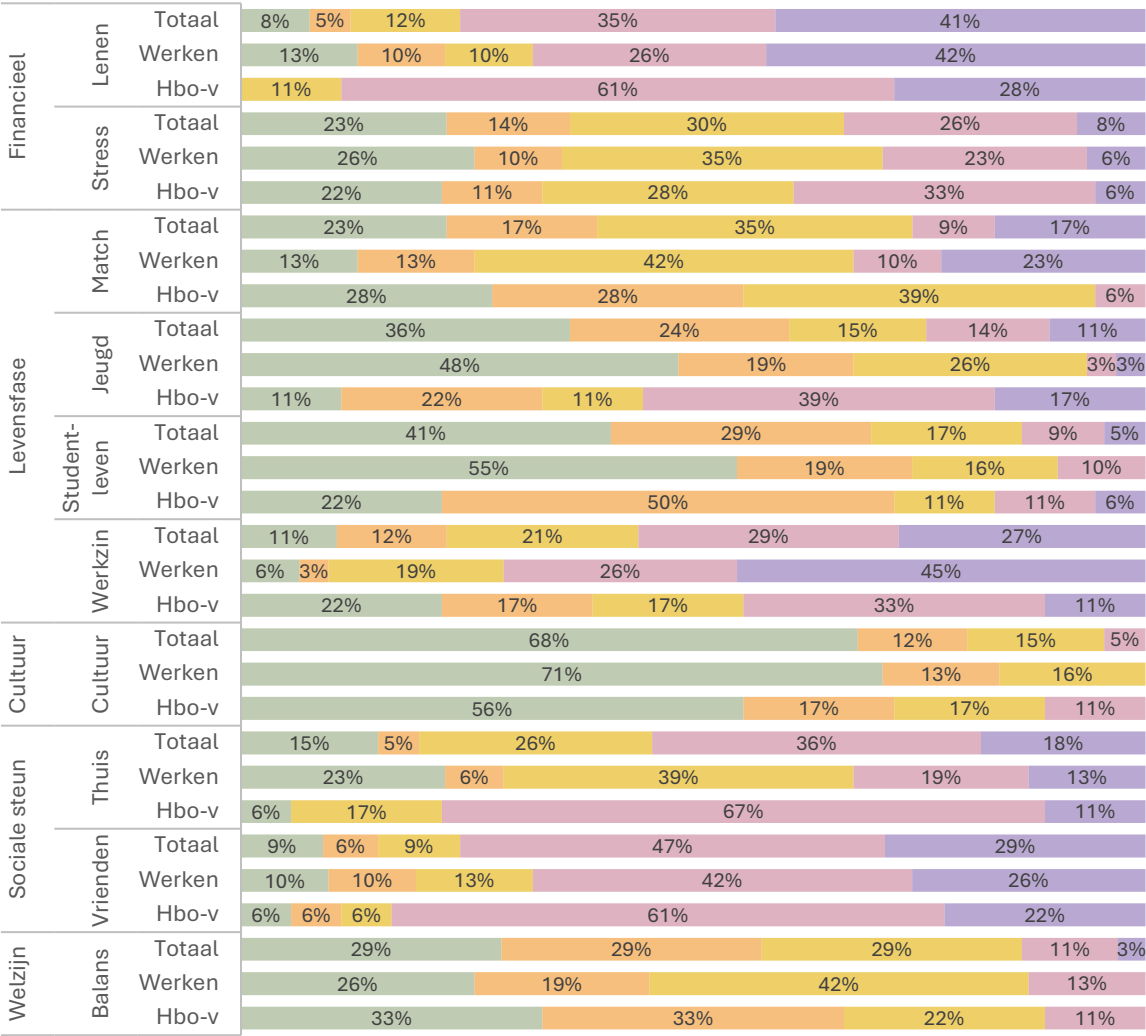

Mbo-data – Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

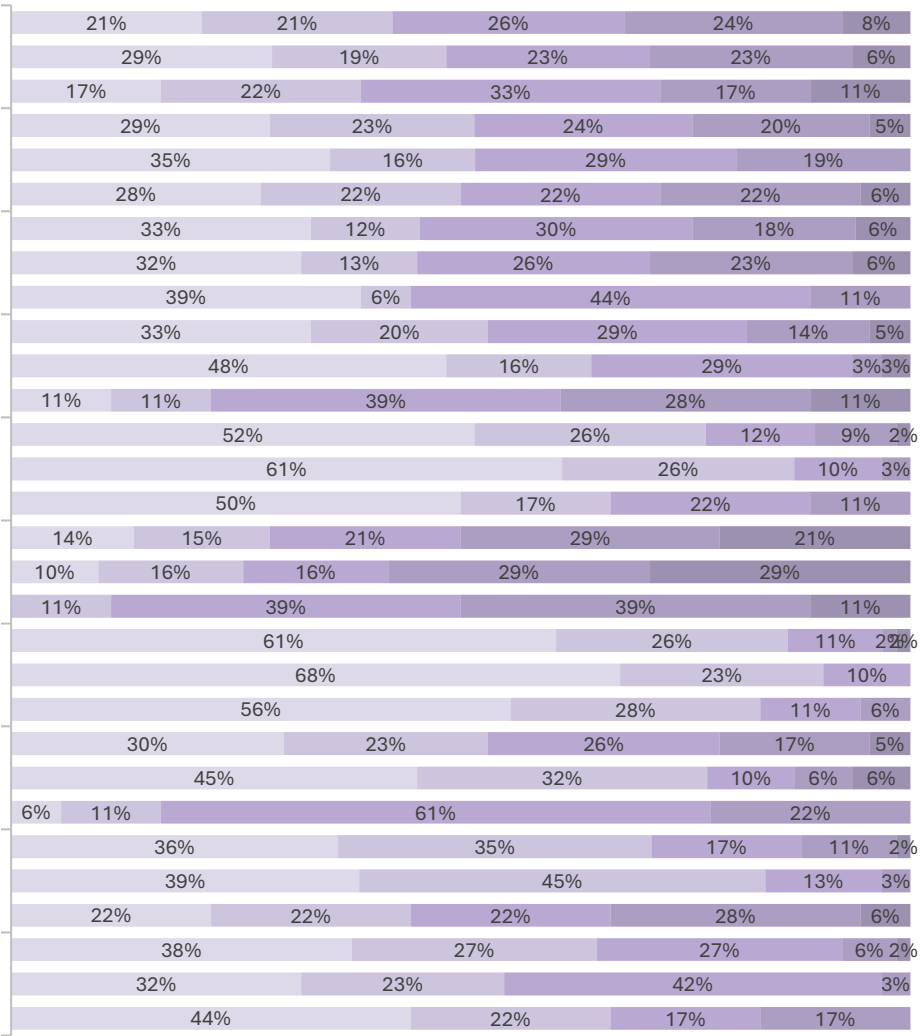
De subfactor Onzekerheid is niet opgenomen in de overzichten op deze pagina, omdat de betreffende vraag in de vragenlijst per abuis dubbel is gesteld. In de analyses is daarom gewerkt met het gemiddelde van beide versies van de vraag, waardoor de resultaten niet op vergelijkbare wijze als de andere subfactoren in frequenties zijn weer te geven.

STELLINGEN

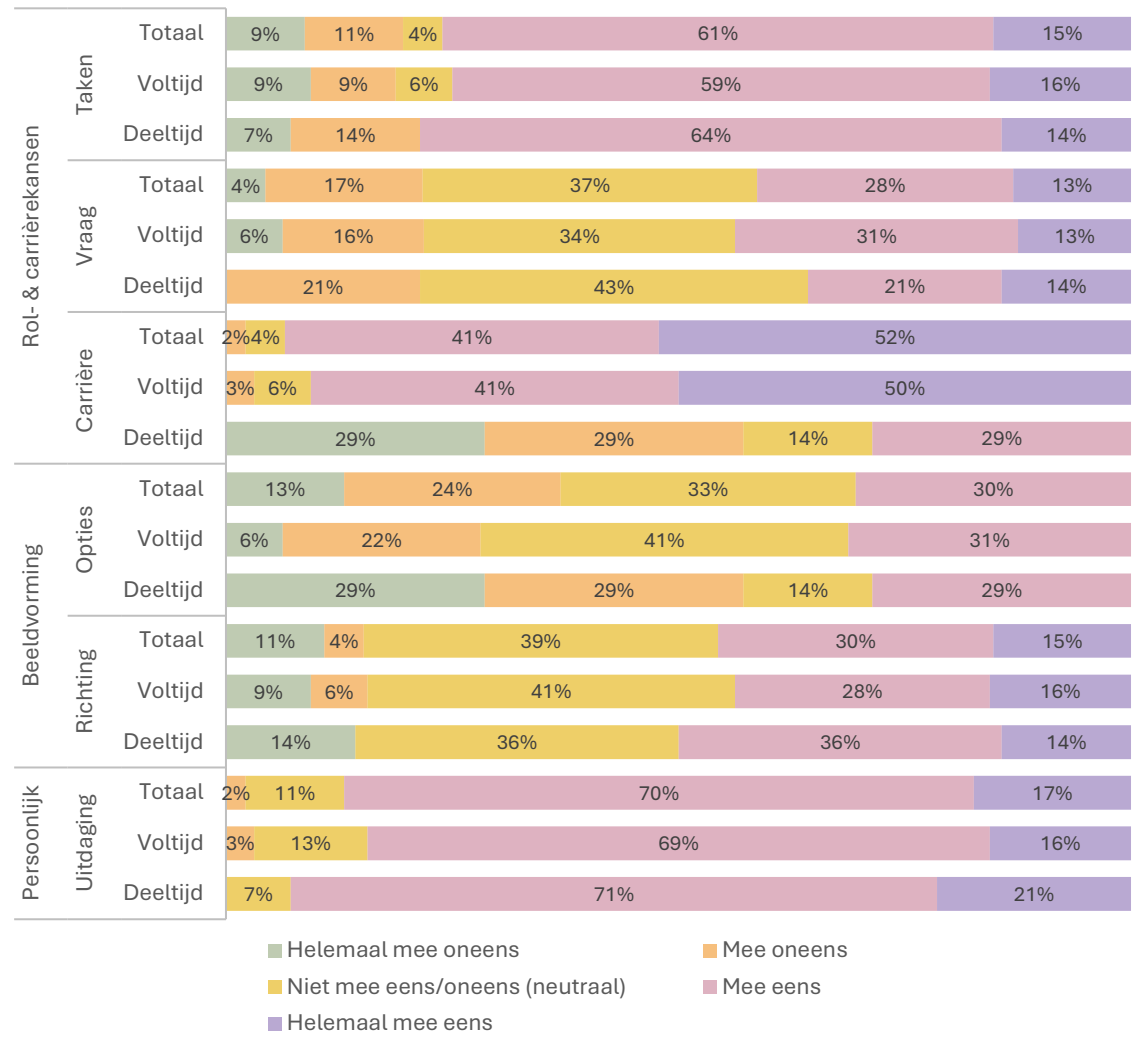
Helemaal mee oneens
Niet mee eens/oneens (neutraal)
Mee oneens
Mee eens
Helemaal mee eens

VRAGEN

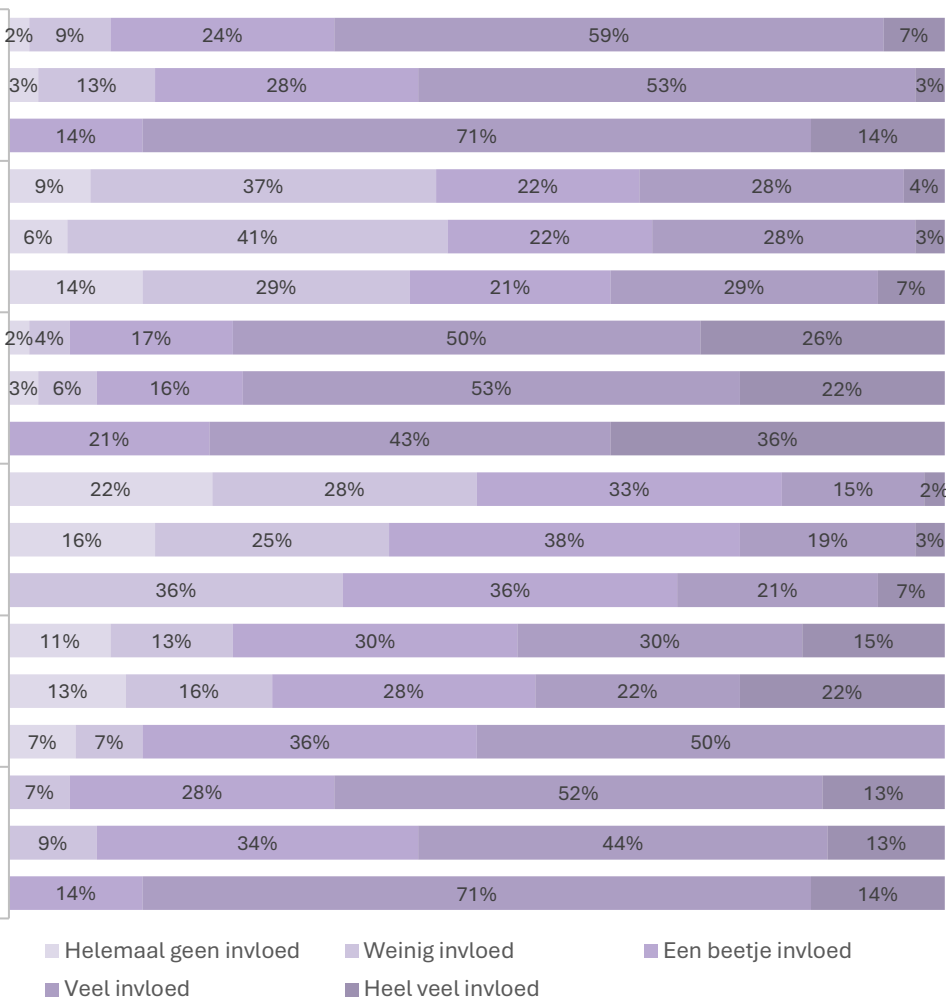

Helemaal geen invloed
Weinig invloed
Een beetje invloed
Veel invloed
Heel veel invloed

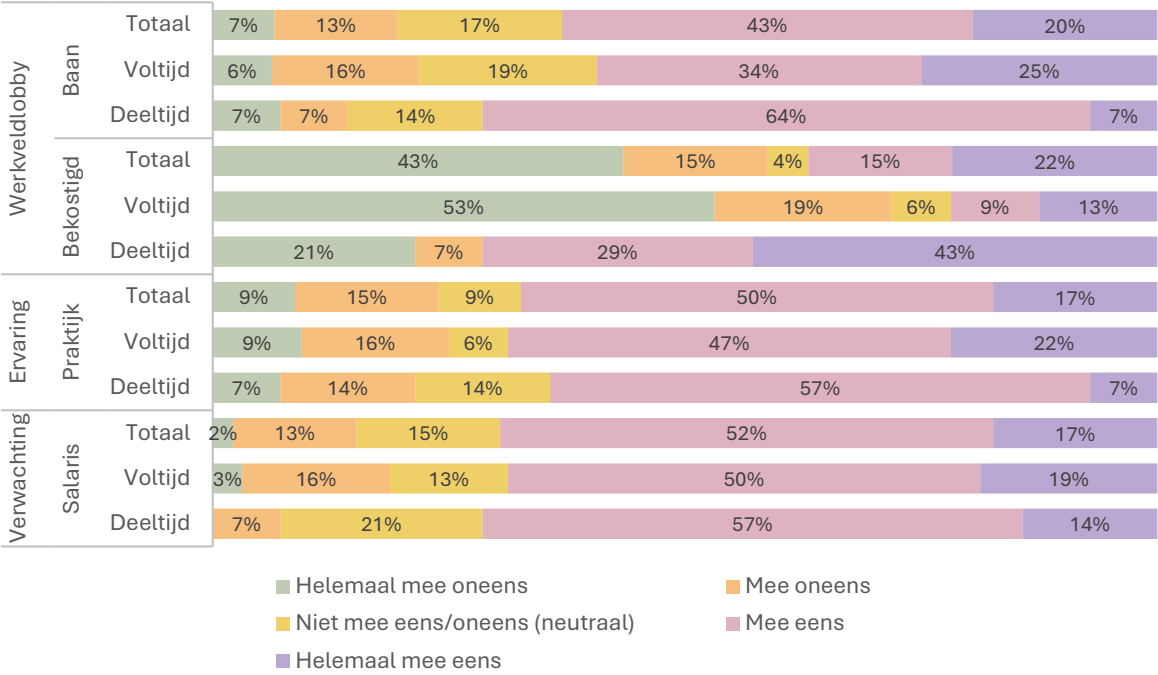
STELLINGEN

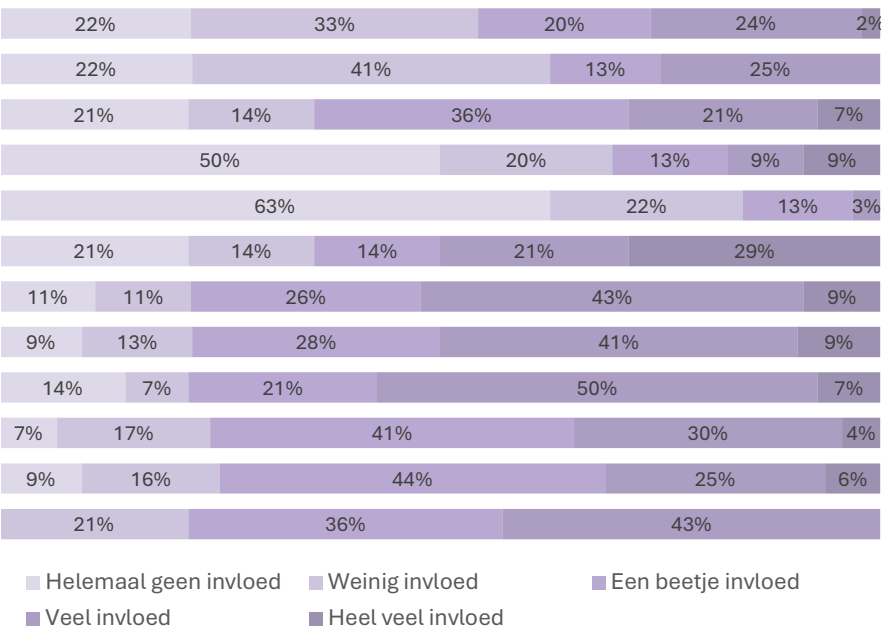
VRAGEN

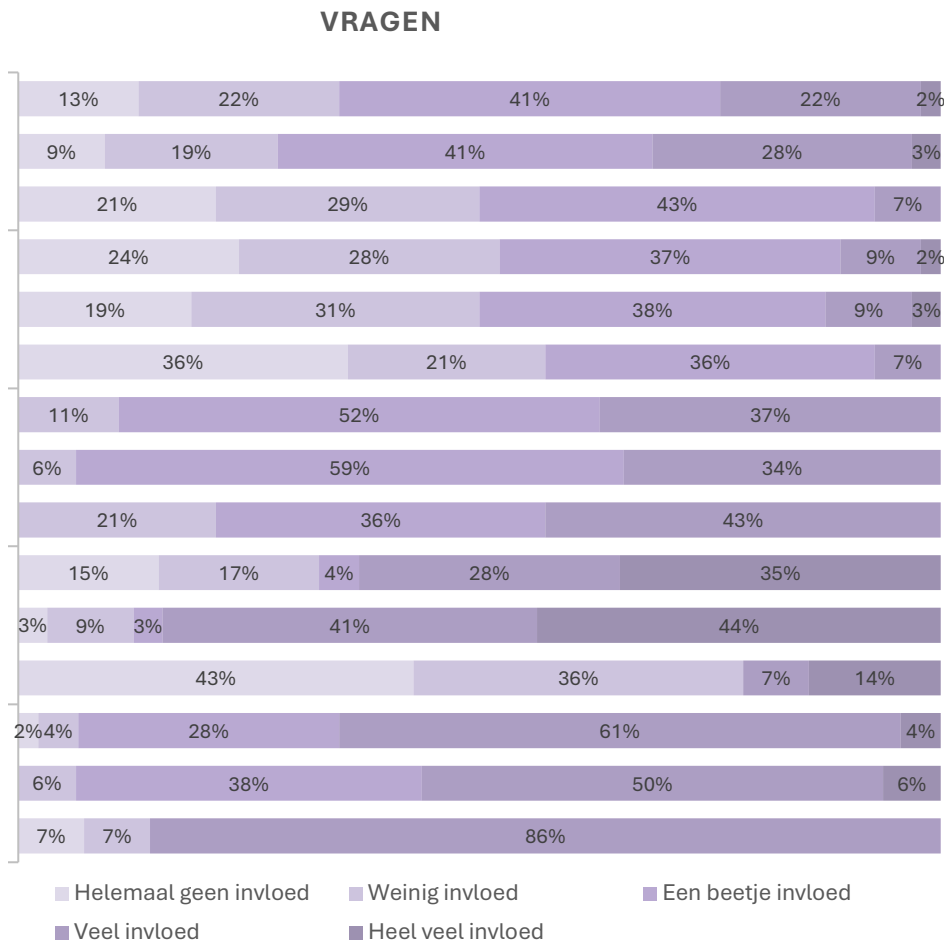
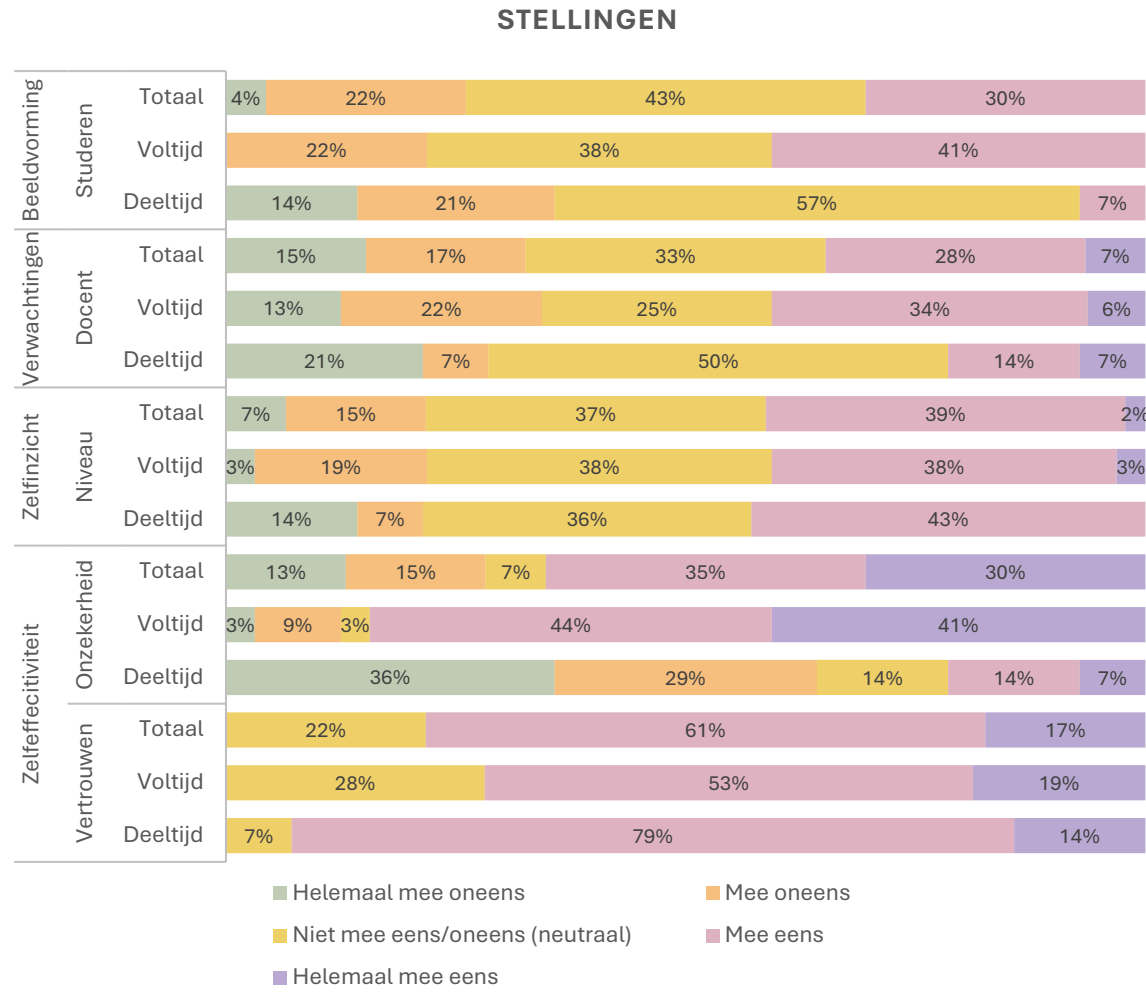

STELLINGEN

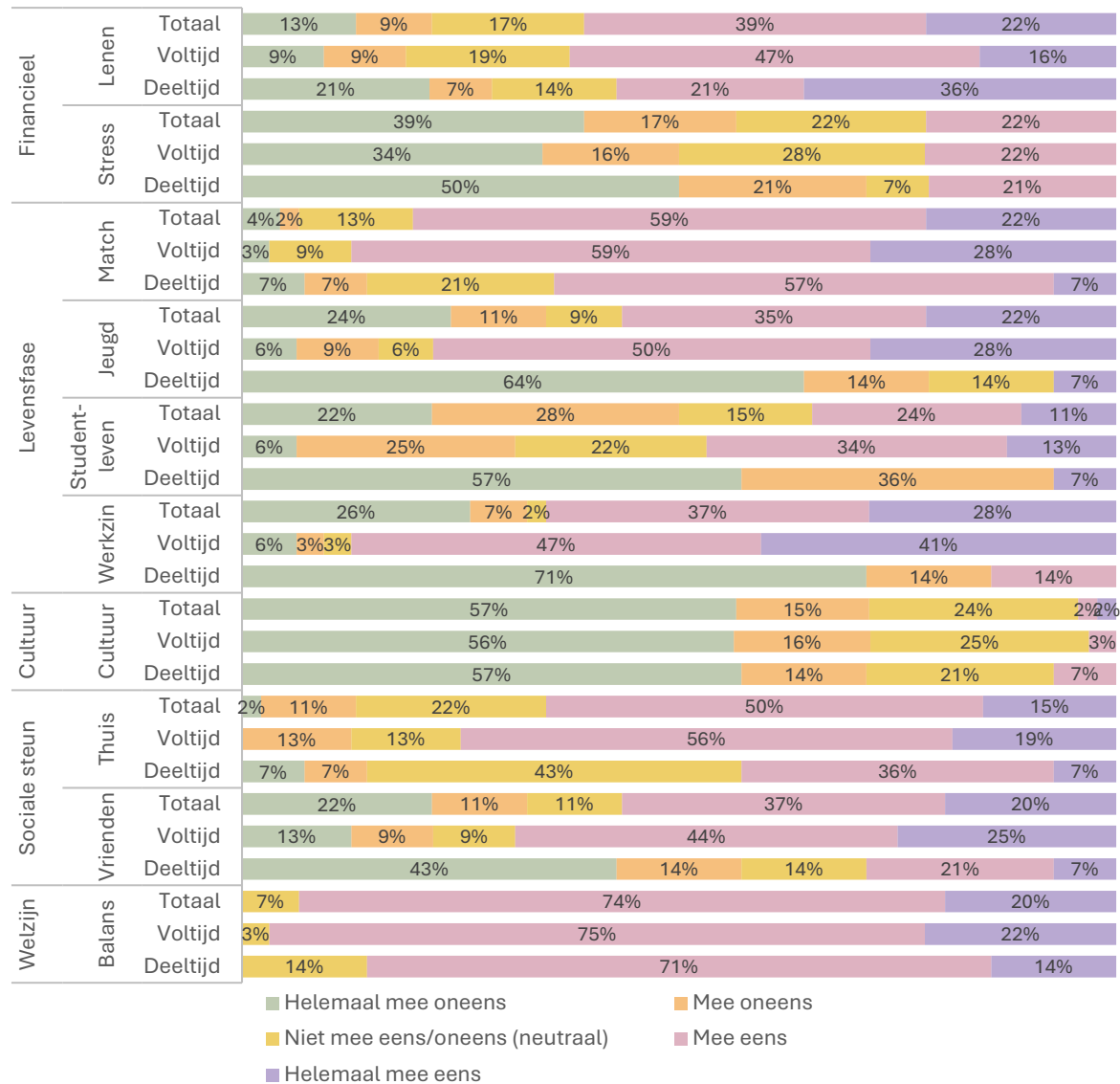

VRAGEN

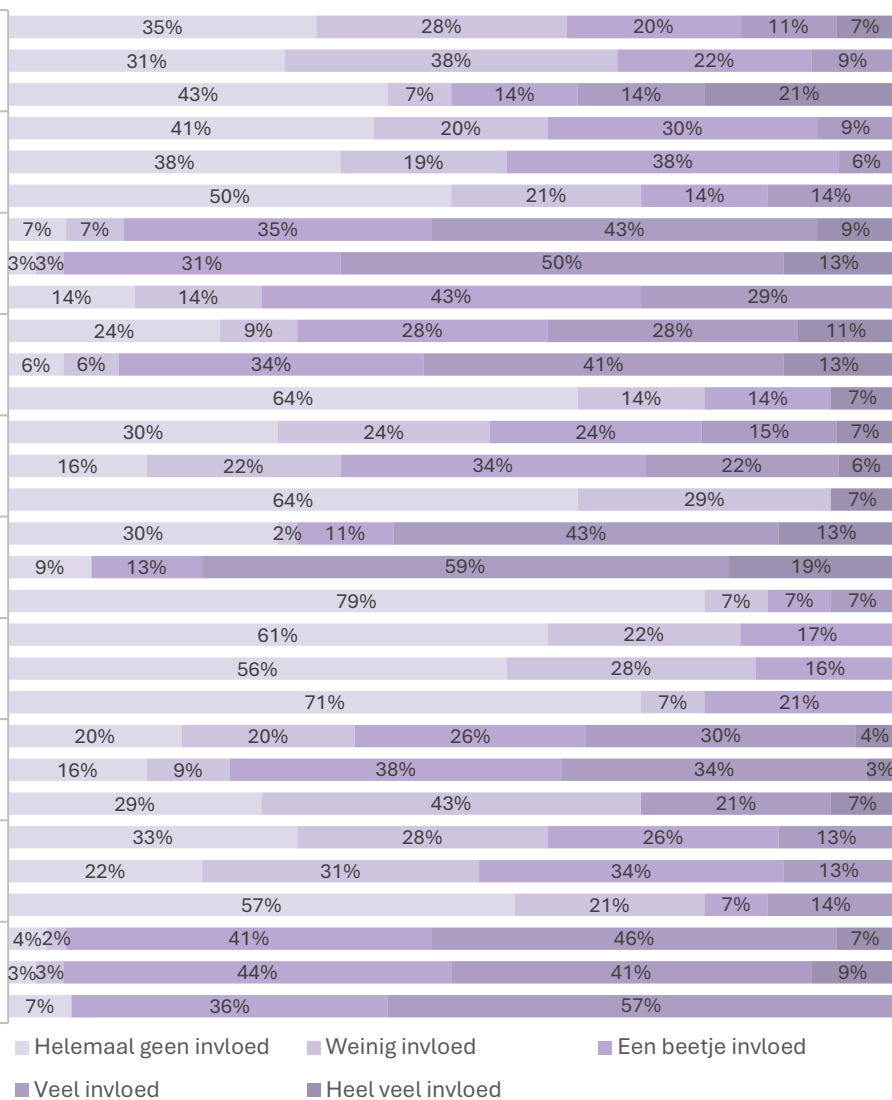

STELLINGEN

VRAGEN

Bijlage IV – Multicollineariteitschecks

Ter controle op multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen in de logistische regressiemodellen zijn meerdere complementaire analyses uitgevoerd. Ten eerste zijn de Variance Inflation Factor (VIF) en tolerantie-waarden geëvalueerd op basis van een meervoudige lineaire regressie. We beschouwden een VIF-waarde groter dan 5, wat overeenkomt met een tolerantie-waarde kleiner dan 0.20, als indicatie van mogelijke multicollineariteit. Daarnaast Pearson's r correlatiecoëfficiënten berekend, waarbij we coëfficiënten groter dan 0.70 als potentieel problematisch beschouwden. Omdat de onafhankelijke variabelen ordinaal van aard zijn, is aanvullend Kendall's τ berekend, met een grenswaarde van 0.50 als indicatie van zorgwekkende samenhang.

De analyses per kwadrant (zorgspecifiek/algemeen x binnen/buiten invloedssfeer onderwijsinstellingen) zijn afzonderlijk uitgevoerd voor de stellingen over herkenning van factoren en voor de vragen over ervaren invloed van factoren. Het resulteerde in 48 multicollineariteitsanalyses: 3 methoden (VIF/tolerantie, Pearson's r en Kendall's τ) x vier typen factoren x twee soorten items (stellingen en vragen) x twee respondentengroepen (mbo en hbo). De resultaten worden weergegeven in deze bijlage, eerst voor de mbo-data en vervolgens voor de hbo-data.

Mbo-data

Hieronder staan de uitkomsten van de multicollineariteitschecks voor de mbo-data, uitgesplitst naar stellingen over herkenning en vragen over ervaren invloed van de factoren.

Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.25–2.21) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.45–0.80), zie tabel 1. De bivariate Pearson's r correlatiecoëfficiënten zijn lager dan 0.70 (range r : -0.14–0.68), zie tabel 2. Die uitkomsten bieden geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit, maar de Kendall's τ correlatiecoëfficiënten (range τ : -0.13–0.60), zie tabel 3, wijzen erop dat de invloedsvraag horend bij de tweede variabele van factor 'Percepties van rol- en carrièrekansen' te sterk samenhangt met de twee andere variabelen binnen dezelfde factor. De variabele zal niet in de logistische regressieanalyses worden meegenomen. De twee laatste kolommen van Tabel 1 geven de geupdatete VIF en tolerantiewaarden bij het weglaten van 'vraag' en vallen allemaal binnen de grenzen van wenselijkheid.

Tabel 1 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen		Zonder subfactor 'vraag'	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Percepties van rol- en carrièrekansen	Taken	1.29	0.78	1.35	0.74	1.21	0.83
	Vraag	1.32	0.76	2.21	0.45		
	Carrière	1.75	0.57	2.13	0.47	1.29	0.78
Beeldvorming hbo-v	Opties	1.25	0.80	1.45	0.69	1.35	0.74
	Richting	1.31	0.77	1.54	0.65	1.43	0.70
Persoonlijke ontwikkeling	Uitdaging	1.38	0.73	1.47	0.68	1.46	0.68

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 2 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Taken	Vraag	Carrière	Opties	Richting	Uitdaging
Taken		0.12	0.42	-0.07	0.12	0.21
Vraag	0.51		0.35	0.20	0.15	0.03
Carrière	0.39	0.68		-0.06	0.33	0.36
Opties	0.12	0.11	-0.05		-0.14	0.14
Richting	0.05	0.11	0.25	0.30		0.26
Uitdaging	0.11	0.22	0.34	0.25	0.42	

Noot. Pearson's *r* coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 3 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Taken	Vraag	Carrière	Opties	Richting	Uitdaging
Taken		0.09	0.38	-0.05	0.08	0.17
Vraag	0.50		0.31	0.15	0.14	0.03
Carrière	0.35	0.60		-0.06	0.31	0.28
Opties	0.12	0.10	-0.04		-0.13	0.11
Richting	0.04	0.13	0.22	0.28		0.29
Uitdaging	0.09	0.20	0.29	0.20	0.38	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.05–1.32) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.76–0.95), zie tabel 4. De bivariate Pearson's *r* en Kendall's τ correlatiecoëfficiënten zijn lager dan 0.70 en 0.50, respectievelijk (range *r*: -0.28–0.35; range τ : -0.24–0.35), zie tabellen 5 en 6. Er zijn geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit.

Tabel 4 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Werkveldlobby	Baan	1.22	0.82	1.08	0.93
	Bekostigd	1.11	0.90	1.27	0.79
Praktijkervaring	Praktijkervaring	1.12	0.83	1.09	0.92
Salaris	Salaris	1.05	0.95	1.32	0.76

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 5 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Baan	Bekostigd	Praktijkervaring	Salaris
Baan		0.19	0.35	0.01
Bekostigd	0.17		0.11	-0.07
Praktijkervaring	0.09	0.18		-0.28
Salaris	0.40	0.32	0.12	

Noot. Pearson's *r* coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 6 Kendall's τ correlatiecoëfficiënten

Naam	Baan	Bekostigd	Praktijkervaring	Salaris
Baan		0.13	0.35	<0.01
Bekostigd	0.11		0.15	-0.08
Praktijkervaring	0.06	0.18		-0.24
Salaris	0.32	0.23	0.10	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal;
voor de vragen onder de diagonaal

Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.07–2.17) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.46–0.94), zie tabel 7. De bivariate Pearson's r correlatiecoëfficiënten zijn lager dan 0.70 (range r : -0.67–0.47), zie tabel 8. Die uitkomsten bieden geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit, maar de Kendall's τ correlatiecoëfficiënten (range τ : -0.57–0.39), zie tabel 9, wijzen erop dat de stellingen 'niveau' en 'vertrouwen' te sterk met elkaar samenhangen. Omdat 'niveau' de hoogste VIF van de twee heeft, zal die variabele niet in de logistische regressieanalyses worden meegenomen. De twee laatste kolommen van Tabel 7 geven de geüpdatete VIF en tolerantiewaarden bij het weglaten van 'niveau' en vallen allemaal binnen de grenzen van wenselijkheid.

Tabel 7 Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden

Factor	Naam	Stellingen		Vragen		Zonder subfactor 'niveau'	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Beeldvorming hbo	Studeren	1.09	0.92	1.69	0.59	1.08	0.92
Docentverwachtingen	Docent	1.07	0.94	1.24	0.81	1.04	0.97
Zelfinzicht	Niveau	2.17	0.46	1.45	0.69		
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	1.22	0.82	1.19	0.84	1.09	0.92
	Vertrouwen	2.05	0.49	1.26	0.79	1.04	0.97

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 8 Pearson's r correlatiecoëfficiënten

Naam	Studeren	Docent	Niveau	Onzekerheid	Vertrouwen
Studeren		0.07	-0.06	-0.23	0.01
Docent	0.33		-0.09	0.13	0.01
Niveau	0.47	0.31		0.29	-0.67
Onzekerheid	0.28	0.35	0.11		-0.10
Vertrouwen	0.33	0.18	0.29	0.12	

Noot. Pearson's r coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 9 Kendall's τ correlatiecoëfficiënten

Naam	Studeren	Docent	Niveau	Onzekerheid	Vertrouwen
Studeren		0.04	-0.11	-0.21	0.03
Docent	0.29		-0.08	0.07	<0.01
Niveau	0.39	0.30		0.27	-0.57
Onzekerheid	0.23	0.31	0.11		-0.13
Vertrouwen	0.22	0.11	0.21	0.09	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.17–2.29) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.45–0.86), zie tabel 4. De bivariate Pearson's r en Kendall's τ correlatiecoëfficiënten vallen nog net binnen de grenzen van maximaal 0.70 en 0.50, respectievelijk (range r : -0.52–0.58; range τ : -0.26–0.50), zie tabellen 5 en 6. Er zijn geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit.

Tabel 10 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Financieel	Lenen	1.30	0.77	1.59	0.63
	Stress	1.17	0.86	1.80	0.56
Levensfase	Match	1.58	0.63	1.92	0.52
	Jong	2.15	0.47	1.67	0.60
	Studentleven	1.41	0.71	1.19	0.84
	Werkzin	2.29	0.45	1.45	0.69
Cultureel	Cultuur	1.34	0.75	1.18	0.85
Steun familie	Thuis	1.27	0.79	1.50	0.67
Steun peers	Vrienden	1.23	0.81	1.55	0.64
Welzijn	Balans	1.27	0.79	1.53	0.65

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 11 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Lenen	Stress	Match	Jong	Stud.leven	Werkzin	Cultuur	Thuis	Vrienden	Balans
Lenen		0.18	-0.07	0.05	<0.01	0.11	0.02	0.26	0.07	-0.08
Stress	0.58		0.31	-0.11	-0.24	0.14	-0.02	-0.11	-0.14	0.29
Match	0.37	0.39		-0.17	-0.16	0.46	-0.20	-0.17	-0.07	0.35
Jong	0.02	0.08	0.15		0.28	-0.52	0.24	0.34	0.23	0.07
Studentleven	0.13	0.06	0.04	0.23		-0.18	0.23	0.03	0.17	0.07
Werkzin	0.23	0.23	0.45	0.04	0.03		-0.25	-0.28	-0.10	0.03
Cultuur	0.12	0.10	0.14	0.20	0.24	0.05		0.05	-0.07	0.09
Thuis	-0.09	-0.10	-0.06	0.35	0.33	-0.02	0.22		0.24	-0.13
Vrienden	0.01	-0.02	0.02	0.45	0.11	0.15	0.05	0.37		-0.07
Balans	0.07	0.33	0.40	0.06	0.02	0.37	0.14	-0.07	0.11	

Noot. Pearson's r coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 12 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Lenen	Stress	Match	Jong	Stud.leven	Werkzin	Cultuur	Thuis	Vrienden	Balans
Lenen		0.18	-0.04	-0.03	-0.04	0.13	-0.07	0.22	<0.01	-0.08
Stress	0.50		0.26	-0.06	-0.19	0.12	0.01	-0.1	-0.15	0.23
Match	0.31	0.33		-0.11	-0.16	0.41	-0.12	-0.17	-0.03	0.31
Jong	0.01	0.08	0.14		0.23	-0.45	0.22	0.28	0.18	0.08
Studentleven	0.12	0.09	<0.01	0.24		-0.20	0.24	0.02	0.10	0.10
Werkzin	0.21	0.22	0.41	<0.01	-0.02		-0.26	-0.25	-0.07	<0.01
Cultuur	0.10	0.12	0.06	0.19	0.17	-0.01		<0.01	-0.11	0.12
Thuis	-0.08	-0.10	-0.08	0.33	0.27	-0.06	0.18		0.21	-0.12
Vrienden	-0.02	-0.07	0.01	0.37	0.15	0.13	0.12	0.32		-0.03
Balans	0.07	0.31	0.33	0.08	0.04	0.30	0.17	-0.05	0.05	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Hbo-data

Hieronder staan de uitkomsten van de multicollineariteitschecks voor de mbo-data, uitgesplitst naar stellingen over herkenning en vragen over ervaren invloed van de factoren.

Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.07–1.46) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.69–0.94), zie tabel 13. De bivariate Pearson's r en Kendall's τ correlatiecoëfficiënten zijn lager dan 0.70 en 0.50, respectievelijk (range r : -0.39–0.38; range τ : -0.28–0.40), zie tabellen 14 en 15. De uitkomsten wijzen erop dat er geen sprake is van problematische multicollineariteit.

Tabel 13 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Percepties van rol- en carrièrekansen	Taken	1.32	0.76	1.22	0.82
	Vraag	1.12	0.90	1.14	0.87
	Carrière	1.46	0.69	1.30	0.77
Beeldvorming hbo-v	Opties	1.19	0.84	1.07	0.94
	Richting	1.24	0.81	1.22	0.82
Persoonlijke ontwikkeling	Uitdaging	1.25	0.80	1.19	0.84

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 14 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Taken	Vraag	Carrière	Opties	Richting	Uitdaging
Taken		0.15	0.38	-0.14	-0.09	0.23
Vraag	0.31		0.07	-0.07	-0.01	-0.22
Carrière	0.17	0.01		-0.29	0.34	0.24
Opties	-0.15	-0.14	-0.04		-0.23	-0.28
Richting	0.13	-0.02	0.38	-0.12		0.08
Uitdaging	0.23	-0.03	0.29	-0.15	0.03	

Noot. Pearson's r coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 15 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Taken	Vraag	Carrière	Opties	Richting	Uitdaging
Taken		0.10	0.28	-0.14	-0.12	0.23
Vraag	0.22		0.09	-0.08	0.02	-0.21
Carrière	0.05	0.04		-0.28	0.40	0.25
Opties	-0.14	-0.11	-0.04		-0.23	-0.23
Richting	0.13	0.02	0.30	-0.14		0.04
Uitdaging	0.25	-0.05	0.25	-0.12	0.08	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.02–1.34) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.75–0.98), zie tabel 16. De bivariate Pearson's r en Kendall's τ correlatiecoëfficiënten zijn

lager dan 0.70 en 0.50, respectievelijk (range r : -0.18–0.46; range τ : -0.15–0.43), zie tabellen 17 en 18. Er zijn geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit.

Tabel 16 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen	
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie
Werkveldlobby	Baan	1.34	0.75	1.16	0.86
	Bekostigd	1.07	0.94	1.15	0.87
Praktijkervaring	Praktijkervaring	1.33	0.75	1.02	0.98
Salaris	Salaris	1.10	0.91	1.06	0.95

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 17 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Baan	Bekostigd	Praktijkervaring	Salaris
Baan		0.14	0.46	0.12
Bekostigd	0.32		0.15	-0.18
Praktijkervaring	0.04	0.08		-0.14
Salaris	0.14	-0.11	-0.11	

Noot. Pearson's r coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 18 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Baan	Bekostigd	Praktijkervaring	Salaris
Baan		0.13	0.43	0.11
Bekostigd	0.24		0.10	-0.15
Praktijkervaring	0.03	0.03		-0.07
Salaris	0.14	-0.12	-0.08	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Alle onafhankelijke variabelen gerelateerd aan algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen hadden VIF-waarden lager dan 5 (range: 1.03–1.94) en de tolerantie-waarden boven de 0.20 (range: 0.52–0.98), zie tabel 19. De bivariate Pearson's r correlatiecoëfficiënten zijn lager dan 0.70 (range r : -0.10–0.54), zie tabel 20. Die uitkomsten bieden geen aanwijzingen voor problematische multicollineariteit, maar de Kendall's τ correlatiecoëfficiënten (range τ : -0.10–0.51), zie tabel 21, wijzen erop dat de stellingen 'niveau' en 'vertrouwen' te sterk met elkaar samenhangen. Omdat 'niveau' de hoogste VIF van de twee heeft, zal die variabele niet in de logistische regressieanalyses worden meegenomen. De twee laatste kolommen van Tabel 19 geven de geupdatete VIF en tolerantiewaarden bij het weglaten van variabele 'niveau' en vallen allemaal binnen de grenzen van wenselijkheid.

Tabel 19 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen		Zonder subfactor 'niveau'	
		VIF	Tolerantie	VIF	VIF	VIF	Tolerantie
Beeldvorming hbo	Studeren	1.18	0.85	1.18	1.18	1.17	0.86
Docentverwachtingen	Docent	1.44	0.70	1.44	1.44	1.11	0.90
Zelfinzicht	Niveau	1.94	0.52	1.94	1.94		
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	1.09	0.92	1.09	1.09	1.07	0.93
	Vertrouwen	1.53	0.65	1.53	1.53	1.02	0.98

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 20 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Studeren	Docent	Niveau	Onzekerheid	Vertrouwen
Studeren		0.30	0.25	0.21	0.08
Docent	0.40		0.46	-0.05	0.06
Niveau	0.29	-0.02		-0.04	0.54
Onzekerheid	0.12	<0.01	0.09		-0.10
Vertrouwen	0.24	0.14	0.36	-0.02	

Noot. Pearson's *r* coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 21 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Studeren	Docent	Niveau	Onzekerheid	Vertrouwen
Studeren		0.26	0.15	0.15	0.08
Docent	0.32		0.37	-0.05	0.06
Niveau	0.25	0.01		0.04	0.51
Onzekerheid	0.09	-0.01	<0.01		-0.10
Vertrouwen	0.12	0.03	0.39	-0.02	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Van de onafhankelijke variabelen gerelateerd aan algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen, blijken de stelling en vraag horend bij 'Jong' binnen de factor 'levensfase' een te hoge VIF/tolerantie-waarde te hebben en/of te sterk samen te hangen met minimaal één andere variabele binnen dezelfde factor. Zowel de stelling als de vraag zullen niet in de logistische regressieanalyses worden meegenomen. Bij het uitvoeren van de regressieanalyses bleek het meenemen van 'werkzin' tot overfitting van het model en dus te optimistische conclusies te leiden. Zowel de stelling als de vraag zullen daarom bij die analyses buiten beschouwing worden gelaten. De vier laatste kolommen van Tabel 22 geven de geupdatete VIF en tolerantiewaarden bij het weglaten van variabelen 'jong' en 'werkzin', en vallen allemaal binnen de grenzen van wenselijkheid.

Tabel 22 *Variance Inflation Factor en tolerantiewaarden*

Factor	Naam	Stellingen		Vragen		Zonder subfactoren 'jong' en 'werkzin'			
		VIF	Tolerantie	VIF	Tolerantie	Stellingen		Vragen	
Financieel	Lenen	1.12	0.89	1.40	0.71	1.10	0.91	1.38	0.72
	Stress	1.35	0.74	1.44	0.69	1.28	0.78	1.28	0.78
Levensfase	Match	1.60	0.63	1.37	0.73	1.55	0.65	1.28	0.78
	Jong	6.09	0.16	3.82	0.26				
	Studentleven	2.34	0.43	2.43	0.41	1.62	0.62	1.62	0.62
	Werkzin	5.00	0.20	3.55	0.28				
Cultureel	Cultuur	1.60	0.62	1.72	0.58	1.34	0.75	1.62	0.62
	Thuis	1.81	0.55	1.61	0.62	1.43	0.70	1.44	0.70
Steun familie									
Steun peers	Vrienden	1.53	0.65	1.98	0.51	1.53	0.65	1.84	0.54
Welzijn	Balans	1.33	0.75	1.17	0.86	1.11	0.90	1.11	0.90

Noot. VIF: Variance Inflation Factor

Tabel 23 *Pearson's r correlatiecoëfficiënten*

Naam	Lenen	Stress	Match	Jong	Stud.leven	Werkzin	Cultuur	Thuis	Vrienden	Balans
Lenen		0.09	0.11	0.04	0.10	0.11	-0.04	-0.10	-0.07	-0.17
Stress	0.31		-0.08	0.11	0.11	0.23	0.12	-0.33	0.02	0.09
Match	-0.18	0.15		0.46	0.47	0.33	0.38	0.20	0.41	0.12
Jong	0.02	0.08	0.36		0.68	0.82	0.36	0.40	0.45	0.26
Studentleven	0.07	-0.02	0.28	0.58		0.59	0.36	0.28	0.48	0.05
Werkzin	0.04	0.24	0.28	0.79	0.56		0.07	0.10	0.33	0.36
Cultuur	0.26	0.09	0.15	0.38	0.49	0.22		0.26	0.30	0.01
Thuis	0.05	-0.17	-0.08	0.34	0.28	0.16	0.29		0.33	0.09
Vrienden	-0.13	-0.16	0.09	0.25	0.47	0.09	0.43	0.51		0.25
Balans	-0.04	0.22	0.16	0.15	-0.10	0.08	-0.08	-0.02	-0.03	

Noot. Pearson's r coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Tabel 24 *Kendall's τ correlatiecoëfficiënten*

Naam	Lenen	Stress	Match	Jong	Stud.leven	Werkzin	Cultuur	Thuis	Vrienden	Balans
Lenen		0.05	0.03	<0.01	0.07	0.02	-0.08	-0.04	-0.05	-0.14
Stress	0.35		-0.07	0.08	0.11	0.14	0.14	-0.28	<0.01	0.09
Match	-0.11	0.15		0.38	0.39	0.32	0.35	0.08	0.44	0.23
Jong	0.04	0.07	0.30		0.58	0.74	0.29	0.36	0.38	0.28
Studentleven	0.06	0.02	0.30	0.49		0.47	0.27	0.26	0.40	0.04
Werkzin	0.10	0.22	0.29	0.69	0.46		0.06	0.15	0.28	0.37
Cultuur	0.25	0.10	0.19	0.31	0.41	0.22		0.20	0.24	0.03
Thuis	0.04	-0.12	-0.02	0.24	0.23	0.15	0.28		0.25	0.03
Vrienden	-0.14	-0.11	0.19	0.22	0.42	0.09	0.39	0.43		0.16
Balans	-0.06	0.19	0.13	0.06	-0.13	0.12	-0.11	0.02	-0.06	

Noot. Kendall's τ coëfficiënten voor de stellingen boven de diagonaal; voor de vragen onder de diagonaal

Bijlage V – Analyses factoren

Deze bijlage bevat een overzicht van de logistische regressiemodellen die zijn uitgevoerd om de relatie tussen de geïdentificeerde factoren en de keuzeintentie van mbo-v studenten of de opleidingsvariant van hbo-v studenten te onderzoeken. Per model wordt de verklarende kracht weergegeven (Nagelkerke R^2), samen met per subfactor de regressiecoëfficiënt (B), standaardfout (SE), Wald-waarde, vrijheidsgraden (df) en p-waarde. Een p-waarde < 0,05 wordt gehanteerd als indicatie van statistische significantie.

Mbo-data

Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.42$)					Model met vragen ($R^2 = 0.58$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Percepties van rollen carrièrekansen	Taken	-0.03	0.60	<0.01	1	0.96	0.70	0.53	1.73	1	0.19
	Vraag	0.53	0.37	1.99	1	0.16					
	Carrière	0.68	0.44	2.24	1	0.12	2.39	0.79	9.26	1	<0.01
Beeldvorming hbo-v	Opties	-0.43	0.40	1.12	1	0.29	0.91	0.55	2.76	1	0.10
	Richting	0.26	0.38	0.49	1	0.49	0.82	0.48	2.91	1	0.09
Pers. ontwikkeling	Uitdaging	0.95	0.53	3.18	1	0.08	0.73	0.60	1.52	1	0.22
Constante		-6.99	2.45	3.18	1	0.08	-16.92	5.53	10.09	1	0.22

Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.53$)					Model met vragen ($R^2 = 0.39$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Werkveldlobby	Baan	-0.63	0.38	2.64	1	0.10	-0.78	0.40	3.85	1	0.05
	Bekostigd	-0.10	0.30	0.11	1	0.74	0.51	0.29	3.06	1	0.08
Praktijkervaring	Praktijkervaring	-0.64	0.33	3.80	1	0.05	-0.71	0.39	3.29	1	0.07
Salaris	Salaris	1.90	0.66	8.37	1	<0.01	1.03	0.43	5.81	1	0.02
Constante		-3.04	1.98	2.364	1	0.12	-0.78	1.26	0.38	1	0.54

Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.34$)					Model met vragen ($R^2 = 0.40$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Beeldvorming hbo	Studeren	0.14	0.32	0.18	1	0.67	-0.11	0.49	0.05	1	0.83
Docentverwachtingen	Docent	0.72	0.44	2.67	1	0.10	0.05	0.40	0.01	1	0.90
Zelfinzicht	Niveau						-0.20	0.41	0.24	1	0.63
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	1.08	0.43	6.29	1	0.01	1.21	0.44	7.63	1	<0.01
	Vertrouwen	0.80	0.43	3.57	1	0.06	0.75	0.45	2.75	1	0.10
Constante		-9.07	3.06	8.78	1	<0.01	-5.36	2.13	6.36	1	0.01

Algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

		Model met stellingen (R² = 0.62)					Model met vragen (R² = 0.53)				
Factor	Subfactor	B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Financieel	Lenen	0.18	0.61	0.09	1	0.76	0.42	0.46	0.84	1	0.36
	Stress	0.77	0.50	2.42	1	0.12	0.20	0.45	0.19	1	0.66
Levensfase	Match	-1.45	0.61	5.72	1	0.02	-0.87	0.52	2.77	1	0.10
	Jong	1.73	0.68	6.43	1	0.01	1.03	0.47	4.73	1	0.03
	Studentleven	-0.04	0.55	0.01	1	0.95	-0.07	0.48	0.02	1	0.89
	Werkzin	0.11	0.52	0.04	1	0.84	0.16	0.46	0.11	1	0.74
Cultuur	Cultuur	-0.03	0.65	<0.01	1	0.96	0.27	0.49	0.31	1	0.58
Sociale steun	Thuis	0.38	0.50	0.58	1	0.45	0.63	0.39	2.56	1	0.11
	Vrienden	-0.17	0.51	0.11	1	0.74	0.44	0.44	0.98	1	0.32
Welzijn	Balans	-0.74	0.56	1.76	1	0.19	-0.27	0.49	0.31	1	0.58
Constante		-3.33	3.66	0.83	1	0.36	-5.52	2.22	6.20	1	0.01

Hbo-data

Zorgspecifieke factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.11$)					Model met vragen ($R^2 = 0.32$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Percepties van rollen carrièrekansen	Taken	-0.19	0.34	0.33	1	0.57	1.20	0.64	3.54	1	0.06
	Vraag	0.02	0.33	<0.01	1	0.95	-0.27	0.36	0.55	1	0.46
	Carrière	0.42	0.62	0.45	1	0.50	0.39	0.51	0.58	1	0.45
Beeldvorming hbo-v	Opties	-0.50	0.36	1.91	1	0.17	-0.68	0.39	3.00	1	0.08
	Richting	-0.21	0.33	0.40	1	0.53	-0.13	0.33	0.16	1	0.69
Pers. ontwikkeling	Uitdaging	0.27	0.62	0.18	1	0.67	0.39	0.51	0.60	1	0.44
Constante		-1.12	3.89	0.08	1	0.78	-5.57	3.71	2.25	1	0.13

Zorgspecifieke factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.28$)					Model met vragen ($R^2 = 0.44$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Werkveldlobby	Baan	-0.03	0.38	0.01	1	0.93	-0.27	0.40	0.45	1	0.50
	Bekostigd	0.67	0.24	8.19	1	<0.01	1.22	0.38	10.33	1	<0.01
Praktijkervaring	Praktijkervaring	-0.22	0.38	0.34	1	0.56	-0.02	0.37	<0.01	1	0.95
Salaris	Salaris	0.34	0.39	0.74	1	0.39	0.59	0.47	1.59	1	0.21
Constante		-3.09	2.17	2.04	1	0.15	-4.68	2.29	4.18	1	0.04

Algemene factoren binnen de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.53$)					Model met vragen ($R^2 = 0.60$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Beeldvorming hbo	Studeren	-0.97	0.61	2.56	1	0.11	-1.12	0.68	2.72	1	0.10
Docentverwachtingen	Docent	-0.14	0.41	0.11	1	0.74	-0.14	0.57	0.06	1	0.81
Zelfinzicht	Niveau						0.08	0.77	0.01	1	0.92
Zelfeffectiviteit	Onzekerheid	-1.11	0.35	10.30	1	<0.01	-1.27	0.37	11.58	1	<0.01
	Vertrouwen	0.57	0.73	0.62	1	0.43	0.64	0.61	1.12	1	0.29
Constante		3.71	3.53	3.53	1	0.29	3.84	3.10	1.53	1	0.22

Algemene factoren buiten de invloedssfeer van onderwijsinstellingen

Factor	Subfactor	Model met stellingen ($R^2 = 0.71$)					Model met vragen ($R^2 = 0.58$)				
		B	SE	Wald	df	p	B	SE	Wald	df	p
Financieel	Lenen	0.46	0.51	0.81	1	0.37	0.56	0.43	1.69	1	0.19
	Stress	-1.46	0.72	4.13	1	0.04	-0.86	0.53	2.57	1	0.11
Levensfase	Match	-0.67	0.67	1.02	1	0.31	-0.89	0.50	3.16	1	0.08
	Jong										
	Studentleven	-1.88	0.73	6.63	1	0.01	-1.54	0.61	6.48	1	0.01
	Werkzin										
Cultuur	Cultuur	2.25	0.81	7.68	1	0.01	1.72	0.93	3.45	1	0.06
Sociale steun	Thuis	-1.86	0.92	4.04	1	0.04	-0.67	0.48	1.94	1	0.16
	Vrienden	-0.15	0.40	0.13	1	0.71	-0.22	0.66	0.11	1	0.74
Welzijn	Balans	-2.26	1.59	2.03	1	0.15	0.09	0.62	0.02	1	0.88
Constante		19.67	9.38	4.39	1	0.04	4.94	3.23	2.34	1	0.13

Bijlage VI – Analyses achtergrondvariabelen

Deze bijlage bevat resultaten van mediatieanalyses met een binaire uitkomst: keuzeintentie. Leeftijd en ouderlijk opleidingsniveau (proxy voor eerstegeneratiestatus) fungeren als voorspellers; de gerapporteerde herkenning en invloed van factoren als mediatoren.

Voor context: er werd geen statistisch bewijs gevonden voor rechtstreekse samenhang tussen de achtergrondkenmerken van studenten en hun keuzeintentie (leeftijd: $B = -1.01$, $df = 1$, $p = 0.17$; opleidingsniveau: $B = -0.64$, $df = 1$, $p = 0.29$).

De resultaten worden gepresenteerd in twee delen. Eerst volgen de modellen met leeftijd als voorspeller en daarna de modellen met ouderlijk opleidingsniveau.

Directe effecten van leeftijd op factoren en indirecte effecten van leeftijd op keuzeintentie van mbo-v studenten (analyses met herkenning en invloed van factoren als mediators).

Mediator	Herkenning						Invloed					
	Direct effect (leeftijd → mediator)			Indirect effect (leeftijd → mediator → keuzeintentie)			Direct effect (leeftijd → mediator)			Indirect effect (leeftijd → mediator → keuzeintentie)		
	Effect	SE	p	Effect	SE	BI	Effect	SE	p	Effect	SE	BI
Zorgspecifiek binnen invloedsfeer												
Taken	0.29	0.27	0.30	0.26	0.48	[-0.29, 1.22]	-0.06	0.32	0.86	-0.03	0.25	[-0.63, 0.39]
Vraag	-0.19	0.37	0.62	-0.09	0.19	[-2.41, 0.52]						
Carrière	-0.40	0.41	0.34	-0.42	0.70	[-1.87, 0.64]	-0.51	0.37	0.17	-0.78	1.05	[-2.52, 0.37]
Opties	0.34	0.34	0.32	0.02	0.17	[-0.31, 0.43]	-0.39	0.31	0.22	-0.15	0.21	[-0.67, 0.15]
Richting	0.20	0.36	0.58	0.14	0.32	[-0.46, 0.86]	-0.14	0.37	0.70	-0.09	0.29	[-0.68, 0.52]
Uitdaging	0.37	0.30	0.23	0.48	0.74	[-0.33, 1.86]	0.17	0.31	0.58	0.18	0.61	[-0.59, 1.23]
Zorgspecifiek buiten invloedsfeer												
Baan	-0.10	0.41	0.81	0.04	0.32	[-2.68, 0.37]	0.23	0.35	0.52	-0.06	0.17	[-0.48, 0.23]
Bekostigd	-0.24	0.39	0.54	0.07	0.24	[-0.27, 0.69]	-0.24	0.44	0.59	-0.11	0.25	[-0.70, 0.35]
Praktijkervaring	0.06	0.41	0.89	-0.04	0.46	[-0.83, 0.90]	-0.44	0.36	0.23	0.15	0.26	[-0.17, 0.82]
Salaris	-0.56	0.35	0.11	-0.77	1.13	[-3.09, 0.34]	-0.19	0.36	0.61	-0.14	0.39	[-1.01, 0.40]
Algemeen binnen invloedsfeer												
Studeren	0.80	0.33	0.02	0.20	0.48	[-0.35, 1.06]	-0.19	0.32	0.56	-0.01	0.12	[-0.26, 0.23]
Docent	-0.36	0.29	0.22	-0.19	0.30	[-0.88, 0.13]	-0.13	0.31	0.68	-0.04	0.17	[-0.52, 0.17]
Niveau							-0.34	0.35	0.33	0.02	0.15	[-0.25, 0.42]
Onzekerheid	-0.63	0.32	0.06	-0.46	0.51	[-1.87, 0.02]	-0.56	0.32	0.09	-0.68	0.62	[-2.07, 0.02]
Vertrouwen	0.47	0.32	0.15	0.33	0.35	[-0.16, 1.21]	-0.39	0.33	0.24	-0.26	0.38	[-0.96, 0.21]
Algemeen buiten invloedsfeer												
Lenen	0.54	0.38	0.16	0.23	0.25	[-0.05, 0.90]	0.76	0.39	0.06	0.21	0.28	[-0.22, 0.90]
Stress	-0.21	0.40	0.59	-0.02	0.12	[-0.34, 0.17]	0.13	0.39	0.74	0.02	0.14	[-0.25, 0.36]
Match	0.46	0.39	0.25	-0.31	0.36	[-1.17, 0.25]	0.54	0.39	0.18	-0.08	0.21	[-0.55, 0.31]
Jong	-0.80	0.41	0.06	-0.66	0.81	[-2.49, 0.00]	-0.87	0.38	0.03	-0.75	0.66	[-2.00, -0.14]
Studentleven	-0.47	0.34	0.17	-0.16	0.20	[-0.64, 0.15]	-0.37	0.30	0.21	-0.14	0.21	[-0.65, 0.10]
Werkzin	1.04	0.40	0.01	-0.60	0.53	[-1.87, -0.06]	0.79	0.36	0.03	0.09	0.28	[-0.35, 0.77]
Cultuur	-0.53	0.28	0.07	-0.19	0.22	[-0.73, 0.16]	-0.31	0.24	0.20	-0.10	0.17	[-0.54, 0.17]
Thuis	-1.04	0.36	<0.01	-0.65	0.55	[-2.00, 0.09]	-0.29	0.37	0.44	-0.25	0.51	[-1.30, 0.41]
Vrienden	0.27	0.37	0.47	0.06	0.16	[-0.21, 0.47]	-0.40	0.34	0.25	-0.33	0.32	[-1.07, 0.16]
Balans	-0.03	0.33	0.93	0.01	0.16	[-0.35, 0.33]	0.33	0.32	0.31	-0.02	0.18	[-0.49, 0.25]

Noot. Direct effect: effect van leeftijd op keuzeintentie; indirect effect: effect van leeftijd op keuzeintentie via mediator (gebaseerd op bootstrapping: 5000 herhalingen); BI: betrouwbaarheidsinterval, het effect wordt als significant beschouwd wanneer het BI geen 0 bevat.

Directe effect van opleidingsniveau van ouders/verzorgers op factoren en indirecte effecten van opleidingsniveau van ouders/verzorgers op keuzeintentie van mbo-v studenten (analyses met herkenning en invloed van factoren als mediators).

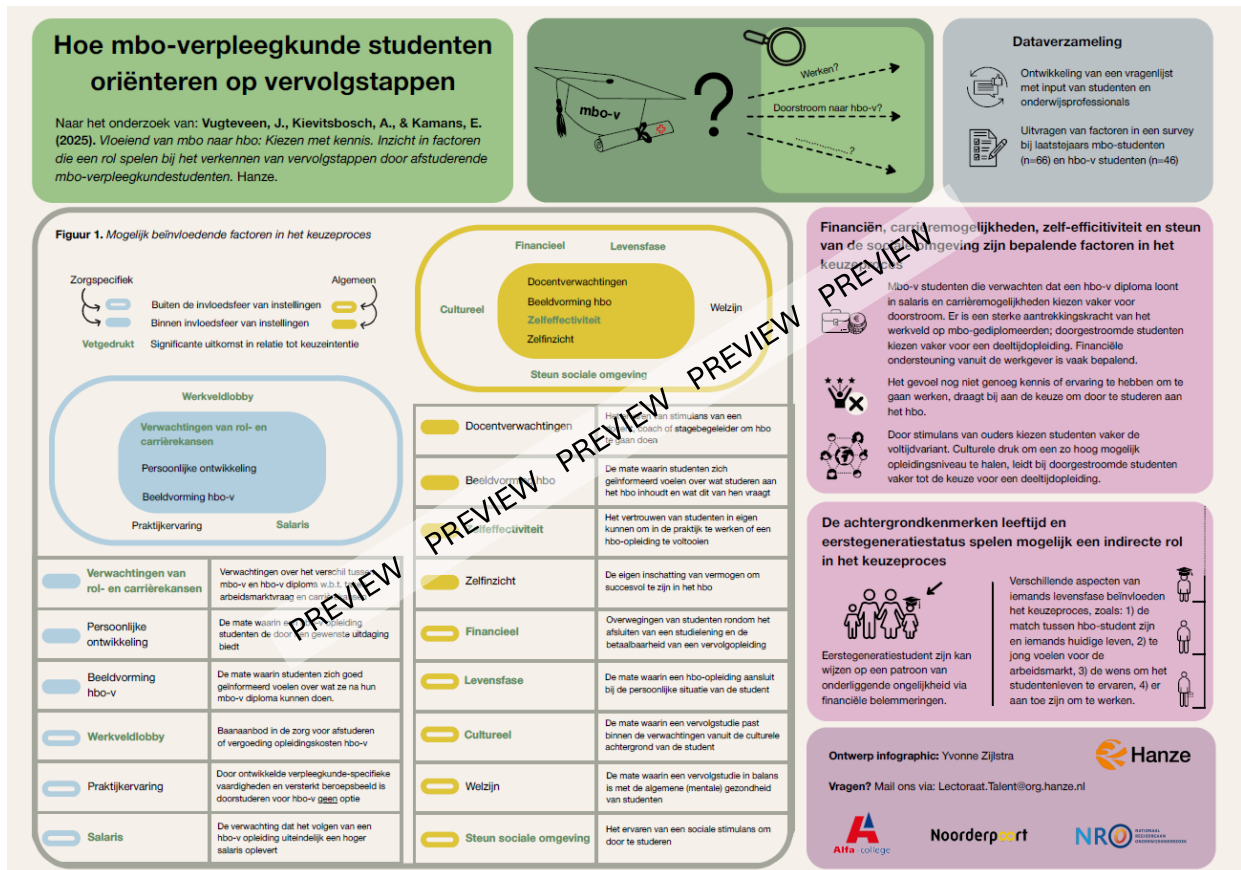
Mediator	Herkenning						Invloed					
	Direct effect (opl.niveau → mediator)			Indirect effect (opl.niveau → mediator → keuzeintentie)			Direct effect (opl.niveau → mediator)			Indirect effect (opl.niveau → mediator → keuzeintentie)		
	Effect	SE	p	Effect	SE	BI	Effect	SE	p	Effect	SE	BI
Zorgspecifiek binnen invloedsfeer												
Taken	-0.78	0.23	<0.01	-0.60	0.47	[-1.69, 0.04]	-0.14	0.30	0.63	-0.08	0.21	[-0.54, 0.35]
Vraag	0.00	0.34	0.99	0.00	0.23	[-0.51, 0.44]						
Carrière	-0.56	0.38	0.15	-0.71	1.36	[-2.75, 0.32]	-0.23	0.36	0.52	-0.38	1.53	[-2.13, 1.08]
Opties	0.16	0.33	0.63	0.00	0.12	[-0.32, 0.18]	0.20	0.30	0.50	0.09	0.20	[-0.25, 0.58]
Richting	0.25	0.33	0.44	0.23	0.35	[-0.39, 0.98]	0.47	0.35	0.18	0.42	0.41	[-0.20, 1.33]
Uitdaging	0.18	0.29	0.55	0.20	0.46	[-0.44, 1.25]	0.22	0.29	0.45	0.27	0.88	[-0.47, 1.67]
Zorgspecifiek buiten invloedsfeer												
Baan	0.68	0.38	0.08	-0.24	0.28	[-0.97, 0.12]	0.17	0.33	0.59	-0.07	0.18	[-0.51, 0.25]
Bekostigd	0.43	0.37	0.25	-0.11	0.25	[-0.65, 0.27]	0.06	0.42	0.89	0.02	0.33	[-0.51, 0.49]
Praktijkervaring	0.74	0.37	0.05	-0.65	0.69	[-1.90, 0.05]	0.26	0.34	0.46	-0.07	0.18	[-0.53, 0.24]
Salaris	-0.24	0.34	0.47	-0.36	1.16	[-2.20, 0.57]	0.00	0.35	0.99	0.00	0.33	[-0.66, 0.68]
Algemeen binnen invloedsfeer												
Studeren	-0.16	0.32	0.62	-0.02	0.13	[-0.25, 0.32]	0.44	0.30	0.15	0.06	0.19	[-0.26, 0.50]
Docent	-0.14	0.27	0.61	0.07	0.23	[-0.30, 0.56]	0.25	0.29	0.40	0.09	0.18	[-0.20, 0.52]
Niveau							0.41	0.32	0.21	0.15	0.19	[-0.30, 0.52]
Onzekerheid	-0.21	0.31	0.50	-0.15	0.32	[-0.98, 0.29]	-0.33	0.31	0.28	-0.40	0.49	[-1.45, 0.36]
Vertrouwen	-0.22	0.31	0.48	-0.12	0.24	[-0.69, 0.30]	-0.27	0.31	0.40	-0.20	0.33	[-0.95, 0.39]
Algemeen buiten invloedsfeer												
Lenen	0.14	0.37	0.71	0.05	0.20	[-0.25, 0.56]	0.15	0.38	0.69	0.04	0.16	[-0.24, 0.42]
Stress	0.76	0.37	0.04	0.17	0.29	[-0.29, 0.91]	0.68	0.34	0.05	0.19	0.31	[-0.24, 0.95]
Match	0.03	0.38	0.93	-0.02	0.33	[-0.73, 0.64]	-0.45	0.37	0.23	0.12	0.22	[-0.16, 0.68]
Jong	-0.63	0.39	0.12	-0.52	0.47	[-1.66, 0.17]	-0.72	0.36	0.05	-0.60	0.71	[-2.11, 0.00]
Studentleven	-0.58	0.32	0.07	-0.17	0.26	[-0.86, 0.15]	-0.38	0.28	0.19	-0.13	0.22	[-0.75, 0.11]
Werkzin	0.43	0.40	0.29	-0.25	0.31	[-1.00, 0.26]	-0.01	0.35	0.98	0.00	0.10	[-0.20, 0.20]
Cultuur	0.12	0.28	0.68	0.06	0.21	[-0.34, 0.44]	0.06	0.23	0.79	0.03	0.16	[-0.27, 0.39]
Thuis	0.08	0.37	0.84	0.05	0.39	[-0.58, 0.76]	-0.42	0.35	0.24	-0.34	0.51	[-1.33, 0.30]
Vrienden	0.33	0.35	0.36	0.08	0.18	[-0.24, 0.49]	0.02	0.33	0.95	0.02	0.33	[-0.64, 0.69]
Balans	0.13	0.31	0.68	-0.05	0.17	[-0.45, 0.26]	0.39	0.31	0.21	-0.02	0.20	[-0.46, 0.41]

Noot. Direct effect: effect van opleidingsniveau op keuzeintentie; indirect effect: effect van opleidingsniveau op keuzeintentie via mediator (gebaseerd op bootstrapping: 5000 herhalingen); BI: betrouwbaarheidsinterval, het effect wordt als significant beschouwd wanneer het BI geen 0 bevat.

Bijlage VII – Infographic 1: Overzicht van resultaten

In deze bijlage vindt u een preview van de infographic met de belangrijkste bevindingen over factoren die het keuzeproces van mbo-verpleegkundestudenten beïnvloeden. Via de onderstaande link kunt u de volledige, printbare infographic bekijken en in één oogopslag ontdekken welke factoren van invloed zijn op de keuzes van studenten na diplomering.

Link naar infographic: https://research.hanze.nl/files/73447231/Infographic_resultaten.pdf

Bijlage VIII – Infographic 2: Aanknopingspunten voor begeleiding en voorlichting

In deze bijlage vindt u een preview van de infographic met handvatten voor begeleiding en voorlichting aan mbo-verpleegkundestudenten. De handvatten zijn ontwikkeld in samenwerking met belanghebbenden uit de praktijk, waaronder onderwijsprofessionals van de bij het onderzoek betrokken instellingen en andere leden van NetwerkZon – het samenwerkingsverband van verplegende en verzorgende mbo- en hbo-opleidingen in Groningen, Drenthe en Noord-Overijssel. Via de onderstaande link kunt u de volledige, printbare infographic bekijken en ontdekken hoe de begeleiding en voorlichting (nog) beter kunnen aansluiten bij de uiteenlopende factoren die het keuzeproces van studenten beïnvloeden.

Link naar infographic: https://research.hanze.nl/files/73447354/Infographic_praktische_handvatten.pdf

Help afstuderende mbo-verpleegkunde studenten een geïnformeerde toekomstkeuze maken

Praktische handvatten voor de begeleiding, gebaseerd op praktijkervaring en onderzoek:
Vugteveen, J., Kievitsbosch, A., & Kamans, E. (2025). *Vloeiend van mbo naar hbo: Kiezen met kennis. Inzicht in factoren die een rol spelen bij het verkennen van vervolgstappen door afstuderende mbo-verpleegkundestudenten*. Hanze.

Randvoorwaarde 1

Sterke en structurele samenwerking tussen mbo en hbo:

- Gedeelde kennis over doorstroomroutes, studielast, inhoud en werkveld;
- Regelmatige ontmoetingen tussen docenten voor uitwisseling en co-creatie;
- Organisatorische verankering voor blijvend effect.

Randvoorwaarde 2

Duurzame samenwerking tussen onderwijs en werkveld:

- Actuele informatie over functies, voorwaarden & praktijkverwachtingen;
- Helder afgestemde communicatie en gezamenlijke initiatieven;
- Realistische en tijdige loopbaanvoorlichting.

Schep duidelijke verwachtingen over loopbaanvoordelen van een hbo-v diploma

- Voorzie studenten van informatie over hoe functies, specialisaties en salarissen (per sector) verschillen tussen mbo- en hbo-verpleegkundigen;
- Voorzie studenten van actuele informatie over het verschil tussen een mbo- en hbo-diploma op het gebied van rol, regie en doorgroeimogelijkheden;
- Bundel actuele beroepsinformatie centraal en deel deze eenvoudig toegankelijk maken in instellingen, zodat docenten hun gezamenlijke professionele netwerk effectief inzetten voor begeleiding/voorlichting aan studenten.

Help een geïnformeerde en onderbouwde keuze te maken bij werkaanbod al vóór diplomering

- Informeer studenten al vanaf de start van de opleiding over functies, studieroutes, ontwikkelmogelijkheden én maak persoonlijke overwegingen daarin bespreekbaar;
- Wakker nieuwsgierigheid aan nabijheid van het werkveld en mogelijke vervolgopleidingen, bijvoorbeeld via gesprekken, opdrachten of gastlessen.

Schep een duidelijk beeld van mogelijke steun

- Geef studenten een helder en realistisch beeld van voltijd- en deeltijd hbo(-v) studies, inclusief tijdsinvestering, kosten, en welke financiële steun van werkgevers, zodat studenten goed onderbouwd kunnen kiezen.

Maak leenaversie bespreekbaar

- Maak ruimte voor gesprekken over geldzorgen en leenaversie. Kijk samen naar praktische oplossingen – zoals het lenen van (digitale) studieboeken via de mediatheek;
- Bespreek met studenten wat een hbo-opleiding financieel vraagt én uiteindelijk kan opleveren. Nodig bijvoorbeeld alumni uit die hun studieroute delen, met ruimte voor gesprek over kosten en afwegingen.

Help studenten zelfvertrouwen op te bouwen

- Stimuleer bij studenten een *growth mindset* door hun ontwikkeling te erkennen en te vieren;
- Help studenten te reflecteren op hun vooruitgang en leerervaringen (zoals dilemma's op stage), bijvoorbeeld in intervisiegroepen en/of met behulp van reflectietools;
- Moedig studenten aan om vragen te stellen aan professionals over lastige situaties en twijfels;
- Laat als docent zien dat je hoge verwachtingen hebt van alle studenten – ongeacht welke route zij kiezen. Steun hen in het maken van een keuze die bij hen past, zonder dat die voelt als 'meer' of 'minder' ambitieus.

Betrek familie bij de oriëntatie op hbo-v, ook met weinig ervaring met het hoger onderwijs

- Organiseer laagdrempelige ouderbijeenkomsten met duidelijke uitleg over het hbo, de kosten én de mogelijke langetermijnvoordelen van een vervolgopleiding – afgezet tegen directe instroom in het werkveld;
- Stimuleer het gesprek thuis over mogelijke vervolgstappen en nodig studenten expliciet uit om twijfels of opmerkingen van thuis mee te nemen naar school, zodat je dit mee kunt nemen in vervolggesprekken.

Ontwerp infographic: Yvonne Zijlstra
Vragen? Mail ons via: Lectoraat.Talent@org.hanze.nl

